

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Overzicht van de Vlaamse Rechtsliteratuur gedurende het gerechtelijk jaar 1962-63

In de jongste maanden was er een treffend parallelisme vast te stellen tussen de vooruitgang van de Vlaamse beweging en de ontwikkeling van de Vlaamse rechtswetenschap. Deze laatste was inderdaad gedurende het vorig gerechtelijk jaar ongemeen rijk en, gedurende hetzelfde jaar, werden er ook aanzienlijke verwezenlijkingen op het actief der Vlaamse beweging geboekt.

Dit laatste wordt voorzeker niet algemeen erkend en de strijd, die thans geleverd wordt, is heftiger dan ooit. Wie objectief de toestand beschouwt moet nochtans vaststellen dat enkele resultaten bereikt werden, die, tot vóór korte tijd, zelfs niet denkbaar waren. De definitieve vastlegging van de taalgrens is inderdaad een maatregel van onberekenbare betekenis; de nieuwe wetten op het gebruik der talen in het bestuur en in het onderwijs bevatten voortreffelijke bepalingen en rechtvaardigen de verwachting dat er eindelijk een dam zal kunnen opgeworpen worden tegen de dodelijke invloed van het verfransend onderwijs te Brussel; de eerste voorschriften in verband met de vervlaamsing van het bedrijfsleven openen verregaande mogelijkheden.

Stellig geeft heel deze wetgeving aan de Vlamingen geen volledige voldoening. Het is eerst en vooral uiterst pijnlijk geweest te moeten vaststellen met welke onverbiddelijke hardnekkigheid nog steeds door de fransgezinden het verzet gevoerd wordt tegen de meest billijke Vlaamse rechtseisen. Het onbegrip en de tegenkanting zijn nog fantastisch sterk. De nieuwe wettelijke bepalingen zijn daarbij doorweven met uitzonderingen en afwijkingen, die uiterst gevaarlijke broeihaarden blijven van verfransing en ontarding.

Vooral de overheveling van een reeks Vlaamse gemeenten naar de Brusselse agglomeratie heeft bij de Vlamingen bitterheid verwekt. Telkens er hun enige toegeving gedaan wordt gaat zulks gepaard met een imperialistische greep van Brussel naar de randgemeenten. Dit was het geval bij het stemmen der wet van 15 juli 1935 op de vervlaamsing van het gerecht en thans doet zich andermaal hetzelfde fenomeen voor. Dat men zich van Vlaamse zijde hierbij niet kan neerleggen en dat de strijd voor de beper-

king van de Brusselse agglomeratie ongenadig zal voortgezet worden spreekt vanzelf. Ook zal er geen rust heersen vooraleer de afwijkingen en uitzonderingen, die thans in de nieuwe wetten voorzien zijn, zullen uitgeschakeld worden.

Dat er nog zoveel zwakke punten in de nieuwe wetgeving voorkomen mag geen aanleiding zijn tot enig verwijt voor wie ook. De politiek is de kunst der mogelijkheden en de tekortkomingen, waarover wij zo terecht klagen, mogen ons niet blind maken voor de zeer wezenlijke vooruitgang, die onbetwistbaar is en die, in de geschiedenis van de Vlaamse strijd, aan het verlopen jaar een uitzonderlijke betekenis zal geven.

Het is te danken aan de hardnekkige slagvaardigheid en de ontembare doordrijvingskracht van de schaar strijders voor onze culturele gaafheid, dat wij vandaag het geluk genieten te kunnen vaststellen hoe breed onze Vlaamse rechtswetenschap thans reeds haar vleugels heeft kunnen uitslagen. Laten wij dit in dankbaarheid gedenken en er een aansporing in zien tot verder streven en werken.

De oogst van het verlopen jaar, waarvan we hier de inventaris opmaken, is voor de Vlaamse juristen een rijke beloning.

* * *

Beginnen wij met het *burgerlijk recht*.

Een van de belangrijkste proefschriften, die gedurende het voorbije jaar verschenen, is voorzeker dat van Mr. Marcel Storme, « *De bewijslast in het Belgisch privaatrecht* », waarmee hij voor de rechtsfaculteit der Universiteit te Gent de graad van geaggregeerde van het hoger onderwijs veroverde.

Het bestrijkt tegelijkertijd het gebied van het burgerlijk recht en van het procesrecht. Het onderwerp, dat in dit boek wordt behandeld is niet enkel van het grootste gewicht, zowel voor de theorie van het privaatrecht als voor de praktijk, het staat tevens, op internationaal gebied, in het centrum van de belangstelling.

De bewijsleer is uitermate delicaat en bevindt zich heden ten dage, in de rechtsleer en de rechtspraak, in volle evolutie. Denken wij slechts aan de bijzonder grote belangstelling die aan de dag kwam in het mid-

den van de juristen bij de publicatie van werken als dit van Legeais in Frankrijk en dit van Thesing in Nederland. Het is dan ook gelukkig dat dit onderwerp in ons land werd behandeld door een van onze jonge geleerden, die dit gedaan heeft op een wijze die bewondering afdwingt.

Het werk staat op een zeer hoog vlak; het munt uit niet alleen door een uitzonderlijk brede documentatie, maar het is ook goed logisch opgebouwd, voortreffelijk geschreven, helder en eenvoudig in zijn uiteenzetting en het beheerst de meest delicate vraagstukken, die voorkomen op het gebied van het bewijsrecht en die soms zo uitermate subtiel zijn, met een zekerheid en een gemakkelijkerheid die het onmiddellijk klasseren tussen de beste werken niet enkel van onze Vlaamse rechtsliteratuur, maar van al wat op internationaal gebied over hetzelfde onderwerp werd gepubliceerd.

Mr. Storme heeft zich vooral ingespannen om in de vele tegenstrijdige meningen, die aangaande het bewijsrecht aan de dag komen, en de dikwijls zo tegenstrijdige rechtspraak, vaste lijnen te trekken. Doorheen de bonte verscheidenheid der theoretische leerstellingen en der jurisprudentiële uitspraken is hij telkens doorgedrongen tot de kern van het debat en heeft hij zich rekenschap gegeven van de diepere bedoelingen van het bewijsformalisme en van de uiteindelijke doeleinden waarheen de rechtsevolutie ons leidt.

In een eerste hoofdstuk, waarin de inleidende begrippen worden behandeld, wijst de auteur op het belang van het behandelde onderwerp en stelt hij de algemene regel in het licht dat de normen van het bewijsrecht niet kunnen leiden tot een logisch-wetenschappelijke zekerheid, doch dat zij ons enkel een redelijke mate van zekerheid kunnen bezorgen. Het gaat er om te weten *wie* zal moeten bewijzen, *wat* zal moeten bewezen worden en welke partij het nadeel van de twijfel zal moeten dragen. Mr. Storme legt de nadruk op de betekenis van het stellen der feiten, die aanleiding zullen geven tot bewijslevering, daar dit zijn groot belang heeft wat betreft de ontvankelijkheid van het verzoek tot bewijs. Hij neemt stelling in de controverse of, buiten de feiten, ook nog subjectieve rechten het voorwerp van bewijs kunnen uitmaken en komt tot het besluit dat enkel de feiten daarvoor in aanmerking komen.

Schrijver vat dan de grondprincipes aan betreffende de verdeling van de bewijslast. Hij onderscheidt tussen de objectieve of materiële bewijslast, waarbij dient bepaald welke feiten moeten bewezen worden en de subjectieve of formele bewijslast, waarbij het er op aankomt te weten welke van de twee partijen in het proces het bewijs van de betwiste feiten dient te leveren. Dit probleem, van zulk ontzaglijk gewicht in de praktijk, heeft in de doctrine aanleiding gegeven tot een reeks zeer verfijnde theorieën, die opgebloeid zijn omdat de wetgever verwarloosd heeft in het artikel 1315 van het B.W., dat de last van de bewijslevering regelt, zijn bedoelingen met een voldoende duidelijkheid en nauwgezetheid te bepalen.

Mr. Storme geeft hierbij een uiteenzetting van de historische groei van art. 1315, waaruit hij afleidt dat de inkleiding, niet alleen van art. 1315 maar ook van de daaropvolgende artikelen, verre van gelukkig dient genoemd te worden. Een onderzoek van de Belgische rechtspraak maakt het ook moeilijk een algemene lijn te trekken.

Welke zijn nu de gronden van het traditioneel beginsel waardoor de bewijslast op de schouders van de eiser gelegd wordt. Men heeft desaanstaande allerlei stellingen verdedigd. Art. 1315 zou steunen op het

principe van de onafhankelijkheid en de vrijheid der individuen; het zou hoofdzakelijk gelden in het belang der rechtszekerheid; het zou de bedoeling hebben een eenmaal bestaande toestand te bestendigen en aan de verweerder het voordeel laten van de voorhanden schijn; ofwel zou het hoofdzakelijk gesteund zijn op overwegingen van billijkheid. Elk van deze theorieën heeft haar zwakke zijde. De auteur verklaart het beginsel van art. 1315 door de logische beschouwing dat diegene, die de tussenkomst van de rechtbank vraagt om een rechtsvoorschrift te doen toepassen, de aanwezigheid van de feitelijke toepassingsvoorwaarden van dit rechtsvoorschrift dient te bewijzen.

Hoofdzak is nu het onderzoek van de verdeling van de bewijslast tussen de litigerende partijen. Schrijver gaat de verschillende leerstellingen na, die desaanstaande opgebouwd werden, zoals de bloot-affirmatieve theorie, die enkel toelaat positieve en niet negatieve feiten te bewijzen; de subjectief-rechtelijke theorie, waarbij gemeend wordt dat de bewijslast berust op hem die beweert een door de wet erkend subjectief recht te bezitten; de objectief-rechtelijke theorie die poneert dat niet de feiten, doch wel de wet de schepende factor is van elk rechtsgevolg; de publiekrechtelijke theorie, die hoofdzakelijk het openbaar belang onder het oog neemt en er de nadruk op legt dat enkel het zoeken naar waarheid het criterium kan zijn voor het verdelen van de bewijslast; de procesrechtelijke theorie of billijkheidsleer, die de klemtoon legt op de gelijkheid van de partijen voor de rechter en van oordeel is dat deze laatste de bewijslast naar billijkheid tussen de partijen dient te verdelen en uiteindelijk de logisch-juridische theorie voorgestaan door Mr. Thesingh, die een scherpe onderscheiding maakt tussen het bewijsrisico en de subjectieve bewijslast.

Het is een intens wetenschappelijk genot deze reeks zo subtiele redeneringen te volgen, doch de auteur onderstreept dat al deze verschillende theorieën, hoezeer ze ook in nuances onderscheiden zijn, vaak tot hetzelfde resultaat leiden. Hij geeft zijn voorkeur aan de objectief-rechtelijke theorie « omdat zij op de meest scherpe wijze de bewijslast heeft weten te ontleden en hierbij een formule heeft voorgesteld die in de huidige staat van wetgeving bevrediging kan schenken ».

Na deze merkwaardige theoretische uiteenzettingen betreedt schrijver het terrein dat meer voorbehouden is aan de praktijk door het onderzoek van de taak van de gedingvoerende partijen, van de rechter en van de wetgever, in verband met het vastleggen der principes van de bewijslast.

In de eerste plaats dient onderstreept dat alle beschouwingen op dit stuk dienen teruggebracht tot het fundamenteel onderscheid tussen twee systemen: het accusatoir stelsel, waarin de partijen de leiding van het geding in handen houden en het inquisitoriaal stelsel, waarin de rechter het initiatief neemt. Het tekent zich nu duidelijk af dat er zich bij de rechtstoepassing een geleidelijke kentering voordoet en dat meer en meer de samenwerking van de partijen bij de bewijsvoering alsook de actieve tussenkomst van de rechter worden verlangd.

Wat de werkzaamheid van de partijen in het burgerlijk proces betreft, domineert het beginsel dat in de eerste plaats fair play geboden is. Dit principe ligt opgesloten in verschillende wetgevende bepalingen en in vele jurisprudentiële uitspraken. Wanneer bedrog gepleegd werd is het rekwest-civiel mogelijk. De tegenpartij mag niet verrast worden; daarop steunt het verbod van het stellen van nieuwe eisen. Elk van de partijen kan genoopt worden mede te werken aan de bewijsvoering; dit is b.v. het geval bij het verhoor

op feiten en vragen. Zeer belangrijk is het probleem aangaande de vordering tot overlegging van bewijsmateriaal, dat door de auteur grondig in het vergelijkend recht wordt onderzocht en waarvan hij het principe voorstaat, niet alleen ten opzichte van de tegenpartij, maar zelfs tegenover derden, omdat hij daarin het enig middel ziet om de volstreekte gelijkheid van de partijen voor de rechter een werkelijkheid te doen worden. Het overleggen van brieven stelt ook zeer delicate problemen. Mr. Storme acht een vordering tot overleggen van brieven gewettigd, van het ogenblik dat de rechter over de feiten zal geoordeeld hebben dat de gewraakte briefwisseling als niet vertrouwelijk moet aangezien worden.

Uit heel het onderzoek blijkt dat in de tegenwoordige stand van zaken zich voor de bewijsvering zeer grote mogelijkheden voordoen en dat het recht op bewijs slechts uitzonderlijk kan lamgelegd worden. De auteur besluit terecht «dit alles ligt in de lijn van de huidige opvattingen over het proces, dat minder individualistisch wordt gezien: het streven naar de materiële waarheid is de voornaamste opdracht van elke rechter».

Wat nu meer bijzonder de taak van de rechter betreft, onderzoekt schrijver het traditioneel beginsel van de lijdelijkheid, waarvan hij de oorsprong opspoor in het kanoniek recht. Geen enkel wetsartikel legt nochtans aan de rechter deze zo algemeen aanvaarde onthoudingsplicht op en de vele beperkingen die men voortdurend op dit stuk doen gelden behelzen een zeker gehalte hypocrisie.

In titel IV van het boek wordt een onderzoek ingesteld naar de hulpmiddelen waarover de rechter beschikt bij de vervulling van zijn taak. Wanneer kennis van het objectief recht vanzelfsprekend een eerste vereiste is, komt het probleem voor betreffende de kennis van vreemd recht. Dient de inhoud hiervan bewezen te worden als een eenvoudig feit? En welke is voor de rechter de betekenis van de kennis der ervaringsregelen, die hem moeten toelaten uit bepaalde concrete feiten een op de ervaring gebaseerd besluit te trekken, waardoor de bewijslast aanzienlijk verlicht wordt? En welke is de draagwijdte voor de rechter van de algemeen bekende feiten, waarvan het bewijs overbodig is? Dit alles is aanleiding tot diep doorgevoerde ontleding van rechtsleer en van jurisprudentie, die Mr. Storme tot het besluit leiden dat de rechter, niettegenstaande de traditionele opvatting van zijn zogenaamde lijdelijkheid, toch een belangrijke taak in heel de bewijsregeling heeft te vervullen. De verouderde opvatting der lijdelijkheid heeft afgedaan en meer en meer behoort het de rechter de materiële waarheid op te sporen, veeleer dan de formele. In een uitstekende samenvatting van zijn betoog onderstreept Mr. Storme hoe de *lijdelijkheid* van de rechter plaats moet maken voor de *onpartijdigheid*. Deze kentering van de meningen omtrent de taak van de rechter heeft echter geen afbreuk gedaan aan het belang van de bewijslast, maar enkel de probleemstelling ervan aanzienlijk gewijzigd. Toch zullen de wettelijke bepalingen, die richtlijnen voor de rechter zouden uitstippelen, steeds van heel wat minder belang zijn dan de morele vereisten die aan zijn ambt gesteld worden.

Bij het bespreken van de taak van de wetgever in verband met het bewijsrecht ontleedt schrijver breedvoerig het procédé van het vermoeden. De bewijslevering kan in aanzienlijke mate versoepeld worden door de bevoegdheid die door de wetgever aan de rechter wordt toegekend om met vermoedens rekening te houden en ook door het rechtstreeks formuleren

van wettelijke vermoedens. Desaangaande verstrekt de auteur uitvoerige toelichtingen en duidelijke begripsomschrijvingen.

Eindelijk wordt in een laatste hoofdstuk de bewijsleer toegepast op een aantal speciale gevallen, zoals het vermeende huwelijk, het ontstaan en de inhoud van een rechtshandeling, de aansprakelijkheidsgeschieden, de verzekering.

Het proefschrift van Mr. Marcel Storme neemt een vooraanstaande plaats in tussen de geschriften die in de laatste jaren verschenen zijn om het archaisch bewijsrecht te versoepelen en te vereenvoudigen, om een actieve medewerking tussen de rechter en de partijen tot stand te brengen, ten einde de waarheid zo dicht mogelijk te benaderen. Het vat op schitterende wijze de stand samen van de problematiek terzake, in deze tijd.

De wetenschappelijke waarde van het boek staat zeer hoog en de voorbereiding van dit werk heeft aan de auteur een reusachtige som arbeid gekost. Al wat over het onderwerp werd geschreven in vele talen wordt aangehaald en beoordeeld. Heel de jurisprudentie op het stuk in verschillende landen wordt grondig nagegaan en men zou tevergeefs zoeken naar enig element van belang dat aan de scherpzinnigheid van de schrijver zou ontsnapt zijn. Al de vraagstukken, die in zijn werk worden besproken, maken daarbij het voorwerp uit van een grondig rechtsvergelijkend onderzoek, waaruit blijkt hoezeer de auteur met de internationale doctrine en jurisprudentie vertrouwd is en er mag wel bijzonder op gewezen worden dat de Engelse rechtspraak, die meestal zo vreemd is aan vele van onze juristen, hier regelmatig wordt te pas gebracht.

Proefschriften zoals deze van Mr. Storme kunnen geplaatst worden naast het allerbeste van de Nederlandse rechtsliteratuur.

Een ander proefschrift van grote waarde is datgene waarmede Mr. *Walter Van Gerven* aan de universiteit te Leuven de titel behaalde van geaggregeerde van het hoger onderwijs, «*Bewindsbevoegdheid. Rechtsvergelijkende bijdrage tot een algemene theorie van bewind over andermans vermogen*». Het boek werd uitgegeven in de reeks van het Interuniversitair centrum voor rechtsvergelijking onder directie van Prof. J. Limpens. Prof. E. Collin schreef het voorwoord.

Wij kenden reeds het voortreffelijk werk van deze auteur «*Het toegeven van premies in het klein Europees handelsverkeer*» dat in dezelfde verzameling verscheen en waarvan wij in een vorig overzicht de verdiensten hebben in het licht gesteld. De heer Van Gerven legt er zich bijzonder op toe, door middel van rechtsvergelijkende studie, de voorwaarden te onderzoeken in dewelke voor bepaalde aangelegenheden een algemeen Europees recht zou kunnen tot stand komen. Hetzelfde doel beheerst ook het uitgebreid proefschrift dat thans door de auteur werd uitgewerkt.

Het onderwerp ervan is uiterst gewichtig en actueel en het rechtvaardigt ten volle een uitvoerige rechtsvergelijkende studie. De regelen aangaande het bewind over andermans vermogen vormen in het Belgisch recht niet een geheel, waarin algemene beginselen zouden voorkomen. Dit is volkomen anders in het angelsaksisch recht, waar de rechtsfiguur van de trustee een buitengewoon belangrijke rol vervult. In onze Belgische wetgeving zijn de normen die het bewind over andermans vermogen beheersen verschei-

den en verspreid over allerlei wettelijke bepalingen. Wat het zuiver bewindvoeren betreft is er de voogdij, het beheer van de echtelijke huwelijksgemeenschap, van het patrimonium van de afwezige, van een nalatenschap en van het vermogen van vennootschappen en verenigingen; er is de bevoegdheid van de scheepskapitein, de wettelijke regeling van het beheer van gemeenschappelijke beleggingsfondsen, het beheer van een flatgebouw en van handelszaken; er zijn de voorlopige bewindvoerders en het gerechtelijk sekwester. Wat de vereffening van patrimonium betreft is er de curator van het faillissement, de vereffenaar van een vennootschap, de curatele van een vacante nalatenschap en de sekwester over oorlogsgoederen. Hoe verscheiden ook de regelen zijn, die al deze gevallen beheersen, toch is er in die verscheidenheid een eenheidsprincipe te ontdekken, namelijk dat al de handelingen die gesteld worden dienen te geschieden in het belang van het beheerd vermogen en dat het persoonlijk belang van de beheerder er vreemd dient aan te blijven. Het zou nu van het grootste gewicht zijn wanneer voor al deze gevallen een uniforme rechtsfiguur zou kunnen tot stand gebracht worden en wanneer deze zou kunnen gelden voor het toekomstig recht in Europa.

Dit vergt in de eerste plaats een grondige studie van het angelsaksisch truststelsel, van de Duits-Zwitserse Treuhand-figuur en van de bewindstheorie, zoals ze ontworpen werd in het nieuw Nederlands burgerlijk wetboek door Prof. Meijers. Om nuttig bij te dragen tot het tot stand komen van een Europees uniforme wetgeving op dit stuk is het dan ook vereist dat de juridische beginselen van het bewind over andermans vermogen aan een zeer grondige analyse zouden onderworpen worden. Dit is de taak welke de auteur zich gesteld heeft. Hij onderstreept dat het niet mogelijk geweest is de theorie in haar volle omvang te bestuderen, daar dergelijk werk al te omvangrijk zou geweest zijn. Schrijver heeft zich gehouden aan het eerste en wel het essentieelste probleem, namelijk de bevoegdheid van de bewindvoerder. Dit werd dan ook door hem onderzocht met een grondigheid en een scherpzinnigheid die alle lof verdienen.

Uit de verscheidenheid in bevoegdheidsomvang, die voorkomt in de verschillende bewindsfiguren, die bestaan in de Belgische rechtspraktijk, licht de auteur de grondgedachten uit. Hij ziet in het bewindsbegrip een economisch begrip, dat zich ten doel stelt in de eerste plaats de kapitaalcracht van het beheerd vermogen te bewaren en te zorgen voor een redelijk rendement, zonder op speculatieve wijze te streven naar vermeerdering van het patrimonium. Na de betekenis van de juridische term «daden van beheer» te hebben bestudeerd zoekt Mr. Van Gerven naar de juiste kwalificatie van de bewindsverhouding en komt hij tot het besluit dat het moeilijk uit te maken is of in het Belgisch recht eerder de regelen van de overeenkomst van lastgeving dan wel deze van de verhuring van diensten op de bewindverhoudingen moeten toegepast worden.

In de verdere hoofdstukken van zijn werk speurt dan de auteur naar de diepere zin van de bewindsbevoegdheid en ontleedt hij deze in al haar bestanddelen, ten einde aldus het wezen te doorgronden der bewindvoering. Het is stellig dat de bewindvoerder voorzeker niet over een zakelijk recht beschikt. De figuur van de bevoegdheidsdelegatie en deze van de instelling komen eerder in aanmerking. De auteur trekt een parallel tussen de bevoegdheid van de bewindvoerder en deze van openbare ambtenaren en

legt er de klemtoon op dat, zoals in het administratief recht, zich bevoegdheidsafwending kan voordoen, waarvoor de vereiste sanctie dient voorzien.

Een interessante tocht doorheen het vergelijkend recht dient de auteur om te komen tot de verklaring van het vertegenwoordigingsverschijnsel; de opdrachtgever is bij machte om de rechtssfeer van zijn opdrachtgever direct te beïnvloeden omdat hij ten slotte, krachtens de hem gedelegeerde bevoegdheid, aan de eigen bevoegdheid van de vermogensgerechtigde deelneemt.

Verdere hoofdstukken behandelen de vraag betreffende de vertegenwoordigingsmacht van de opdrachtgever die in eigen naam optreedt, bijzonder de commissair; de gebondenheid in geval van slechts in schijn rechtmatig verrichte handelingen; de verhouding tegenover derden te goeder trouw. Een bijzonder hoofdstuk wordt gewijd aan de figuur van de vertegenwoordiging in rechte, waarin de juiste draagwijdte wordt nagegaan van de rechtspraak «nul ne plaide par procureur», en de auteur wijst er op dat er zich in de rechtspraak een kentering voordoet wat betreft de mogelijkheid een groepering zonder rechtspersoonlijkheid op naam van haar bestuurders te dagvaarden.

Zeër uitvoerig zijn de beschouwingen aangaande de herroepelijkheid van de gedelegeerde bevoegdheid, waarbij schrijver tot de conclusie komt dat de vrij tussen handelingsbekwame partijen aangegane onherroepelijke opdracht niet strijdig is met de openbare orde en dat zij derhalve geldig is mits zij een bepaald of bepaalbaar voorwerp heeft en niet indruist tegen een bijzondere dwingende rechtsregel of tegen de goede zeden. Een oplossing wordt ook gezocht voor de mogelijke conflicten tussen handelingen van de opdrachtgever en de opdrachtgever ten aanzien van dezelfde rechtssfeer, waarbij de auteur de regel van de anterioriteit als uitgangspunt neemt.

Deze enkele vermeldingen geven slechts een zeer onvolmaakt idee van de vele en belangrijke vraagstukken die in het boek van Mr. Van Gerven aan een zeer grondige analyse worden onderworpen, waarbij niet alleen een schat van rechtsgeleerde gegevens wordt te pas gebracht, maar waarbij telkens de schrijver met een helder juridisch doorzicht zeer ingewikkelde problemen oplost met een soevereine zekerheid.

Voortdurend legt de auteur er de nadruk op dat zijn studie geenszins een algemeen grondig onderzoek is van de in ons land en ook in het buitenland bestaande algemene bewindsfiguren. Hij noemt zijn werk een begin en geen eindpunt. Doch om aan de behandelde stof verder te kunnen bouwen, was het volstrekt vereist dat er in de eerste plaats klaar inzicht zou tot stand komen in het wezen zelf van de bewindsbevoegdheid. Daarin is de auteur op voortreffelijke wijze geslaagd en zijn boek zal een blijvende basis zijn voor het uitwerken, in het toekomstig Europees recht, van een algemene theorie van bewind over andermans vermogen.

Naast een uitvoerige bibliographie komen in het boek nog uiterst interessante addenda voor, die een groot belang hebben voor de Belgische juristen, namelijk een samenvatting van het Anglo-Amerikaans trustrecht en van het Duits-Zwitserse Treuhandrecht, waarin de auteur een duidelijk beeld geeft van deze rechtsfiguren uit de vreemde, die in ons land al te weinig gekend zijn.

Prof. Willy Delva schreef voor de Vereniging voor vergelijkende studie van het recht van België en Nederland een preadvies over «De bevestigende verja-

ring en de vervaltermijnen» in het Belgisch civiel recht. Hij acht de regeling, zoals ze uitgewerkt is in ons Burgerlijk Wetboek niet erg gelukkig en merkt geestig op dat de opstellers van dit wetboek misschien wel buiten adem waren wanneer ze zich aan het einde van hun taak, met de verjaring bezighielden.

Na enkele verschillen tussen het Frans en het Belgisch recht op dit stuk te hebben aangestipt, geeft de auteur een reeks kritische beschouwingen over de Belgische wetgeving. Voor de bevrijdende verjaring was het verkeerd deze te beschouwen als een «wijze waarop eigendom verkregen wordt» en het is ook verkeerd de verkrijgende en de bevrijdende verjaring samen te behandelen. Het systeem, dat in België bestaat en dat door de preadviseur zakelijk geschetst wordt, acht hij ingewikkeld en troebel. Onder dezelfde term worden eigenlijk vier verschillende rechtsbegrippen in een zelfde instelling samengebracht; verschillende soorten van verjaringen worden in een en dezelfde regeling verwerkt; het verschil in de termijnen voor een zelfde soort verjaring is niet redelijk te rechtvaardigen; het wetboek rept niet over de conventionele en gerechtelijke verjaringen en er wordt door de wetgever geen stelling genomen ten aanzien van de vervaltermijnen die nochtans op verschillende plaatsen in het Burgerlijk Wetboek opgenomen zijn.

Na deze inleidende beschouwingen geeft de auteur een volledige uiteenzetting van de beginselen der bevrijdende verjaring, haar kenmerken, haar verhouding tot de openbare orde, de voorziene termijnen, de stuiting en de schorsing. Daarna worden de vervaltermijnen behandeld volgens hetzelfde schema.

De algemene kritiek van de auteur is vrij scherp. Het stelsel van de verjaring in ons Belgisch recht doet «onbeholpen» aan en het zou dringend nodig zijn dat de wetgever deze stof zou aanpakken om ze eenvoudiger en uniform te maken, waartoe de auteur zekere voorstellen in het midden brengt.

Het recht van voorkoop, dat ingesteld werd door de wet van 1 februari 1963 maakt het voorwerp uit van een studie gepubliceerd door de Belgische Boerenbond, waarin de tekst van de wet afgedrukt is met een uitvoerig commentaar. Deze wet heeft inderdaad een uiterst groot belang voor de landbouwers en huurders van landeigendommen.

Het commentaar van Dr. R. Eeckloo heeft betrekking op het toepassingsgebied van de wet, de verkoop uit de hand, de openbare verkoop, enkele bijzondere gevallen, de sancties, de uitzonderingen, de afstand van het recht van voorkoop, de verplichting tot eigen gebruik en de bevoegdheids- en procedureregeling. De auteur heeft zich, voor de toelichtingen die hij verstrekt, hoofdzakelijk gesteund op de voorbereidende werken van de wet.

Het is de bedoeling geweest van de schrijver op simpele en klare wijze een overzicht te geven van de bepalingen der wet van 1 februari 1963 ten behoeve van al diegenen die er beroep kunnen op doen of die verplicht zijn deze nieuwe wetgeving toe te passen. De auteur verwaarloost dan ook elk kritisch commentaar op de wet en hij laat ook na haar waarde te beoordelen of te wijzen op eventuele leemten die er zich nog zouden in voordoen.

Voor de praktijk zal deze brochure grote diensten bewijzen.

* * *

Betreden wij nu het terrein van het *handelsrecht*. Het proefschrift waarmee de Heer Marcel Gotzen

aan de universiteit te Leuven tot geaggregeerde van het hoger onderwijs promoveerde, «*Vrijheid van beroep en bedrijf en onrechtmatige mededinging*» is niet enkel materieel een boek van gewicht (het bestaat inderdaad uit twee lijvige banden, die gezamenlijk meer dan 1300 bladzijden beslaan), doch het is ook een werk dat op wetenschappelijk gebied kan aanspraak maken op een grote originaliteit; het legt getuigenis af van een merkwaardige grondigheid in het bewerken van de stof en een fantastische inspanning bij het verzamelen van een enorme documentatie; het heeft uiteindelijk geleid tot het opsporen van volstrekt oorspronkelijke gegevens, die het zo actueel probleem van de onrechtmatige mededinging in een volledig nieuw licht plaatsen.

Het hoofddoel dat door M. Gotzen wordt nagestreefd is het opbouwen van een sluitende juridische leer, waarin al de vraagstukken betreffende de onrechtmatige mededinging gevoeglijk hun plaats zouden kunnen vinden. Tot nog toe is zulks in ons land niet mogelijk gebleken. De juridische behandeling van de onrechtmatige mededinging berustte uitsluitend op casuïstiek en de geschriften, die er aan gewijd werden, beperkten zich meestal tot het opsommen van een reeks bepaalde gevallen, waarin geen enkele vaste lijn te ontdekken viel voor de constructie van een juridische theorie. Aan dit tekort in onze rechtsliteratuur wil de auteur door zijn werk verhelpen.

Hij doet het op een volstrekt persoonlijke wijze, wat reeds op zichzelf een uiterst grote verdienste is, doch hij doet het ook met een zo grondige kennis van alles wat van verre of van dichtbij met zijn onderwerp betrekking heeft, dat dit ten eerste onze bewondering afdwingt.

Laten wij nu nagaan hoe de auteur zijn constructie heeft opgebouwd. Voorafgaandelijk komen beschouwingen over het mededingingsrecht in de wetgeving en in de rechtsleer, zowel in ons land als in de naburige staten. Daarna bejvert schrijver zich het probleem te belichten wat de mededinging eigenlijk is en hij geeft hierbij fijne en waardevolle psychologische ontleding van de wilshandelingen bij de ruil en van de beïnvloeding der ruilkansen door daden van concurrentie.

Titel 3 van deel IV is voor de verdere opbouw van het werk van groot belang. De Heer Gotzen onderzoekt er het wezen van de concurrentiestrijd. Hij onderkent hierin een strijdfase en een overwinningsfase. In deze economische strijd trachten meerdere deelnemers met een tegenpartij een ruiltransactie af te sluiten en men komt, volgens de auteur, tot de overwinningsfase, waarbij de kamp ophoudt, zodra een der deelnemers zijn einddoel bereikt heeft. Nadat eerst de concurrentie statisch was ontleed, worden de dynamische aspecten van het mededingingsverschijnsel in de economische kamp onderzocht. In dit inleidend gedeelte van zijn werk geeft schrijver blijk van scherp psychologisch doorzicht en van uiterst fijne nuancerings.

De auteur zoekt dan het uitgangspunt van de juridische problemen, die zich voordoen bij het vraagstuk der mededinging. Dit uitgangspunt ligt voor de hand, het is de vrijheid van beroep en bedrijf die in ons rechtssysteem aan ieder burger is gewaarborgd. Deze vrijheid ligt nu in een positierechtelijke bepaling opgesloten en wel in het art. 7 der wet d'Allarde van 2-17 maart 1791, waarbij de vrijheid van beroep en bedrijf werd afgekondigd en waarvan de tekst nog steeds deel uitmaakt van ons positief recht.

Schrijver acht het onontbeerlijk een zeer grondig en ver doorgedreven onderzoek in te stellen, niet alleen

naar de draagwijdte van deze wettelijke bepaling, doch hij gaat ook tekstcritisch na welke de lotgevallen waren die deze Franse wettekst in ons land heeft gekend. Dit onderzoek beslaat meer dan 200 bladzijden en vormt een boekdeel op zichzelf. Het is een terdege bewerkte brok rechtsgeschiedenis en tekstkritiek, berustend op persoonlijke archiefstudie, waardoor zeer belangrijke wetenswaardigheden aan de dag zijn gebracht. Het is namelijk gebleken dat, wanneer in Frankrijk de vrijheid van beroep en bedrijf werd afgekondigd met in de tekst een reserve betreffende mogelijke politiematregelen of beperkende verordeningen, dit tweede gedeelte in de besnoeide versie van de wettekst, die in België gepubliceerd werd niet voorkwam, waaruit dus dient besloten dat enige beperking van het absoluut recht door middel van b.v. locale reglementering of bij wijze van juridische constructie, volkomen uitgesloten dient geacht.

De laatste hoofdstukken van het eerste boekdeel adstrueren de stelling dat noch de bekende wet Le Chapelier, noch de wederwaardigheden van art. 310 van het Belgisch strafwetboek, noch de wet van 24 mei 1921 tot waarborging der vrijheid van vereniging, noch meerdere wetgevende bepalingen op economisch gebied, zoals deze nopens prijzen en lonen, het omzetten van economische en sociale afspraken in overheidsvoorschriften, zoals voorzien door het K.B. van 13 januari 1935, noch de wet van 27 mei 1960 tot bescherming tegen het misbruik van economische machtspositie, iets gewijzigd hebben aan het grondprincipe der vrijheid van beroep en bedrijf, dat nog steeds in ons recht volledige gelding heeft en dat het uitgangspunt vormt van de studie der onrechtmatige mededinging.

Volkomen terecht vervangt de Heer Gotzen in zijn werk de gebruikelijke term oneerlijke mededinging door onrechtmatige mededinging; deze laatste term benadert veel dichter de juridische inhoud van het begrip.

De eigenlijke studie van de onrechtmatige mededinging vult nu volledig het tweede boekdeel, dat meer dan 700 bladzijden beslaat. Hier hebben wij een volstrekt volledige behandeling van alle vraagstukken die met dit onderwerp verband houden. Alle gerechtelijke uitspraken op het stuk worden aangehaald en gecommenteerd en hun verdiensten gewikt en gewogen. Het zou moeilijk zijn, in welke taal ook, een verhandeling te vinden die met dezelfde grondigheid en volledigheid de problemen uitdiept.

Doch het hoofddoel dat door de auteur wordt nagestreefd beperkt zich geenszins tot deze zo breed opgevatte kritische ontleding van de jurisprudentie en hij wil er zich zelfs niet toe beperken in deze haast onoverzienbare rechtspraak grote lijnen te trekken, waardoor het standpunt, dat algemeen door de rechtsmachten wordt ingenomen, nauwkeurig zou worden uitgestippeld. Het is de Heer Gotzen er om te doen een volledige synthese op te bouwen, waardoor het geraamte zou getekend worden der rechtsfiguur van de onrechtmatige mededinging, waarop zich dan heel de rechtspraak zou kunnen vasthechten.

Zijn onderzoekingen leiden de auteur er toe de stelling te poneren dat onrechtmatige mededinging niet te beschouwen is als een misbruik van recht, maar als een bovenmatig aanwenden van een privaatrechtelijke vrijheid. Wat nu de constructie in rechte betreft van de onrechtmatige mededinging, sluit schrijver volledig aan bij de uitweidingen die voorkomen in het begin van zijn werk, waarin de onrechtmatige mededinging opgevat wordt als een economi-

sche kamp, met de twee fasen, de strijdfase en de overwinningfase. In dit beeld worden dan de daden van economische concurrentie op een driedubbele wijze getoetst. In de eerste plaats gebeurt zulks aan de norm der wettigheid. De bepalingen van de bijzondere wetten dienen natuurlijk in de eerste plaats geëerbiedigd te worden. De tweede toetsing doet zich aanvankelijk voor in de strijdfase en daar vinden wij eerst een mededinging van aanbod, beheerst door wat de auteur noemt de prestatienorm, terwijl dan verschillende methoden worden aangehaald van wat genoemd wordt de versperringsmededinging die positief of negatief kan zijn en getoetst dient te worden aan verschillende normen die de auteur achtereenvolgens bestempelt als obstructienorm, zelfbeschikingsnorm en uitzonderingsnorm. Wanneer eenmaal de economische ruil bepaald is afgesloten en wij ons dus bevinden in de overwinningfase, geldt een zogenaamde kampprijsnorm, die de onaantastbaarheid verzekert van het contractueel patrimonium. Dit korte schema geeft natuurlijk slechts op zeer onduidelijke wijze de uitvoerige beschouwingen weer die voor elk van deze fasen worden ontwikkeld en die in het werk aanleiding geven tot zeer genuanceerde onderscheidingen.

Het is een bijzonder grote verdienste van de Heer Gotzen aldus een volledig nieuwe en originele theorie te hebben opgebouwd en zijn uiteenzettingen leveren het stellige bewijs dat de rechtsfiguur van de onrechtmatige mededinging uitstekend voor dergelijke synthese vatbaar is. Het zou een uitgebreid kritisch onderzoek vergen wanneer men wilde nagaan of de auteur door het opbouwen van zijn leer werkelijk tot een definitief resultaat is gekomen. Daaraan kan misschien getwijfeld worden en het is zelfs zeer waarschijnlijk dat de door hem gebruikte termen, zoals b.v. kampprijsnorm in de rechtstheorie geen burgerrecht zullen verkrijgen. Dit is trouwens van ondergeschikt belang; hoofdzak is dat de schrijver voor het eerst de mogelijkheid heeft aangetoond een synthetisch schema van deze bepaalde rechtsfiguur op te bouwen. Deze prestatie zal er ongetwijfeld aanleiding toe zijn dat verder wetenschappelijk onderzoek nauwkeurig de waarde en betekenis van de voorgestelde leer zal nagaan.

Afgezien nu van de speciale theorie die in het werk wordt ontwikkeld en die, voor de auteur wel het hoofddoel geweest is dat hij voor ogen had, hebben wij in het boek van de Heer Gotzen een super-volledig onderzoek van heel de rechtspraak op het behandelde gebied, die voor de rechtspraktijk van onschatbare waarde is.

Wanneer wij ten opzichte van dit zo prestigieus werk een kritische opmerking zouden mogen maken, zou deze betrekking hebben op de verhouding tussen de beide boekdelen, die wij niet zeer gelukkig kunnen noemen. Het komt ons voor dat aan het historisch onderzoek betreffende de lotgevallen van de wet d'Allarde al te veel belang is gehecht. De opzoekingen die desaan gaande gedaan werden en de beschouwingen die er aan werden vastgeknoopt nemen voorzeker een al te groot gedeelte van het werk in beslag. Dit wil niet zeggen dat deze beschouwingen niet uitermate interessant zijn en dat de opzoekingen niet uiterst verdienstelijk zijn, doch dit rechtshistorisch onderzoek had best een afzonderlijk werk uitgemaakt en geen plaats gevonden in het boek over de onrechtmatige mededinging. Het lijkt ons inderdaad minder aangewezen honderden bladzijden wetenschappelijke literatuur te besteden aan de stelling dat de vrijheid van beroep en bedrijf, die door de wet d'Allarde in het

leven werd geroepen, in ons land nog steeds geldt en dat zij het uitgangspunt dient te vormen van de studie der economische concurrentie.

Afgezien van deze opmerking, dienen wij er met klem de nadruk op te leggen dat het werk van de Heer Gotzen een grote prestatie is en dat wij er zeer gelukkig om zijn, in onze Vlaamse rechtsliteratuur thans over dit zeer belangrijk werk te beschikken.

Van de hand van Prof. H. Adriaens, auditeur bij de Raad van State en buitengewoon hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent, is in het Administratief Lexicon een tractaat verschenen betreffende de « *Bedrijfsrevisor* ».

Deze verhandeling vormt een uitvoerige ontleding van de bedoelingen die de wetgever heeft nagestreefd bij de inrichting van het instituut der bedrijfsrevisoren. De auteur heeft grondig aandacht besteed aan het tot stand komen van de wet van 22 juli 1953, gewijzigd door deze van 10 juli 1956. Menigvuldig waren de achtereenvolgende wetsvoorstellen en ontwerpen, die bij het parlement ingediend werden, ten einde een grondig boekhoudkundig toezicht over de bedrijven en handelsvennootschappen in te richten. Het is uiterst interessant na te gaan in welke mate deze achtereenvolgende voorstellen van elkaar afwijken en hoe dan uit al dit voorbereidend werk een definitieve wet op de bedrijfsrevisoren is tot stand gekomen.

Na deze wordingsgeschiedenis ontleedt de auteur de benaming en het doel van het instituut der bedrijfsrevisoren en het juridisch karakter ervan, om dan een uitgebreid hoofdstuk te wijden aan de verschillende organen van dit instituut, de algemene vergadering, de raad, de stagecommissie en de commissie van beroep, waarvan telkens de samenstelling, de bevoegdheid en, waar nodig, de rechtspleging worden uiteengezet.

In een volgende afdeling wordt dan het statuut van de bedrijfsrevisor besproken. Eerst komen aan de beurt de voorwaarden tot het verwerven en het behouden van het lidmaatschap van het instituut der bedrijfsrevisoren en dan alle details betreffende de organisatie van de verplichte stage. Nadien worden de bevoegdheid en de opdrachten van de bedrijfsrevisor nagegaan, zijn algemeen toezicht over de boekhouding en zijn recht tot onderzoek; de bijzondere bevoegdheden in verband met de wet, houdende organisatie van het bedrijfsleven en deze betreffende de controle op instellingen van openbaar nut.

Een afzonderlijk kapittel bespreekt de bevoegdheid van de commissaris-revisor in handelsvennootschappen. Na de onverenigbaarheden en de tuchtregeling wordt nog gehandeld over de aansprakelijkheid van de bedrijfsrevisor, de hem toekomende vergoedingen en de wettelijke bescherming van zijn titel.

Het tractaat van Prof. Adriaens is veel meer dan een gewone synthetische uiteenzetting van de wettelijke bepalingen; voortdurend wordt de bedoeling van de wetgever nagespeurd en wordt teruggegrepen naar de voorbereidende parlementaire werkzaamheden. Het is aldus gegroeid tot een stuk dat niet alleen belang heeft voor de praktijk, doch dat regelmatig bij wetenschappelijke onderzoekingen zal moeten geconsulteerd worden.

Als toevoeging aan deze studie worden ook alle belangrijke teksten gepubliceerd betreffende het statuut van de bedrijfsrevisor.

Ook wat het *strafrecht* betreft zijn enkele belangrijke geschriften van de pers gekomen.

De Heer Leon Viaene, rechter in de Rechtbank van ereste aanleg te Gent, heeft in de A.P.R. een uitgebreide verhandeling gepubliceerd over « *Huiszoeking en beslag in strafzaken* », verhandeling die evenveel belang heeft voor de strafrechtspleging als voor het publiek recht, daar de beperking van de huiszoeking een van de grondrechten uitmaakt gewaarborgd door onze Constitutie.

De auteur heeft een volstrekt volledig onderzoek ingesteld naar alle mogelijke aangelegenheden die met de huiszoeking en inbeslagname verband houden en door een grondige studie van rechtsleer en rechtspraak het onderwerp werkelijk volledig uitgeput.

Na algemene beschouwingen waarin de grondslag van het recht tot huiszoeking en inbeslagname in strafzaken wordt uitgediept, onderzoekt schrijver de verschillende geldigheidsvereisten, die gesteld zijn om tot huiszoeking en beslag te kunnen overgaan, namelijk de bevoegdheid van de overheid die tot deze maatregelen gemachtigd is en de vormen waarin zij dienen te geschieden, waarbij klaarheid gebracht wordt in het dikwijls zo omstreden en soms zo weinig duidelijk begrip van de nachtelijke huiszoeking. Dezelfde punten worden onderzocht wat betreft het beslag.

Daarna bestudeert de auteur meer bijzonder de bevoegdheid van de onderzoeksrechter inzake huiszoeking en van de andere overheden die de macht bezitten om tot deze maatregel over te gaan.

Uitvoerig wordt dan de mogelijkheid van delegatie en subdelegatie van de huiszoeking nagegaan en de grenzen hiervan omschreven, terwijl enkele afzonderlijke kapitels gewijd worden aan bijzondere vraagstukken, zoals de ambtelijke opdracht aan en van buitenlandse overheden, het opsporen in post-, telegraaf- en telefoonkantoren en zoekingen in lokalen van openbare besturen.

In afzonderlijke titels gaat de Heer Viaene de voorwaarden en gevolgen na van de ontdekking op heterdaad en van de huiszoekingen die geschieden op verzoek van het hoofd van het huis of met toestemming van de bewoner.

De zeer delicate problemen, die zich voordoen bij huiszoekingen en beslagleggingen in plaatsen toegankelijk voor het publiek, worden in een afzonderlijk hoofdstuk onderzocht, dat als titel draagt « Het decreet van 19-22 juli 1791 », waarin alle modaliteiten nagegaan worden van zoekingen in huizen waar kansspelen worden uitgebaat en in ontuchtthuizen.

De onschendbaarheden en immuniteiten, voorzien door onze Grondwet en door internationale tractaten, maken ook het voorwerp uit van een afzonderlijke titel, waarna dan de vraagstukken, die verband houden met het beroepsgeheim, behandeld worden, o.a. het beroepsgeheim van de geneesheren, advocaten en notarissen.

Het werk wordt afgesloten met een hoofdstuk over het toezicht op de uitoefening van de macht tot huiszoeking en inbeslagname.

De ondernomen studie is uiterst grondig en degelijk. Er is geen praktisch probleem dat niet door de auteur onder het oog wordt genomen, zoals er ook geen wetenschappelijk twistpunt is waarin hij niet op uiterst redelijke en verantwoorde wijze zijn mening zegt en dit alles wordt gestaafd door een overvloed van bewijspplaatsen, zodat in deze verhandeling werkelijk alles te vinden is dat enig belang heeft betreffende het behandelde onderwerp.

Het tractaat van de Heer Viaene zal voor de

toekomst voor alle Vlaamse juristen een veilige wegwijzer zijn in de soms zeer delicate en dikwijls zeer omstreden vraagstukken van huiszoeking en strafrechtelijke inbeslagneming.

Deze zeer belangrijke verhandeling is een rijke aanwinst voor de A.P.R.

In de Algemene Practische Rechtsverzameling is ook een kort tractaat verschenen van de hand van de Heer Willy De Smet, rechter in de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, over de « Afzetterij ».

De auteur wijst zeer terecht op de moeilijkheden betreffende de terminologie, die zich hierbij voordoen. Wanneer in de gewone omgangstaal het woord « afzetterij » een vrij ruime betekenis heeft, — wat ook het geval is in Nederland — wordt het in ons recht gebruikt in de beperkte betekenis van het Franse woord « grivèlerie, filouterie ». Het betreft de gevallen van verbruik van spijzen en dranken in restauraties wanneer men weet deze niet te kunnen betalen, of ook het in huur nemen van een huurrijtuig, of het zich verschaffen van logies. Schrijver wijst op de analoge wetsbepalingen in het Frans, het Nederlands, het Zwitsers en het Duits recht.

Merken wij op dat in Nederland het delict, dat hier bestudeerd wordt, meer gebruikelijk onder de term « flessentrekkerij » wordt aangehaald.

De studie van Rechter De Smet wijst dan op het zelfstandig karakter van het misdrijf, dat ingesteld werd door de wet van 23 maart 1936 en onderzoekt er nauwkeurig, aan de hand van de rechtspraak, de verschillende bestanddelen van, alsook de modaliteiten van vervolging en bestraffing.

Beknopt en zakelijk, doch duidelijk en volledig.

Verder dienen wij nog op het gebied van het strafrecht te vermelden het uitstekend preadvies van de Heer Procureur des Konings R. Charles over « *Het bewijs in het Belgisch strafrecht* », dat in de vergadering van het jaar 1962 der Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, de tegenhanger vormde van het preadvies van Mr. A. L. Melai over « *Het Nederlandse bewijsrecht in strafzaken* ». Het is een uiterst heldere uiteenzetting, waarin op de meest duidelijke wijze de samenvatting gegeven wordt van de opvattingen in Belgisch strafrecht betreffende de bewijsmiddelen. Zeer bevattelijk wordt in dit preadvies het onderscheid betreffende de bewijsleer in het Belgisch en in het Nederlands recht in het licht gesteld.

Prof. J. Rubbrecht, wiens leerboek van Belgisch strafrecht zo uitmuntend geschikt is als leidraad voor de studenten in de rechten, heeft nu ook zijn cursus over « *Beginselen van de Strafvordering* » op schrift gesteld en deze in gestencileerde uitgave gepubliceerd.

Wij vinden er dezelve pedagogische verdiensten in als in zijn handboek over strafrecht en het is te hopen dat vrij spoedig dit werk ook in boekvorm zal gepubliceerd worden.

In verband met het strafrecht dienen wij nog een speciaal geschrift aan te stippen van de hand van de Heer Jos Cels, dat de titel draagt « *Zij waren onschuldig* » en de ondertitel « *Ongekende facetten van ons rechtsleven* ». Dit boek is voorzeker geen juridisch werk, het is journalistiek, doch voortreffelijke journalistiek en het behandelt een reeks gerechtelijke dwalingen die zich in de laatste eeuw hebben voorgedaan. Niets is meer huiveringwekkend dan de mogelijkheid van een gerechtelijke dwaling en hoe dikwijls werd er

niet reeds geroepen om een wet te zien tot stand komen die aan slachtoffers van dergelijke dwalingen een billijke vergoeding zou toekennen. Dergelijke wet, die in Frankrijk bestaat, werd tot nog toe door onze wetgever niet uitgevaardigd. Het boek van de Heer Cels toont nu ten overvloede aan dat gerechtelijke dwalingen wel eens meer voorkomen, dat zij reeds dikwijls door de rechtsmachten erkend werden en eerherstel aan de slachtoffers werd toegekend.

Het boek van de Heer Cels bespreekt een reeks van deze gevallen en hij heeft zich, te dien einde, uitgebreide opzoekingen getroost die hebben geleid tot een werk dat men met dezelfde spanning leest als een roman.

Ten zeerste zouden wij wensen dat dit boekje met aandacht door vele magistraten zou gelezen worden, opdat het nog dieper de mening zou doen ingang vinden dat het beter is honderd schuldigen vrij te spreken dan één enkel onschuldige te veroordelen.

De Heer Cels staat uiterst begrijpelijk tegenover deze gerechtelijke dwalingen, die enkel toe te schrijven zijn aan de menselijke beperktheid, maar juist deze beperktheid dient aan te manen tot de allergrootste omzichtigheid. Daartoe zal voorzeker het werk van de Heer Cels in belangrijke mate bijdragen.

* * *

Aangaande het auteursrecht kunnen wij een uiterst belangrijk werk begroeten.

In ons vorig jaarlijks overzicht van de Vlaamse rechtsliteratuur hebben wij met geestdrift gewezen op het voortreffelijk boek dat geschreven werd door Mr. Frans Van Isacker over « *De morele rechten van de auteur* », waarmede de schrijver promoveerde tot doctor in de rechtswetenschap aan de universiteit te Amsterdam. Te dier gelegenheid werd medegedeeld dat Mr. Van Isacker een ander werk voorbereide betreffende « *De exploitatierechten van de auteur* ». Dit nieuw werk is thans van de pers gekomen met een enthousiaste voorrede van Mr. Paul Struye. Schrijver heeft slechts één jaar nodig gehad om dit lijvig boek van bijna 500 bladzijden samen te stellen. Het is de vrucht van jarenlange studie over het auteursrecht, en alle mogelijke vraagstukken, die zich voordoen in deze tak van het recht, worden erin besproken en opgelost. Het boek kan werkelijk beschouwd worden als een summa, waarin ook de meest recente aangelegenheden op dit gebied juridisch doorgrond worden.

Het werk van de Heer Van Isacker heeft niet enkel een hoogstaande theoretische waarde, doch het is vooral een kostbaar bezit voor de practicus, die er alle gegevens in vindt die bij de rechtstoepassing onontbeerlijk zijn. De Belgische rechtswetenschap heeft lang op dergelijk boek gewacht, want, zoals de auteur het terecht doet opmerken, was het sedert 1936 geleden dat, met het werk van Poirier, in ons land en algemene studie over het auteursrecht verscheen. Wat al nieuwe toestanden hebben zich sedertdien niet voorgedaan, waarbij de toepassing van het auteursrecht in aanmerking komt. Een nieuw algemeen overzicht was dus dringend geboden en wij zijn gelukkig dat het een in het Nederlands geschreven werd is dat thans op exhaustieve wijze een uiteenzetting heeft bezorgd van het auteursrecht, waarvan de grondigheid en de degelijkheid het stempelen tot een van de voortreffelijkste werken die op dit gebied in internationaal verband verschenen zijn.

Mr. Van Isacker heeft zijn werk ingedeeld in drie delen, waarvan hij het eerste betitelt als « *algemene analyse* ». Hij geeft er de omschrijving van de algemene

begrippen betreffende het exploitatierecht van de auteur alsmede gegevens over de positieve rechtsbronnen, waarop dan een ontleding volgt van de eigenschappen der specifiek intellectuele exploitatierechten.

Na deze exploitatierechten nauwkeurig omgrensd te hebben wijst Mr. Van Isacker erop hoe ze een monopol uitmaken voor de schrijver, zonder dat daartoe enige formaliteit vereist is, hoe ze een roerend karakter hebben en vervreemdbaar zijn. Hierop oefent de auteur trouwens gerechte kritiek en hij is de mening toegedaan dat het wenselijk zou zijn dat de wetgever de cessibiliteit van de exploitatierechten zou afschaffen. In verband met de erfelijkheid van de exploitatierechten zet de auteur zijn zienswijze uiteen betreffende de niet toepasselijkheid van art. 815 in verband met een verdeling en licitatie na overlijden; hij is van oordeel dat, om katastrofale gevolgen te vermijden, er hier een afwijking aan het gemeen recht geboden is en de erfgenamen niet gerechtigd zijn, voor de uitoebating der exploitatierechten, uit onverdeeldheid te scheiden; het behoort de rechtbank in laatste instantie te beslissen op welke wijze de onverdeeldheid zal gehandhaafd blijven en eventueel een sekwester of een curator aan te stellen om het werk van de overledene uit te baten en te beheren.

Na enkele beschouwingen betreffende de vatbaarheid voor beslag, bespreekt Mr. Van Isacker de duur van de exploitatierechten en de gronden die er aanleiding toe geweest zijn deze duur op vijftig jaar post mortem vast te stellen.

Hoe kan nu het exploitatierecht praktisch aangewend worden? Hierbij komen achtereenvolgens aan de beurt de verkoop van het werk zelf, de verkoop van de exploitatierechten en uiteindelijk de exploitatie zelf sensu stricto, met de vele modaliteiten die zich voor literaire, dramatische, muzikale, plastische, architecturale en cinematografische werken voordoen.

Het tweede deel, dat de ontleding geeft van de verschillende exploitatierechten, is onderverdeeld in zeven titels, waarin achtereenvolgens besproken worden het eigendomsrecht op de materialiteit van het auteurswerk, het publiek expositierecht, het reproductierecht, het publiek executierecht, het adaptatierecht, het vertalingsrecht en uiteindelijk het volgrecht. In al deze kapitels worden de gevolgen onderzocht op het gebied van het auteursrecht van de meest recente technische verwezenlijkingen, die voortdurend aanleiding geven tot subtiële meningsverschillen en betwistingen. Mr. Van Isacker is hier gekomen tot een haast volstrekte volledigheid. Er is geen praktisch vraagstuk denkbaar dat niet wordt behandeld. Telkens worden de meningen van al de auteurs, die op internationaal terrein over het geval geschreven hebben, medegedeeld en kritisch gewaardeerd, terwijl al de interessante jurisprudentiële uitspraken in verschillende landen worden samengevat en gecommenteerd. Dit tweede deel van het werk van de auteur kan beschouwd worden als een wezenlijke encyclopedie der exploitatiemogelijkheden van het auteursrecht.

De strekking van Mr. Van Isacker is duidelijk, betwiste problemen worden meestal opgelost in het voordeel van de schepper van het werk. Deze strekking is volkomen natuurlijk en eerbiedwaardig. Er is stellig dat al de normen aangaande het auteursrecht, in geval van twijfel, in het voordeel van de auteur dienen uitgelegd te worden. Dit is de zin van heel de wetgeving op het stuk.

Het laatste deel van het boek brengt een belangrijk en boeiend hoofdstuk betreffende de restricties die voorkomen bij de exploitatierechten, waarbij behandeld worden het citaat, het reproducen of diffuseren door

middel van de televisie van publieke monumenten, de reproducties uit de journalistiek, uit openbare redevoeringen en het publiceren van portretten.

Het werk vormt een geheel van merkwaardige grondigheid, van allerbreedste documentatie, maar het wordt vooral gekendmerkt door een grote zelfstandigheid van denken en oordelen. Ontelbaar zijn de punten waaromtrent Mr. Van Isacker er een eigen mening op nahoudt, dikwijls tegenstrijdig met vele andere auteurs en met sommige jurisprudentiële uitspraken. Dit geeft aan het boek een zeer bijzondere waarde, niet enkel voor de toepassing der exploitatie van de auteursrechten in de praktijk, maar ook de lege ferenda. In dit verband vraagt de auteur zich af of het wenselijk zou zijn dat er thans in ons land nog een nieuwe wet op het auteursrecht zou tot stand komen. Voorzeker zijn er sedert de wet van 1886 oneindig veel nieuwe uitvindingen tot stand gekomen, waarop het auteursrecht is moeten toegepast worden; doch, niettegenstaande de bondigheid van onze wettelijke tekst, hebben naar de mening van Mr. Van Isacker, de rechtspraak en de doctrine zich wonderwel aan de nieuwe toestanden aangepast. Hij is niet van oordeel dat ons parlement, waarin zozeer de technische krachten ontbreken, thans in staat zou zijn een behoorlijke nieuwe nationale wetgeving op dit gebied op te bouwen. Trouwens weldra, zegt de schrijver, breekt de tijd van Europa aan, dan zal er op internationaal terrein geëigend worden en de stof van het auteursrecht is een van degene die zich het best zou lenen tot een algemene Europese wet. «Tot zolang zullen wij het nog wel stellen met onze goede nationale wet van 1886».

In het vooruitzicht van het opbouwen van deze nieuwe Europese wetgeving zal het boek van Mr. Van Isacker een kostbaar werkinstrument zijn, waarin de juristen alle denkbare gegevens zullen aantreffen waaraan ze bij hun beraadslagingen behoefte zullen hebben.

* * *

Het sociaal recht bracht ons ook een paar voortreffelijke werken.

De Heer Louis Paul Suetens heeft onlangs op schitterende wijze aan de Universiteit te Leuven de doctorstitel behaald met zijn proefschrift «*De werkstaking in het publiekrecht van de landen der Europese Gemeenschappen*». Men kan zich moeilijk een onderwerp indenken dat meer in het midden staat van de actuele belangstelling. Het is daarbij een onderwerp waarover de meningen nog zeer los staan en waaromtrent de jurisprudentie in de verschillende landen van het kleine Europa zeer verscheiden oplossingen heeft aanvaard.

Niettegenstaande de vele geschriften, die over de werkstaking in de laatste jaren verschenen zijn, beschikken wij tot nog toe over geen enkele synthetische studie waarin het essentiële van de vraagstukken, die met de werkstaking gepaard gaan, werd uitgediept. Vooral wat betreft de publieke sector is de onzekerheid zeer groot, zijn de tegenstrijdigheden menigvuldig en is er betrekkelijk weinig zuiver wetenschappelijk werk verricht.

Daarom is dan ook het proefschrift van de Heer L. P. Suetens ons bijzonder welkom en zijn wij er gelukkig om dat het een Nederlands wetenschappelijk werk is dat eindelijk een proeve van synthese heeft willen brengen aangaande dit zo omstreden onderwerp.

Het boek van de auteur beantwoordt aan zeer hoge eisen. In de eerste plaats legt het getuigenis af van een grondige studie van heel de literatuur die in zes landen aan het onderwerp werd gewijd. Al wat des-aangaande verscheen in België, Frankrijk, de Duitse

Bondsrepubliek, Nederland, Italië en Luxemburg wordt grondig verwerkt en met wetenschappelijke maatstaven gemeten. De bibliographie, die op het einde van het werk vermeld wordt, is indrukwekkend en beslaat wel 31 bladzijden; men zou hierin moeilijk enig doctrinaal werk of enig tijdschriftartikel kunnen opsporen dat door de auteur zou zijn verwaarloosd.

Deze zo uitgebreide stof werd door de Heer Suetens wetenschappelijk doorwrocht met een helderheid en een logische systematiek, die alle problemen, welke aangaande de werkstaking in de publieke sector voorkomen, plaatst in een rationeel kader.

In het eerste deel van zijn werk onderzoekt de auteur het fenomeen van de werkstaking als sociologisch en juridisch verschijnsel. Hij speurt naar de nauwkeurige begripsomschrijving van de werkstaking, wat niet zo eenvoudig is als men zich zou kunnen voorstellen en, na een behoorlijke definitie gevonden en geadstrueerd te hebben, vergelijkt hij deze met de voorgestelde bepalingen in andere landen.

Helemaal op sociologisch terrein bevindt de schrijver zich wanneer hij dan de verschillende types, de vormen en de technieken van de werkstaking bestudeert. Wanneer de types van de werkstaking geredelijk kunnen ingedeeld worden in professionele, solidariteits-, politieke en proteststaking, zijn de vormen en technieken, die in de laatste jaren bij de werkstaking gebezigd werden, uiterst verscheiden en hebben zij een evolutie ondergaan die in het werk aanleiding geeft tot beschrijvingen en definities gesteund op zakelijke gegevens en praktische voorbeelden, steeds toegelicht met een overvloed van bewijspplaatsen.

In zijn onderzoek naar de verhouding tussen de werkstaking en het recht schetst dan de auteur een historische evolutie van het stakingsrecht in de verschillende landen en toont hij aan hoe deze in de Europese gemeenschap een parallele gang is uitgegaan, al is het dan ook met afwijkende bijzonderheden in elk land.

Na deze inleiding over de werkstaking in het algemeen, vat de schrijver het eigenlijke onderwerp van zijn proefschrift aan, namelijk de werkstaking in de publiekrechtelijke sector.

Om zijn studie op een werkelijk wetenschappelijke basis te vestigen diende eerst met grote nauwkeurigheid de «openbare werkgever» en de «openbare werknemer» omschreven te worden. Voor de openbare werkgever was dit geen eenvoudige taak, want de Heer Suetens moest hier de zeer uitgebreide literatuur onderzoeken die, vooral in Frankrijk, doch ook in de andere landen gewijd werd aan het begrip «openbare dienst». Hij heeft dit begrip eerst uitgediept in het Frans recht, waar het tot een zeer hoge bloei was gekomen en waar het zelfs gedurende enkele tijd niet alleen in de rechtsleer, doch ook in de jurisprudentie van de Conseil d'Etat, tot een werkelijk criterium van alle administratief recht was uitgegroeid. Beknopt, doch met een overvloed van verwijzingen naar de talrijke studiën, die in Frankrijk over de openbare dienst verschenen, toont de auteur aan welke sterke reactie er zich in het hedendaags administratief recht heeft voorgedaan tegen de hypertrofie van de «service public» en hij besluit dat, wegens de uiteenlopende gebeurtenissen, die aan dit begrip werden gegeven, het niet bruikbaar kan geacht worden ter aanduiding van het geheel der openbare rechtspersonen in de zes E.E.G.-landen. De auteur verkiest dan ook de meer juiste notie van «openbare werkgever» te gebruiken.

Na de algemene beginselen te hebben uitgestippeld, die de Frans-Belgische rechtsleer meestal als grondslag

legt aan de activiteit van de openbare diensten, namelijk de mogelijkheid tot het invoeren van wijzigingen door de overheid, de eis der continuïteit in de werking van de dienst en het principe van de gelijkheid van alle verbruikers, drukt schrijver de mening uit dat ook deze drie zo algemeen aangenomen beginselen met hun ver strekkende gevolgen niet meer ten volle kunnen aanvaard worden.

De Heer Suetens gaat in elk van de zes landen, die hij bestudeert, de structuur na van het begrip openbare werkgever, niet alleen in de eigenlijke rijksdiensten, doch ook in de technisch zelfstandige diensten, de openbare instellingen en de publiekrechtelijke verenigingen en zelfs in de adviserende raden.

Het blijkt dadelijk uit de vergelijking der beschreven organisaties in de verschillende landen dat er zich menigvuldige verschillen voordoen en dat dezelfde begrippen niet steeds dezelfde inhoud dekken.

De auteur komt tot de conclusie dat in feite weinig eenheid aan te treffen is en dat op dit gebied meer dan elders wordt bewezen «dat de scheiding tussen publiekrecht en privaatrecht sterk gebonden is aan tijd en ruimte».

Wanneer hij de studie van de «openbare werknemer» dieper doorzet, onderzoekt schrijver in elk van de besproken landen de rechtspositie van de ambtenaren en van het personeel der ondergeschikte besturen. Op dit gebied zijn er ook in de verschillende landen belangrijke verscheidenheden; het is onmogelijk een gedetailleerd en volledig overzicht te verkrijgen van de rechtspositie van de openbare werknemer, al is in het algemeen de reglementaire rechtspositie wel de regel en het contractueel verband de uitzondering.

Bestaat er nu een algemeen werkstakingsverbod voor openbare werknemers? Wat België betreft komt de Heer Suetens tot de conclusie dat de vrijheid van werkstaking breed toegekend wordt aan elke coalitie, het weze een toevallige of een georganiseerde, doch dat ze ten aanzien van ambtenaren slechts bestaat voor erkende vakorganisaties en enkel aanvaardbaar is bij professionele werkstakingen. Deelneming aan een politieke werkstaking acht hij daarentegen een zware fout. Het beginsel belet echter niet dat zelfs ten aanzien van gerechtvaardigde professionele stakingen de overheid de stakingsvrijheid zou kunnen uitsluiten. Schrijver stipt aan dat de huidige toestand gekenmerkt is door een al te grote onzekerheid waaraan de jure constituendo een einde zou dienen gesteld te worden.

In Frankrijk, waar het recht tot staken grondwettelijk erkend is, binnen het kader der wetten en reglementen, zijn deze reglementeringen gedurende lange tijd uitgebleven en is de onzekerheid misschien nog groter dan in België.

Ook in Italië doet zich dezelfde onzekerheid voor, terwijl het blijkt, uit het onderzoek dat de auteur instelt aangaande de toestand in Duitsland, Nederland en Luxemburg, dat deze landen negatief staan tegenover het stakingsrecht van openbare werknemers.

Het logisch besluit van de Heer Suetens is dat er in het Europa van morgen een eenvormige toestand zal dienen tot stand te komen.

Verder wijdt de auteur in zijn boek twee hoofdstukken respectievelijk aan het opeisingsrecht en aan de politieke werkstaking. Het opeisingsrecht is het sterkst uitgewerkt in België en Frankrijk, waar geen algemeen en absoluut werkstakingsverbod, zelfs niet voor openbare werknemers, bestaat, doch het is ook voorzien in de vier overige landen, zodat in de Europese gemeenschap de overheid wel gewapend is om in te grijpen in het belang van de bevolking.

Wat de politieke werkstaking betreft wordt deze

zowel in België als in de andere landen als onrechtmatig beschouwd en maakt zij een zwaarwichtige reden uit tot onmiddellijk ontslag.

In al deze hoofdstukken zijn de beschouwingen en de besluiten van de Heer Suetens gesteund op een uitgebreide bewijsvoering en betreffende elk behandeld punt vindt men talrijke verwijzingen, die nog verder onderzoek mogelijk maken.

Deze belangrijke studie moest leiden tot een algemeen besluit, namelijk een proeve van oplossing voor een uniforme *lex ferenda* betreffende de werkstaking in de landen der Europese gemeenschap.

In de privésector acht schrijver het recht tot staken onweerlegbaar, doch dient het uitgeoefend te worden volgens bepaalde modaliteiten, die er de rechtmatigheid van waarborgen, namelijk een verplichte voorafgaande verzoeningsprocedure, een verplicht referendum, het naleven van een opzeggingstermijn, een facultatieve arbitrage en het voeren van de actie op *faire* wijze.

Voor de ondernemingen, die in de vitale behoeften van de bevolking voorzien is een werkstakingverbod vereist, doch gecompenseerd door ruime waarborgen op het vlak der arbeidsvoorwaarden.

In de openbare sector zou, volgens de auteur, in Duitsland, Luxemburg en Nederland, waar het stakingsverbod voor ambtenaren bestaat, hieraan niets dienen gewijzigd te worden, terwijl voor België, Frankrijk en Italië, waar de werkstaking in de publieke sector in feite geduld wordt, er een oplossing in twee stadia is aangewezen: erkenning van de vrijheid tot staken, doch met verbod wat de essentiële functies betreft; en uiteindelijk een herwaardering van het openbaar ambt in al zijn aspecten en een wederbeleving van de ambtelijke ethiek die normaal zouden moeten leiden, in deze drie landen, tot het werkstakingverbod voor ambtenaren.

Deze algemene conclusie wordt dan door de schrijver nader uitgewerkt. Er dient onderscheid gemaakt tussen de ambtenaren en de arbeidscontractanten in diensten met handels- of nijverheidskarakter; bij deze laatste is een rechtmatige stakingsactie, uitgeroepen door een vakorganisatie, aanvaardbaar.

Het werkstakingverbod voor de functies, die voorzien in vitale behoeften, dient, in overleg met de vakorganisaties, nauwkeurig afgebakend te worden. Voor zekere functies is echter de continuïteitsvereiste zo stellig dat het stakingsverbod op absolute wijze dient te gelden, zo voor ambtenaren met *imperium*, magistratuur, veiligheidsdiensten, namelijk leger, rijkswacht, politie en brandweer en gezondheidsdiensten, namelijk geneesheren en verplegers. Voor andere functies, zoals deze van het onderwijzend personeel, voor datgene van gas-, water- en elektriciteitsbedrijven, openbare vervoerdiensten en reinigingsdiensten zijn de meningen uiterst verdeeld, doch de auteur is van oordeel dat wat dit personeel betreft het verbod zou dienen opgelegd.

Hoe dan ook blijft de werkstaking steeds een feitelijkheid, die in de mate van het mogelijke dient vermeden en schrijver verwacht voor de toekomst een geleidelijk afslijten van deze methode van eigenrichting, hoofdzakelijk door een grondige herwaardering van het openbaar ambt en een gunstige regeling der arbeidsverhoudingen.

Dit kort overzicht toont het uitzonderlijk belang van dit proefschrift en de waarde ervan als synthetische samenvatting van al hetgeen over dit onderwerp in de zes landen werd gepubliceerd.

De zelfstandige en formele besluiten die door de

auteur uit zijn studie worden afgeleid geven aan het werk een bijzondere betekenis en wij sluiten dan ook gaarne aan bij de mening van Prof. Fernand Van Goethem, in de inleiding welke hij schreef voor het werk, dat het proefschrift van de Heer Suetens in waarde alles overtreft wat over hetzelfde onderwerp in enige Europese taal is verschenen.

Prof. R. Blanpain, uitmuntend kenner van het Belgisch sociaal recht, die een paar jaar geleden de titel behaalde van geaggreerde van het hoger onderwijs met zijn voortreffelijk proefschrift over «De collectieve arbeidsovereenkomst», heeft dit jaar een uiterst interessant boek gepubliceerd over het vraagstuk van «De syndikale vrijheid in België». Dit onderwerp is voor vele middens van de allergrootste actualiteit; doch, al wordt er veel over gepraat en geschreven, toch zijn de ideeën daaromtrent bij velen zeer onzeker. Het was dan ook een uitstekende gedachte aan de syndikale vrijheid een monografie te wijden waarin op eenvoudige, duidelijke en wetenschappelijk volkomen verantwoorde wijze, al het essentiële wordt samengevat.

Dit doel heeft Prof. Blanpain volkomen met zijn boekje bereikt.

Het eerste gedeelte is een historische uiteenzetting van de verovering der syndikale vrijheid. De Franse omwenteling bracht ons de vrijheid van arbeid en nijverheid en meerdere wetteksten uit de revolutionaire periode beschermden deze nieuwe vrijheid. Deze teksten werden allen gesynthetiseerd in het Strafwetboek van 1810, dat ten opzichte van de werknemers elk collectief optreden beteugelde. Wanneer de Belgische Grondwet in haar artikel 20 de vrijheid van vereniging proclameerde, werden toch de samenspanningsdelicten van de werknemers niet met deze bepaling in strijd geacht. Het nieuw Strafwetboek van 1867 voerde het berucht artikel 310 in, waardoor wel het samenspanningsdelict werd afgeschaft, doch dat op zo eenzijdige wijze werd toegepast dat het gedurende vele jaren een der doeleinden was van de arbeidersbeweging de afschaffing van dit artikel te bekomen. Na de wet van 1 maart 1898 op de beroepsverenigingen kwam dan eindelijk na de eerste wereldoorlog de wet van 24 mei 1921, die eindelijk de vrijheid van vereniging in het algemeen en de vrijheid van vakvereniging in het bijzonder beschermde.

De auteur schetst het ontstaan van deze wet en geeft een overzicht van haar betekenis. Hij brengt ook haar bepalingen in verband met de laatste evolutie van de sociale wetgeving. Verder vinden wij dan een bondig overzicht van de internationale wetgeving betreffende de syndikale vrijheid.

De regeling, zoals zij thans bestaat, stelt echter nog zeer talrijke problemen en schrijver onderzoekt dan achterenvolgens de twee facetten van deze vrijheid op individueel plan, namelijk de vrijheid deel uit te maken van een vakorganisatie en deze er geen deel van uit te maken.

Beide rechten zijn beschermd en onder juridische controle gesteld. Zoals te verwachten was bespreekt prof. Blanpain volledig de bevoegdheden van de vakorganisatie ten aanzien van haar leden, wat betreft het nemen van bindende beslissingen en het treffen van tuchtmaatregelen. Verder onderzoekt hij ook de bescherming tegen feitelijkheden, gewelddaden of bedreigingen, alsook de moeilijkheden welke zich bij de werkgelegenheid in verband met het lidmaatschap van syndikaten voordoen. Volgens hetzelfde plan wordt dan nagegaan op welke wijze wettelijke bescherming ver-

leend wordt tegenover de weigering zich bij een vakorganisatie aan te sluiten.

De beknopte tekst van het boek staat vol herinneringen aan betwistingen, incidenten en heftige bewegingen die verband houden met de ontwikkeling van het syndikaal recht. De auteur beperkt zich niet tot ons land, doch deelt ons allerlei bijzonderheden mede in verband met dezelfde vraagstukken die zich in het buitenland voordeden.

Het boek bevat een rijke keuze van verzendingen naar internationale literatuur en documentatie op dit gebied.

Prof. Blanpain trekt uit zijn uiteenzetting een aantal besluiten en hij wijst er op hoe de Belgische vakorganisaties, die genieten van een totale onafhankelijkheid ten aanzien van de Staat, meer en meer geroepen worden om mede te werken aan de sociale en economische uitbouw van het land. De bevoegdheid van de vakorganisatie ten aanzien van haar leden is nog aan tal van beperkingen onderworpen, doch niet-tegenstaande deze beperkingen en de mogelijkheid van juridisch toezicht, spreekt inzake tuchtmaatregelen de vakorganisatie het laatste woord.

Eindelijk wijst Prof. Blanpain op de duidelijke strekking die in de Belgische vakbeweging bestaat om de niet aangesloten werknemers te verplichten deel te nemen aan de syndikale actie. Ook stipt hij aan dat de wet van 24 mei 1921 de syndikale vrijheid niet op doeltreffende wijze beschermt, daar de aantastingen om strafbaar te zijn moeten geschied zijn met kwaadwilligheid. Deze laatste is nu uiterst moeilijk te bewijzen en de auteur vraagt zich af of deze omstandigheid ook niet van aard zal zijn er toe bij te dragen het verplicht syndikalisme te zien opleggen.

Een substantiële bibliografie besluit dit boek dat in brede kring met de grootste belangstelling zal gelezen worden.

* * *

Aangaande de *rechtspleging* kunnen wij slechts wijzen op één enkel werk, van de hand van *Mr. R. Van Lennep*.

Het was vanwege de auteur een gelukkige gedachte in zijn « *Handboek voor het disciplinair recht en het disciplinair procesrecht* » alle regelen, die gelden op dit zeer uitgebreid gebied te verzamelen en er een systematisch geordend geheel van te maken. In een voortreffelijke inleiding behandelt schrijver de grondslagen van het algemeen disciplinair recht en wijst hij op de sociologische basis ervan, die leidt, bij alle collectieviteiten, tot een spontane secretie van intern recht.

Het eerste deel van het werk geeft algemeen theoretische beschouwingen over het wezen van het disciplinair recht, zijn toepassingsgebied en zijn grenzen, alsook over de disciplinaire fout en de sanctie.

Een afzonderlijk hoofdstuk heeft als voorwerp het gerechtelijk toezicht over de uitoefening van het disciplinair recht.

Na algemene beschouwingen over de procedure in disciplinaire aangelegenheden behandelt dan de auteur achtereenvolgens de wettelijke bepalingen betreffende de discipline bij magistraten, griffiers, pleitbezorgers, deurwaarders, advocaten en notarissen, waarna nog aan de beurt komen de staatsambtenaren, de geneeskundige beroepen, de bedrijfsrevisoren en de wisselagenten.

In zijn slotwoord legt schrijver er de klemtoon op dat bijzondere gemeenschappen niet mogen groeien tot een staat in de staat en dat gerechtelijke controle

is aangewezen, zowel ter vrijwaring van de belangen van de gemeenschapsleden als van de rechten van derden.

Een boek over dit onderwerp hadden wij nog niet in onze Vlaamse rechtsliteratuur; het zal onmisbaar zijn het te raadplegen bij alle disciplinaire aangelegenheden en het geeft in zijn inleidende hoofdstukken uiterst belangrijke beschouwingen betreffende aard en wezen van het disciplinair recht in het algemeen.

* * *

Werpen wij nu een blik op het *staatsrecht*.

Vorig jaar had de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, in haar sectie van publiek recht, het onderwerp « *Parlement en regering* » aan de dagorde gesteld en het schrijven van het Belgisch preadvies desaanstaande opgedragen aan *Prof. R. Senelle*. Dit preadvies is uitgegroeid tot een uiterst belangrijke studie van Belgisch staatsrecht en het bevat een uitgebreide reeks wetenswaardigheden, waarvan elke publicist in ons land met genoegen zal kennis nemen. De verhouding tussen parlement en regering is inderdaad heden ten dage het meest essentiële leerstuk van ons staatsrecht. Deze verhouding is onderhevig aan een evolutie die in grote mate ons staatsleven beheerst. Al wat desaanstaande van enig belang is werd op bondige en zakelijke wijze door Prof. Senelle in zijn preadvies geconcretiseerd.

Uitgaande van de historische wording van onze grondwet en van de beginselen die de leden van het Nationaal Congres hebben willen huldigen, stipt de auteur aan hoe onze grondwetgever de trias politica heeft willen erkennen, een radicale toepassing heeft willen doen van het principe der volksovereïniteit en hoe hij aan het parlement het politiek overwicht in het staatsbestel heeft willen verzekeren. De scheiding der machten is nochtans in Belgisch staatsrecht geen absolute regel; hiervan geeft schrijver talrijke voorbeelden.

In het begin van de 20e eeuw heeft ons staatsbestel belangrijke wijzigingen ondergaan, hoofdzakelijk door een geweldige uitbreiding van het bestuursapparaat en het oprichten van een groot aantal instellingen van openbaar nut, naast de traditionele rijksbesturen. De versnippering, die hiervan het noodzakelijk gevolg was, werd bestreden door een streven naar centralisatie en coördinatie zowel bij de regering als bij het parlement.

De taak van de wetgever werd aanzienlijk verzwaaard en het aantal wetten en besluiten is in fantastische mate gestegen.

Schrijver wijst op de zeer belangrijke rol die in België gespeeld werd door de politieke partijen. Tegenover de parlementaire meerderheid staat de oppositie haast machteloos. De regeringspolitiek wordt dan ook voor een groot deel besproken en bepaald in de parlementaire fracties. In beginsel is de regering volkomen van de volksvertegenwoordiging afhankelijk en moet ze voortdurend op de steun van haar meerderheid kunnen rekenen, wat niet belet dat ze een belangrijke invloed uitoefent op het regelen van de parlementaire werkzaamheden en op het leiden van de debatten.

De auteur geeft een overzicht van het fenomeen der delegatiewetten, dat zich in België tussen 1926 en 1947 heeft voorgedaan en dat in die periode bijna tot een normaal regeringssysteem was uitgegroeid.

Na een schets van de gebruikelijke methode, die traditioneel aangewend wordt bij elke regeringsvor-

ming, stipt de auteur aan hoe de regering in de laatste jaren gepoogd heeft de eenheid en doelmatigheid van het bestuur van het land op hoogste vlak in de hand te werken door het instellen van bepaalde ministeriële comités, waarvan de bevoegdheid bondig wordt aan-gegeven.

Schrijver onderzoek dan de verwijten die aan het thans bestaande systeem worden gericht: immobilisme en onbevoegdheid, te grote invloed van de pressure-groups, onnuttige tussenkomst van de Senaat die niet anders is dan een verdubbeling van de Kamer. Menigvuldig zijn de voorstellen die gedaan werden om in deze toestand verandering te brengen en die hier worden vermeld.

De werkwijze van het parlement werd sedert de laatste oorlog in aanzienlijke mate hervormd. De parlementaire arbeid wordt thans hoofdzakelijk verricht in de commissies. Door een herziening van het reglement werd getracht onnuttig tijdverlies in Kamer en Senaat zoveel mogelijk uit te schakelen. Vandaar beperking van de interpellaties en van de parlementaire vragen, reorganisatie van de procedure, bevordering der werkzaamheden voor het stemmen der budgetten, mogelijkheid tot het houden van gemeenschappelijke vergaderingen tussen twee of meer commissies, instelling van een commissie voor Europese zaken, enz.

Het besluit van de auteur luidt dat de toestand van ons land dusdanig is dat naar alle waarschijnlijkheid bij de aanstaande grondwetsherziening een vrij verregaande wijziging in de verhouding tussen regering en parlement zal in het leven geroepen worden.

Laten wij er vooral de aandacht op vestigen hoe dit merkwaardig preadvies geïllustreerd is door middel van een reeks statistische gegevens en diagrammen betreffende het aantal ambtenaren, de bestuurlijke diensten, de getalsterkte der politieke partijen, de parlementaire vergaderingen en de duur der regeringen.

De studie van de Heer Senelle is een uitmuntende synthese van de heden ten dage bestaande staatkundige toestand van ons land.

In het *Administratief Lexicon* heeft Prof. A. Mast de bijdrage, die hij reeds enkele jaren geleden had laten verschijnen in deze serie, over «*Vrijheid van drukpers*», volledig bewerkt en deze verhandeling tevens op de hoogte gebracht van de jongste wetgeving, namelijk van de wet van 23 juni 1961. Het stuk verwijst naar de meest recente rechtspraak van onze hoven en rechtbanken alsook van de Raad van State.

Vermelden wij nog in verband met het staatsrecht de publicatie van de gestencileerde cursus, die door Mr. Karel Van Baarle gegeven wordt aan de Sint Ignatius-Handelshogeschool te Antwerpen, waarin de studenten een beknopt en volledig overzicht vinden van ons grondwettelijk, provinciaal en gemeentelijk recht.

* * *

Op *administratiefrechtelijk gebied* bracht het Administratief Lexicon ons gedurende het verlopen jaar enkele belangrijke verhandelingen.

Prof. A. Vander Stichele heeft zich hier bijzonder actief getoond. Reeds vroeger had hij voor het Administratief Lexicon twee uitvoerige bijdragen geschreven, respectievelijk over het lager en het mid-

delbaar onderwijs. Hij heeft deze serie thans volledig met een zeer grondige uiteenzetting betreffende onze wetgeving op het «*Hoger onderwijs*». Sedert de boeken van de Heer Bauwens, sinds lang verouderd en uitgeput waren, beschikken wij over geen enkele synthetische studie die alle aspecten van ons hoger onderwijs onder het oog nam. Deze leemte is thans op de gelukkigste wijze aangevuld.

In zijn verhandeling ontleedt de Heer Vander Stichele achtereenvolgens de structuur van ons hoger onderwijs, de rechtstoestand van de vrije universiteiten en de subsidiëringpolitiek; hij bespreekt dan verder alle aangelegenheden betreffende de rijksuniversiteiten, rijksveeartsenijscholen en rijkslandbouwhogescholen.

Een tweede hoofdstuk gaat over de academische graden, de examens en de universitaire wedstrijden.

Bondigheid, zakelijkheid en volledigheid zijn de hoedanigheden die wij zozeer bij Prof. Vander Stichele konden verwachten en die in deze studie dan ook weer volledig tot hun recht komen.

De reeks tractaten over het onderwijs is dan nog onlangs door dezelfde auteur aangevuld geworden met drie nieuwe verhandelingen, respectievelijk over het «*Technisch onderwijs*», het «*Kunstonderwijs*» en het «*Normaal onderwijs*». Schrijver heeft er voor gezorgd dat de belangstellenden thans in het *Administratief Lexicon*, door de geschriften die hij er in publiceerde, beschikken over een volledig overzicht van al wat de onderwijsaangelegenheden in ons land betreft.

Prof. Vander Stichele heeft het echter niet gelaten bij zijn verhandelingen over het onderwijs, waarin hij zich zulk bevoegd specialist toont; hij heeft ook voor het Administratief Lexicon een studie geschreven over het wegverkeer «*Politie op het wegverkeer*». Het is een uitgebreid stuk van meer dan 200 kolommen kleine druk en het onderscheidt zich van de menigvuldige vulgarisatiewerken voor praktisch gebruik op dit gebied, doordat het zich volledig houdt aan de juridische zijde van deze zo belangrijke reglementering. De studie is dan ook rijk geannoteerd met jurisprudentiële beslissingen en het werk neemt tussen de vele handleidingen, betreffende het verkeersrecht, een volstrekt eigen plaats in.

De wetgeving op de militie heeft gedurende het verlopen jaar voorzeker een voorkeur bij onze Vlaamse juristen genoten, want het is de aanleiding geweest tot het verschijnen van wel twee voortreffelijke uiteenzettingen.

In de *Algemene Practische Rechtsverzameling* publiceerde de Heer Hugo Van Beecke een uitmuntende verhandeling over alle juridische aangelegenheden die betrekking hebben op de Militie. Het werk is bedoeld als een wetenschappelijk commentaar op de dienstplichtwetten zoals ze samengeschaakt werden door het koninklijk besluit van 30 april 1962. De auteur heeft zich reeds sedert geruime tijd doen kennen als een bijzonder bevoegd specialist op het gebied van de militie en hij heeft over deze stof reeds talrijke artikelen en studiën gepubliceerd, o.a. in het Rechtskundig Weekblad. Het is gelukkig dat hij zijn grondige kennis op dit terrein thans heeft geordend in een tractaat.

Schrijver heeft zijn werk beperkt tot de stof die voorkomt in de dienstplichtwetten zelf en dienten-

gevolge vallen het stelsel van de militievergoedingen, het penaal en disciplinair regime van de dienstplichtigen alsook de bescherming der burgers in oorlogstijd buiten het bestek van zijn studie.

Na voorafgaandelijk een volledig overzicht gegeven te hebben van heel de rechtsliteratuur, die reeds aan de militie werd gewijd — en waarin de geschriften van de auteur zelf een vrij belangrijke plaats innemen —, vinden wij in de eerste titel een historisch overzicht van de militiestelsels zoals ze in ons land in voege zijn geweest van vóór de wet van 8 januari 1817 met de talrijke wijzigingen die achtereenvolgens, door een serie wetten, tot stand kwamen tot aan de jongste wet van 8 maart 1962.

Volkomen terecht onderstreept de Heer Van Eecke hoe noodzakelijk het is, vooral in deze stof, de begrippen die in de teksten gebezigd worden nauwkeurig te omschrijven en met de grootste zorg wordt uiteengezet wat men precies verstaat door lichte, klasse, leeftijdsklasse, lichtingsterkte; wat men verstaat door een ingeschrevene; welk verschil er is tussen een wederspannige en een dienstweigeraar en welk onderscheid er dient gemaakt tussen de termen «vrijstelling, vrijlating en ontheffing». Ieder die geen specialist is op dit gebied zal moeten erkennen hoe noodzakelijk het is dat hij zich in deze onderscheidingen zou verdiepen.

In zijn verdere behandeling volgt de auteur in grote lijnen de indeling van de samengeschakelde militiewetten. Hij wijst op het algemeen beginsel dat als grondslag ligt aan het militiestelsel, namelijk de algemeenheid van de dienstplicht met enkel de mogelijkheid van vrijstelling op grond van internationale verdragen. Hierbij worden vooral de Frans-Belgische overeenkomst en de regeling, die getroffen werd tussen België en Nederland, besproken. Merken wij op dat de ambtenaren van de organisatie der Verenigde Naties ontslagen zijn van de nationale dienstplicht, ingevolge sectie 18 van het algemeen verdrag nopens de voorrechten en de immuniteiten van de Verenigde Naties.

Hoe gebeurt nu de werving van het leger en welk zijn de wettelijke normen in verband met de wervingsreserve en de indeling bij de burgerlijke bescherming? Stippen wij terloops aan hoe de auteur het foutief karakter op taalkundig gebied onderstreept van de term «wervingsreserve» die door de wet gebruikt wordt; hij vermeldt enkel in zijn studie de taalkundig juiste term «wervingsreserve».

Onmiddellijk hierna wordt de aandacht gevestigd op de duur van de dienstplicht, met de aanvangstermijn, de mogelijkheid van verlenging en de uiterste termijn in normale omstandigheden. Deze uiterste termijn geldt echter niet voor de deserteurs die in elk geval hun normale diensttermijn moeten voltooien.

Een van de eerste verrichtingen tot het vormen van de wervingsreserve is de inschrijving van de dienstplichtigen. Hierbij wordt uitgeweid over de taak die in dit verband berust op het gemeentebestuur, de arrondissementscommissaris en de provinciegouverneur, waarbij dan aansluit de studie van het regime der wederspannigen en dienstweigerars.

De samenstelling van het contingent stelt een hele reeks problemen in verband met de vervroegde dienstneming en vooral met het uitstel van dienst, dat kan aangevraagd worden om zeer talrijke redenen en waarover een uitgebreide contentieux bestaat. De rechtspraak van de militiecolleges in verband met de verzoeken tot uitstel is door de auteur terdege onderzocht en talrijke beslissingen uit de laatste jaren worden in zijn uiteenzetting geciteerd. Deze gegevens

vormen een belangrijke bron voor de praktische toepassing van de wet.

In een afzonderlijk hoofdstuk handelt de Heer Van Eecke over de vrijlating op morele grond voorzien door artikel 12 der samengeschakelde wetten, eveneens met aanhaling van een rijke jurisprudentie, die steeds een van de kostbaarste elementen van het werk uitmaakt.

Deze kapitels worden volledig met het onderzoek van de afkeuring wegens lichamelijke gronden en verder van de uitsluiting wegens onwaardigheid.

Van het grootste belang is het hoofdstuk IV van het werk, waarin de organisatie en de bevoegdheid ontleed worden van de administratieve rechtscolleges, die, ingevolge art. 93 van de Grondwet, als taak hebben te oordelen over de militiegeschillen. Het geldt hier een belangrijke tak van de administratieve rechtspraak en de verhandeling ontleedt achtereenvolgens de samenstelling en de bevoegdheid van de militieraad, de hoge militieraad, de herkeuringsraden, de procedure die voor deze rechtscolleges dient gevolgd te worden en uiteindelijk de mogelijkheden van voorziening in cassatie. Deze afdelingen van het werk zijn er voorzeker de belangrijkste van; zij verstrekken alle mogelijke gegevens en inlichtingen waaraan de praktijk behoefte kan hebben.

De overige hoofdstukken van het boek zijn gewijd aan diverse vraagstukken, het verkrijgen van de hoedanigheid van militair, de werking van het recrutings- en selectiecentrum, de behandeling van de dienstweigerars, de toestand van de onder de wapens opgeroepen dienstplichtigen, de verloven, het zenden in onbepaald verlof, de godsdienstbeoefening tijdens de militaire dienst, het onderwijs der analfabeten, enz.

Talrijk zijn nog allerlei andere problemen die worden uitgediept, zoals de vrijwillige dienstneming en de dienstherneming, de vrouwelijke militaire dienst, die toegelaten werd door de wet van 5 juli 1957, doch die enkel beperkt is tot het vrijwilligerschap en die niet in strijdende eenheden mag uitgeoefend worden.

Het onderzoek van allerlei diverse vraagstukken sluit het boek af, waaronder wij enkel zullen vermelden het huwelijk van de militairen, de strafbepalingen die in de samengeschakelde wetten voorzien zijn, de dienst bij de burgerlijke bescherming, enz.

Dit tractaat van de Heer Van Eecke geeft veel meer dan enkel een commentaar van de wettelijke bepalingen. Al worden in grote lijnen de indelingen van de wet gevolgd, toch komt het boek voor als een wetenschappelijke monografie over een nauwkeurig omschreven onderwerp, voortreffelijk ingedeeld en van een merkwaardige klaarheid. Er is geen vraag die men kan stellen op het gebied van de militie, waarvoor men niet onmiddellijk en volledig de oplossing vindt in deze verhandeling. De historische gedeelten die in het werk voorkomen en de aanhalingen van de jurisprudentie geven volledige voldoening en het lezen van deze verhandeling bezorgt het genot de vrucht te smaken van een onverdroten arbeid die sedert jaren besteed is aan de studie van deze stof.

Met grote tevredenheid kunnen wij het verschijnen van deze zeer degelijke studie begroeten.

Ook het *Administratief Lexicon* heeft thans zijn verhandeling over «Militie», van de hand van de Heer J. Schobbens.

De studie van de Heer Schobbens, die hetzelfde onderwerp behandelt, is toch weer heel anders opgevat dan deze van de Heer Van Eecke. In een inleidende nota legt hij er zelf de klemtoon op dat zijn werk vooral bestemd is voor de specialisten van de provinciën en gemeenten die de militiewetten geregeld

moeten toepassen, alsmede voor de advocaten die de belangen van dienstplichtigen voor de militierechtscolleges te verdedigen hebben. Er zijn daarom in het werk van de Heer Schobbens sommige details waarop hij dieper ingaat dan de Heer Van Eecke, terwijl andere vraagpunten meer summier behandeld worden. In de hier besproken tekst werden de wijzigingen, aangebracht aan de vroegere wetgeving door de wet van 8 maart 1962, ingewerkt.

Stippen wij aan dat de auteur er de nadruk op legt dat de dienstplichtwet een oud werktuig is van de Belgische wetgeving en dat elk woord ervan werd gewikt en gewogen; naar zijn mening bezitten wij weinig wetteksten waarvan de termen zo nauwkeurig omschreven zijn. Anderzijds vestigt schrijver er de aandacht op dat het merendeel van de wijzigingen, die op eerste gezicht onbeduidend lijken, toch juridische gevolgen medebrengen «welke zelfs voor de meest bevoegde ter zake soms haast onvoorzienbaar zijn». Het zijn deze gevallen nu die in het werk bijzonder worden opgespoord en die er dan ook voor praktisch gebruik een zeer grote waarde aan geven.

In zijn uiteenzetting volgt de auteur hoofdzakelijk de gang van de militiewet, zonder dat nochtans zijn verhandeling een stug commentaar zou worden. Zeer veel rechtspraak wordt medegedeeld, doch eveneens veel toelichtingen spruitende uit persoonlijke ervaring. Vooral hoofdstuk V, dat handelt over de militiegeschillen, zal voor de advocaten en ook voor de leden van de bevoegde rechtscolleges een uiterst kostbaar werkinstrument zijn.

Het Administratief Lexicon houdt er aan regelmatig de verhandelingen, die in zijn uitgave verschijnen, op de hoogte te houden van de allerjongste stand der wetgeving en wanneer vrij aanzienlijke wijzigingen zijn tot stand komen wordt dadelijk de vroegere verhandeling opnieuw bewerkt en komt een nieuwe tekst de oude vervangen.

Zo is het thans gebeurd met de belangrijke studie, die door Mr. J. Vandenbossche, inspecteur van financiën, gewijd werd aan de «Gemeentefinanciën». De tekst is volledig herschreven en aangepast aan de jongste wijzigingen. Wij hebben aldus met genoegen kunnen vaststellen hoezeer het Administratief Lexicon beantwoordt aan het nagestreefde doel, de vele gebruikers van deze uitgave volledig op de hoogte te houden van het allernieuwste op het gebied van wetgeving en praktijk.

* * *

Het *fiscaal recht* wordt vooral beheerst door de praktische noodwendigheden. Wetenschappelijke proefschriften op dit gebied zijn zeldzaam. De veranderlijkheid van de stof is zo groot dat zij minder geschikt blijkt voor wetenschappelijk research werk. Des te meer welkom is ons het prachtig proefschrift waarmee zopas Mr. Ignace Claeys Bouuaert aan de rechtsfaculteit der universiteit te Gent de graad van geaggregeerde van het hoger onderwijs verwierf. Het behandelt «De aanslag» in het fiscaal recht.

Dit onderwerp is er trouwens een dat zich bijzonder leent tot een wetenschappelijke studie, omdat het, te midden van de voortdurende onbestendigheden van de fiscale wetgeving, een enigszins blijvend karakter vertoont. Wanneer de wetgever, in zijn drang om de staatsinkomsten te verhogen, zich voortdurend genoopt ziet wijzigingen aan te brengen aan de fiscale wet, betreffen deze wijzigingen hoofdzakelijk de modaliteiten voor het heffen van de belastingen. De wijze

echter waarop, eenmaal de bedragen vastgesteld, de inning van de verschuldigde rechten gebeurt, heeft wel sedert jaren een enigszins blijvend karakter bekomen, dat meer bepaald is door de administratieve traditie en de rechtspraak, dan door wetgevende teksten. Zo heeft de wetgever zich haast niet ingelaten met de problemen die betrekking hebben op de rechtshandeling waardoor een belastingaanslag gevestigd wordt. Zulks, niettegenstaande, zoals Mr. Claeys Bouuaert het terecht onderstreept, de aanslag toch in het centrum staat van de fiscale problemen en hij de uitslag en, normaal gesproken, het einde is van de controle en vereffeningsverrichtingen, terwijl hij tevens het uitgangspunt is van elke eigenlijke procedure tot invordering of tot wijziging van het vastgesteld bedrag. In een treffende volzin zegt de auteur: «de aanslag is het aanknopingspunt tussen recht en techniek, tussen materieel en formeel fiscaal recht, tussen vaststelling en heffing van de fiscale schuld, tussen de berekening van de grondslag en de inning van de belasting».

Een studie van deze bijzondere rechtshandeling was dan ook uiterst wenselijk en de auteur heeft het doel, dat hij zich stelde, in zijn proefschrift op uitmuntende wijze verwezenlijkt. De bijzondere bevoegdheid van de schrijver was ons reeds bekend door de uitstekende verhandeling, die hij gepubliceerd heeft in de *Algemene Practische Rechtsverzameling* over de rechtstreekse belastingen. Het is uiterst jammer dat dit zo degelijk werk thans, tengevolge van de fiscale hervorming, volledig zal moeten herschreven worden. Hetzelfde zal niet te vrezen zijn voor het thans verschenen proefschrift, eerst en vooral gezien de stabiele aard van het behandelde onderwerp en dan ook omdat de auteur de gelegenheid heeft gehad in zijn boek rekening te houden met de bepalingen van de nieuwe fiscale wet, in zoverre ze voor zijn onderwerp van belang is.

Het is er de auteur in zijn proefschrift om te doen het wezen van de aanslag in fiscale aangelegenheden uit te diepen en alle rechtelijke modaliteiten in verband met de aanslag te onderzoeken. Hierbij zal natuurlijk voortdurend het onderscheid tussen directe en indirecte belastingen een belangrijke rol spelen. Schrijver legt er de nadruk op dat het onderscheid tussen directe en indirecte belastingen tot oneindig veel nutteloze betwistingen aanleiding heeft gegeven en dat het verschil tussen beide enkel blijft voortbestaan door de kracht van de administratieve traditie. Aan de uitdrukkingen directe en indirecte belastingen wordt een louter technische betekenis toegekend: directe belastingen zijn de belastingen geïnd door het beheer der directe belastingen, indirect zijn al de andere.

De vestiging van een aanslag in de belastingen kan gematerialiseerd worden door middel van een kohier of van een dwangschrift. Deze beide begrippen worden door schrijver met de grootste nauwkeurigheid omlijnd en hij spoort er de historische oorsprong van op.

Na deze voorafgaandelijke onderzoeken wordt door Mr. Claeys Bouuaert in een synthetische studie, de aard en de juridische kenmerken van de aanslag onderzocht. Hij stelt in het licht hoe de vestiging van een aanslag een eenzijdige handeling is van de administratie, die wel het meest perfecte type is van het optreden der overheid als openbare macht; doch hierbij is tevens de bevoegdheid van de administratie eng aan de wet gebonden.

De rechtshandeling waardoor zij de aanslag vestigt wordt gematerialiseerd in een authentieke akte, met

al de gevolgen die daaraan verbonden zijn. Wanneer het authentiek karakter van het kohier onbetwistbaar is, kan de vraag gesteld worden of hetzelfde karakter ook dient toegekend aan het dwangschrift. De auteur is van mening dat hierop bevestigend dient geantwoord. Deze aanslag stelt nu de bepaalde fiscale schuld vast in hoofde van een bepaalde schuldenaar, waarbij het probleem van het declaratief karakter van de aanslag ter sprake komt. Verder moet in de aanslag de vereffening, namelijk de berekening volgens tarief van de belasting, geschieden. Deze aanslag, vastgelegd in de authentieke akte, heeft uitvoerbare kracht, waarbij de auteur een interessante vergelijking maakt tussen de uitvoerbare kracht van een kohier en deze van vonnissen of notariële akten, en zeer genuanceerd de onderlinge verschillen aanwijst.

Als slot van het eerste deel van zijn werk komt Mr. Claeys Bouuaert tot de hiernavolgende definitie van de aanslag: «Het is een eenzijdige rechtshandeling, gematerialiseerd door een authentieke akte, waardoor een bevoegde openbare overheid het bestaan vaststelt van een bepaalde fiscale schuld ten laste van een bepaalde schuldenaar en een uitvoerbare titel opmaakt om de verschuldigde belasting in te vorderen.»

In een volgend hoofdstuk wordt het probleem nagegaan van het ontstaan der fiscale schuld, waarbij de rechtsleer en de rechtspraak zowel in België als in het buitenland grondig worden besproken. Na kritiek te hebben uitgeoefend op zekere arresten van het Hof van Cassatie in dit verband, komt de auteur tot een eigen oplossing waarin hij doet gelden dat de fiscale schuld niet mag gelijkgesteld worden met een gewone burgerrechtelijke schuld en zij haar eigen kenmerken heeft; dat de administratie niet beschikt over een schuldvorderingsrecht maar wel bekleed is met een invorderingsplicht, die gepaard gaat met de macht om aanslagen te vestigen; dat de verplichting tot het betalen van de belasting een formeel bestaan verkrijgt door de aanslag, waarbij de wettelijke titel voor de inning van de rechten is tot stand gekomen.

In het tweede deel van zijn werk, dat de auteur de analytische studie noemt, brengt hij vorm en inhoud van de akte waarbij aanslagen gevestigd worden, ter sprake, alsook de voorafgaande maatregelen die tot het vestigen van een geldige aanslag kunnen vereist zijn. Daarna komen de termijnen aan de beurt die gelden voor het vestigen van de aanslagen, deze voor het uitvaardigen van dwangschriften en deze voor het inkohieren van aanslagen in de directe belastingen, met een afzonderlijke bespreking van de navorderingstermijnen.

Een hoofdstuk dat evenveel belang heeft voor de praktijk als voor de theoretische leer, is datgene betreffende de aanduiding van de schuldenaar. In welke gevallen kunnen aanslagen op naam van de vertegenwoordiger van de belastingplichtige gevestigd worden, zoals bij onbekwamen, bij gehuwde vrouwen, bij nalatenschappen. Hier wordt ook de toestand te pas gebracht van in feite gescheiden echtgenoten, en dan verder het speciaal regime voor het vestigen van aanslagen ten laste van groeperingen zonder rechtspersoonlijkheid.

De laatste hoofdstukken hebben betrekking op het vestigen van aanslagen van ambtswege, zowel in de directe als in de andere belastingen, de kennisgeving van de aanslag en zijn teniet gaan.

Hoe streng schrijver zich ook heeft gehouden aan het onderwerp dat hij ter behandeling had gekozen, toch kon zulks niet beletten dat zijn zeer uitvoerige besprekingen en ontleding hem voortdurend verplichtten uit te weiden over heel het onoverzienbaar

gebied van het fiscaal recht. De behandeling van het onderwerp verraaft daardoor een reusachtige kennis van heel deze stof in al haar grote verscheidenheid. Alle auteurs, niet enkel uit ons land maar ook uit Frankrijk, Nederland en Duitsland, worden regelmatig aangehaald en heel de rechtspraak op het stuk werd geëxcerpeerd en kritisch getoetst. Het boek geeft ons niet enkel een definitieve behandeling van de juridische betekenis van de aanslag in het fiscaal recht, doch het zal bij veel juristen, die er kennis zullen van nemen, een dieper en klaarder inzicht bijbrengen in de fiscale problematiek, waardoor aan de wetenschap een uitzonderlijk grote dienst wordt bewezen.

Prof. Van Houtte schreef voor het werk een voorwoord waarin hij er zo terecht de bijzondere verdiensten van doet uitschijnen.

In de Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen is de tekst verschenen van een zeer belangrijke lezing, die gehouden werd door Prof. J. Van Houtte over «*Belastingwetenschap en belastingrecht*». Beide begrippen worden inderdaad al te weinig uit elkaar gehouden. Traditioneel werd het fiscaal recht gedoceerd aan de universiteiten als vak volledig afhankelijk van het burgerlijk recht. Het had vooral betrekking op de registratierechten, de erfenisrechten en een paar andere algemene fiscale bronnen. De toepassing van de fiscale wetten op de burgerrechtelijke verhoudingen was als een spel van de geest, dat op subtiele wijze deze juridische verhoudingen in het privaatrecht uitdiepte en verscherpte, zodat het vooral beschouwd werd als een ideale oefening voor privaatrechtelijke casuïstiek.

Het is nog niet zo lang geleden dat deze opvatting volledig het onderwijs in het fiscaal recht beheerste. Hierin is nu in de laatste tijden een diepgaande verandering gekomen. Vooral door de toepassing van de wetgeving op de inkomstenbelastingen is men duidelijk het maatschappelijk facet van het fenomeen belasting gaan onderzoeken en tevens zijn weerslag op de economie.

Het is gebleken dat door middel van de belastingen niet enkel sociale en economische doeleinden kunnen nagestreefd worden, doch eveneens ethische en zelfs culturele. Men heeft vastgesteld dat de fiscaliteit essentieel een aspect is van de politiek en er is aldus een nieuwe wetenschap ontstaan, de belastingwetenschap, die wel haar wortels heeft in de vroegere beschouwingen van kameralisten en andere geleerden, doch die in de laatste jaren gegroeid is tot een wetenschappelijk mechanisme, dat van aard is om belangrijke sectoren van het maatschappelijk leven te beheersen. Een aanzienlijke literatuur is over deze wetenschap ontstaan. Scholen met eigen doeleinden hebben zich afgetekend en eigen standpunten werden ingenomen in verband met de grote vragen naar de rechtvaardigheid van het belastingstelsel, de verhouding der algemene belastingwetenschap tot de praktische toepassing van het belastingrecht en met alle vraagstukken betreffende het vaststellen van de grondslag der belasting, de controle, het beslechten van geschillen, de interpretatie van de fiscale wetten, enz.

Voor al deze vraagstukken, die thans zo uitermate actueel zijn, geeft Prof. J. Van Houtte de grote lijnen aan.

Hij verheugt er zich in dat door de verbreding van het onderwijs en het doordringen van de belastingwetenschap aan de universiteiten, de toepassing van het fiscaal recht iets helemaal anders geworden is dan het minimaliseren of het opdrijven van de verplichtingen van de belastingbetaler en dat thans belastingwetenschap en fiscaal recht samen bestudeerd en beoefend

worden als een van de belangrijkste sectoren van ons tegenwoordig maatschappelijk leven, maar ook als een diepere studie van de mens.

In deze beknopte lezing wordt een zeer uitgebreide stof meesterlijk samengevat en wordt licht geworpen op een fenomeen dat voor velen nog steeds in het duister gebleven is.

Op fiscaalrechtelijk gebied gaat de Heer *Vandewinckele* onvermoeid voort zijn «*Documentatie*» te volledigen en ze op de hoogte te houden van de jongste wetgeving en rechtspraak. De addenda aan zijn groot werk «*De nieuwe inkomstenbelastingen*» verschijnen regelmatig en met bewonderenswaardige ijver worden alle nieuwe gegevens in het werk ingelast.

De auteur gaf ook, in samenwerking met de Heer *J. Torfs*, een nieuwe studie uit over «*De erfenisrechten*», die plaats neemt als deel XII in de Algemene verzameling.

Tot aanvulling van dit deel XII der Documentatie Vandewinckele werd ook nog een tractaat gepubliceerd over «*Zegelrechten*» met de wetteksten, de uitvoeringsbesluiten en het gepaste commentaar, gerangschikt in volgorde van de artikelen van het wetboek der zegelrechten.

Het is een van de zeldzame verhandelingen op dit gebied in het Nederlands geschreven.

De wet van 20 november 1962, houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, die binnenkort volledig zal toegepast worden, laat ons natuurlijk een hele reeks commentaren op de nieuwe wettelijke bepalingen alsook handeleidingen voor de praktijk verwachten. Een van de eersten die verscheen was deze die in samenwerking werd geschreven door *Victor Pauwels*, *Laurent Vandyck* en *Robert Roelandt* onder de titel «*Handleiding der inkomstenbelastingen*». Het is een losbladige uitgave in klemband, die steeds kan aangevuld worden met de teksten van de uitvoeringsbesluiten en de aanstaande rechtspraak. Het werk geeft een goed overzicht van het nieuwe stelsel en het bevat vooral meerdere toepassingsvoorbeelden die uiterst verhelderend werken.

Als bijlage geeft de uitgave de tekst van de wet van 20 november 1962, deze van de vroegere gecoördineerde wetten en dan, wat uitermate nuttig is, deze gecoördineerde wetten met aanduiding van de bepalingen die door het nieuwe regime werden gewijzigd of opgeheven.

* * *

Het *internationaal recht* is in onze «*Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek*» vertegenwoordigd door een nieuw uiterst interessant werk.

Als 51e deel verscheen onlangs de verhandeling van *Margareta Van Goethem* over «*Het statuut van de territoriale zee*». Het is een onderwerp dat in de laatste jaren ten eerste de belangstelling gewekt heeft en dat ook nog in de jongste tijd aanleiding heeft gegeven tot zeer heftige betwistingen. Er werd reeds veel over geschreven, doch in de Nederlandse taal ontbrak er een beknopte en degelijke synthese, waarin al hetgeen voor dit onderwerp belang heeft, op zake-lijke wijze werd uiteengezet. Het is de grote verdienste van *Mej. Van Goethem* ons thans dergelijk werk te hebben bezorgd.

De verhandeling is het resultaat van grondige naspeuringen en al wat in de rechtsliteratuur des-aangaande werd geschreven, werd door de auteur bestudeerd.

Vooreerst wordt de oorsprong nagegaan van het

volkenrechtelijk statuut van de territoriale zee en daarna het rechtskarakter van de bevoegdheid van de oeverstaat. Omstandig wordt de eeuwige discussie besproken betreffende de breedte van de territoriale zee, waarover de meningen zo uiteenlopen en waaromtrent zo dikwijls heftige betwistingen zijn voorgekomen.

In de laatste twee hoofdstukken behandelt schrijfter de economische rechten van de kuststaat in verband met de territoriale zee alsook zijn reglementeringsrecht en zijn recht van jurisdictie.

Al wordt het beginsel van de territoriale zee in rechte op zeer verschillende wijze gefundeerd, toch dient vastgesteld dat het begrip zelf in het volkenrecht algemeen wordt aanvaard en, zowel door de doctrine als door de praktijk, wordt aan de oeverstaat een bepaalde bevoegdheid toegekend over zijn territoriale wateren.

De grote betwisting gaat er over welke de breedte is van de territoriale zee. De regel der drie zeemijlen wordt niet meer algemeen aanvaard en de strekking om deze breedte steeds verder uit te breiden is duidelijk. Vooral de jonge staten tonen zich op dit gebied veeleisend.

In talrijke geleerde genootschappen en internationale diplomatieke bijeenkomsten werd getracht eenheid te verkrijgen op het gebied van de breedte van de territoriale wateren. Men is er echter niet in geslaagd en de vooruitzichten zijn voorzeker niet aanmoedigend. Wanneer de onenigheid betreffende het formaat van de territoriale zee niet gemakkelijk kan overbrugd worden is er wel groter eensgezindheid vast te stellen betreffende de rechten die de oeverstaat over zijn territoriale zee kan uitoefenen. Er is geen betwisting over het feit dat de oeverstaat de visvangst aan zijn nationale onderdanen kan voorbehouden, alsook de kustvaart. Men neemt ook vrij algemeen de regel aan dat vreedzame doorvaart aan handelsschepen wordt toegelaten. Voor de oorlogsbodems van vreemde staten is zulks echter niet het geval.

De doctrine aanvaardt in de laatste tijd dat het recht, dat de oeverstaat kan uitoefenen over zijn territoriale zee, een recht is van souveriniteit en dat de beperkingen, zoals de vreedzame doorvaart van vreemde handelsschepen, steunen op het gewoonterecht.

Het staat ook vast dat de oeverstaat over het gebied van zijn territoriale wateren mag reglementeren, wat regelmatig geschiedt in zake sanitaire maatregelen, douanevoorschriften en zeevaartverordeningen.

De moderne techniek brengt mede dat met het beheer van territoriale wateren meer en meer grote economische belangen gepaard gaan; vandaar het toenemen van de internationale wrijvingen.

De auteur stelt dan de vraag, wanneer ook het luchtverkeer boven de territoriale wateren onderworpen is aan de souveriniteit van de oeverstaat, waar de grenzen van dit luchtverkeer te vinden zijn en welke de toestand is van de ruimtevaartuigen op zeer grote hoogte?

De conclusie van *Mej. Van Goethem* is dat, gezien de menigvuldigheid der betwistingen en de verscheidenheid der opvattingen, die zich op dit stuk voordoen, een internationale regeling van de territoriale zee ten stelligste vereist is, regeling die tegelijkertijd rekening zou houden met de belangen van de oeverstaat, maar ook met deze van de internationale gemeenschap.

In bijlage wordt de tekst vermeld van het ontwerp van internationale overeenkomst betreffende de territoriale zee, goedgekeurd te Genève op de Conferentie van de Verenigde Naties in 1958. Andere interessante

bijlagen volledigen nog het werk, namelijk een tabel van de breedte der territoriale zee, zoals zij aanvaard wordt door de praktijk der staten, en een tabel van de voorstellen betreffende deze breedte, zoals ze te Genève op de internationale bijeenkomsten, werden voorgebracht.

In een beperkte omvang heeft de schrijfster een zeer uitgebreid materiaal gesynthetiseerd tot een zeer duidelijke en volledige uiteenzetting van het bestudeerde onderwerp.

Prof. E. Van Bogaert der Gentse universiteit, schreef voor dit voortreffelijk werk een zeer lovend voorwoord.

* * *

Ook op het terrein van de *rechtsfilosofie* en van de *algemene rechtstheorie* werden er een paar werken gepubliceerd.

In de eerste plaats schreef Mr. R. Van Lennep een lijvig boek over «*De socialisatie van het recht*», dat als ondertitel draagt «*Leerboek van rechtsfilosofie*». Gezien de zeldzaamheid van dergelijke geschriften in onze Vlaamse rechtswetenschap zal dit boek voorzeker in brede middelen met gretigheid zijn ontvangen geworden, daar men tot nog toe tevergeefs in de Vlaamse rechtswetenschap een leerboek van rechtsfilosofie zou kunnen aanwijzen.

Laten wij er vooreerst de nadruk op leggen dat dit werk het resultaat is van een reusachtige arbeid en dat er een zeer omvangrijke stof in verwerkt werd. Dit dwingt respect af. Het boek is daarbij doorspekt met originele en zeer persoonlijke overdenkingen en wijzvertakte gegevens over alle delen van het recht. Sommige passages zijn uiterst boeiend en men leest ze met werkelijke spanning. De documentatie, die aan het boek ten grondslag ligt, is zeer uitgebreid. Het is dus geboden van dit belangrijk werk niet enkel kennis te nemen, doch het grondig te bestuderen.

Laten wij eerst de algemene lijn trekken van de gedachtengang die de auteur heeft gevolgd. De grondidee van het boek, zoals zij bondig samengevat is in de inleiding, komt er op neer dat het zwaartepunt van het recht verplaatst wordt van het ordenend naar het helpend moment, «zodat het recht niet meer is in de eerste plaats een collectieve ordening in functie van het individu, doch wordt een dienstbaarmaking der gemeenschap voor het grootst mogelijk aantal enkelingen, met verdringing van het individueel belang ten bate van het gemeenschapsbelang... Zo wordt het recht meer en meer een ordening ten bate van het individu door de gemeenschap, in plaats van een gemeenschapsordering ter vrijwaring van het individu.»

Het doel dat de schrijver voor ogen staat is dat het recht, dat thans hoofdzakelijk een technisch dwangmiddel is voor het concretiseren van bepaalde levensbeschouwelijke idealen, zou uitgroeien tot een volledige identificatie van recht met rechtvaardigheid. Het is in dier voege dat Mr. Van Lennep zich de socialisatie van het recht voorstelt. Zijn uitgangspunt is het feit dat er zich in onze hedendaagse beschaving een fenomeen voordoet waarbij de gemeenschap de eerste plaats begint in te nemen, terwijl de betekenis van het individu heel wat geringer wordt. Tot nog toe werd er gestreefd naar het verwezenlijken van sociaal recht en dit streven werd hoofdzakelijk gedragen door de socialistische ideologie. Het was het streven naar de bescherming van de economisch zwakken. Doch dit streven heeft geen bestaansreden meer wanneer deze economisch zwakken gegroeid

zijn tot economisch gezonden en zelfs tot politieke machthebbers. Het is hier dat de auteur meent de geboorte van de gedachte der socialisatie van het recht te kunnen vinden. Het fenomeen dat wij in onze beschaving vaststellen is enkel maar een feit en steunt tot nogtoe niet op een wetenschappelijke theorie. Het is nu deze theorie die de auteur in zijn boek wil uitwerken. Voorzeker een veelomvattende en uiterst verdienstelijke doelstelling.

Schrijver stippelt enkele essentiële principes uit, die de grondstellingen zouden vormen van de theorie der socialisatie van het recht. Hierbij komen voor: de primauteit van de gerechtigheid in het maatschappelijk leven, de gelijkheid «als wezenskenmerk van rechtsbetrachting» en de erkenning van de voorrang van het recht boven de staat. Een van de bijzonderste kenmerken, die de auteur toekent aan de socialisatie van het recht, is het element der «menswaardigheid». Deze menswaardigheid is een uiterste doelstelling en een dwingend imperatief, die de mens vrij zal maken van elke ongerechtigde gemeenschapsdruk. Dit zijn de essentiële grondslagen waarop de auteur heel zijn werk bouwt.

Om zijn stelling te adstrueren gaat hij over tot een overzicht van de rechtsopvattingen van wat genoemd wordt «de bijzonderste kultuurstromingen», waar door wordt verstaan het communisme, het socialisme, het liberalisme en het Christianisme. Verder wordt de socialisatie nagegaan bij de indeling van het recht in grote takken, zoals privaatrecht, publiek recht, strafrecht en internationaal recht.

In het verder verloop van het werk wordt de socialisatie van het recht in verband gebracht met de gegevens uit het maatschappelijk leven, waarin het wezen en de functie van het recht opgespoord worden in nationaal staatsverband, in de internationale gemeenschap en in de intermediaire groeperingen, met afzonderlijke kapitels die gewijd worden aan de sociale wetgeving en het openbaar onderstandswezen. Ook wordt de socialisatiegedachte nagegaan in de praktische rechtsbedeling en dit op rechtsvergelijkend en op internationaal plan.

Vrij verrassend volgt op deze hoofdstukken een kapittel gewijd aan het syndikalisme, aan de staking en aan de politieke regimes. De geest van laïciteit wordt een voorloper geacht van de socialisatie van het recht. Hierop wordt onmiddellijk het vraagstuk van de adel ter sprake gebracht, het misbruik van recht, de subjectieve individuele rechten, de collectieve arbeidsovereenkomst, de schuldige onthouding in het strafrecht, de onrechtmatige daad, enz.

In elk van deze hoofdstukken wordt gezocht naar de gegevens die van aard zijn te wijzen op een steeds verder doorgedreven reactie van het recht in de zin zoals dit door de auteur wordt opgevat. Verder wordt een heel hoofdstuk besteed aan het probleem van de nationalisaties, die beschouwd worden niet als een onafwendbaar gevolg van de socialisatie, doch als een toepassing ervan op de gebieden der menselijke activiteit die met het oog op het algemeen welzijn beter door de gemeenschap worden beheerd.

In het hoofdstuk getiteld «wording der socialisatie», zijn zeer verscheiden onderwerpen aangesneden, zoals de vrijheid van arbeid, de wording van de Europese rechtsgemeenschap, de tolerantie, de Amerikaanse verklaring van de rechten en verplichtingen van de mens, e.z.m.

Tot slot leest men dan in het boek beschouwingen over de publieke orde in het Belgisch recht en haar betekenis voor de socialiserende rechtsopvatting, die

dit begrip zal behouden maar er een nieuwe inhoud zal aan geven.

Bepaalde besluiten komen in het werk niet voor.

Een beoordeling in enkele regelen, zoals dit hier geboden is, van dit zeer uitvoerig geschrift is haast onmogelijk en er zou een hele studie vereist zijn om de argumenten, die door de auteur ontwikkeld werden, op de keper te beschouwen en tegenover het werk definitief stelling te nemen. Laten wij er ons hier toe beperken een paar opmerkingen te maken.

Eerst en vooral een onbeperkte lof voor de zeer uitgebreide kennis van de schrijver en de onoverzienbare verscheidenheid van gegevens, die hij in zijn werk te pas brengt. Vooral elementen uit het positief recht worden breedvoerig op elke bladzijde aangehaald om te theorie te staven; doch ook de vele aanhalingen uit de doctrine op het gebied van algemene rechtstheorie, staatsrecht en privaatrecht worden voortdurend te pas gebracht. Wie het boek heeft doorgewerkt begint het wel eenigszins te duizelen in tegenwoordigheid van die opeenstapeling van bewijspplaatsen en citaten. Een grotere soberheid zou voorzeker verhelderend gewerkt hebben en de spreuk van de oude Horatius «est modus in rebus» werd hier wel al te zeer uit het oog verloren, wat natuurlijk niets afdoet aan het feit dat een uitstaling van uitgebreide kennissen steeds eerbied afdwingt.

Wat men echter tevergeefs in het werk zoekt is het «leerboek van de rechtsfilosofie» dat er nochtans de bedoeling van geweest is. Wij stellen tot ons spijt vast dat in het boek een verwarring voorkomt tussen rechtsfilosofie en algemene rechtstheorie, die nu eens door de auteur op gelijk niveau geplaatst worden, dan weer met elkaar worden verwisseld of de ene van de andere afgeleid. Men mag toch niet vergeten dat rechtsfilosofie in de eerste plaats wijsbegeerte is, een bepaalde wijsgerige leerstelling in verband gebracht met het recht, terwijl algemene rechtstheorie een tak is van de positieve rechtswetenschap, die voor doel heeft op wetenschappelijke wijze de laatste grondbeginselen van deze wetenschap op te zoeken. De verwarring die bij Mr. Van Lennep voorkomt loopt doorheen heel het boek en maakt het in sommige van zijn delen onbevattelijk en zelfs onbegrijpelijk. Op blz. 7 lees ik dat het vraagstuk van de socialisatie van het recht kan gezien worden als een probleem van de algemene rechtstheorie; op blz. 40 dan weer «wat wij praktisch algemene rechtstheorie noemen is een wijsgerige opvatting van het recht...»

Welk is nu het wijsgerig stelsel dat in dit boek zou toegepast worden op het recht, ten einde dit te belichten en te verklaren? Men zoekt het tevergeefs.

Wanneer als grondstelling van de socialisatie van het recht de primauteit van de gerechtigheid genoemd wordt, is het juist het essentieel vraagstuk van de rechtsfilosofie te weten, wat gerechtigheid is; en wanneer de auteur er ten eerste de nadruk op legt dat een van de componenten van de theorie der socialisatie bestaat in de menswaardigheid van het recht, wordt wederom het probleem verplaatst en moet men zich afvragen in wat nu wel de menswaardigheid bestaat. Een communist zal ons gemeenschapsleven uiterst onmenswaardig vinden...

Zo komt het ons ook zonderling voor hoe de auteur iemand als Rudlof Stammeler ziet als een essentiële voorloper van de socialisatie van het recht.

Deze zuivere neo-Kantiaan, die zich zozeer heeft afgekeerd van het maatschappelijk leven om zijn heil te zoeken in de pure vorm zal zich voorzeker aan dit vaderschap niet verwacht hebben. Zo zouden er,

wat de theoretische beschouwingen van het boek betreft, honderd opmerkingen kunnen gemaakt worden, waarvoor hier geen plaats is.

Het behoort ook niet dat wij de praktische doeleinden van de socialisatie van het recht, zoals Mr. Van Lennep die ziet, hier zouden bespreken. Wel mag men zich afvragen wat deze praktische toekomstvoorspellingen in een rechtsfilosofisch boek wel te maken hebben. Het zijn eenvoudig politieke verklaringen die enkel passen in de waardeleer van politieke groeperingen. Zo om één enkel voorbeeld aan te halen de mening die de auteur uitspreekt op blz. 230 van zijn boek, waar hij de geest van laïciteit behandelt, die hij beschouwt als een voorbode van het nieuw recht: «de tijd zal komen dat de eenvormigheid, wat betreft het onderwijs althans, zal doorgevoerd worden en wel door staatsinstellingen en dat de belijdenissen (hier wordt bedoeld de religieuze) zich zullen moeten tevreden stellen met de toedeling van een aantal uren gewijd aan de godsdienstige opvoeding en het onderwijs der ethiek». Dit past voortreffelijk in het verkiezingsprogramma van de ene of andere politieke partij, doch kan men hierin een uitkomst vinden van wetenschappelijke studie over de socialisatie van het recht? Apodictische uitspraken van die aard, zonder enige grondslag of enige adstructie en zelfs helemaal buiten de grondgedachten, die dan toch in het boek besloten liggen, komen voortdurend voor, wat voorzeker aan de wetenschappelijke waarde groot nadeel berokkent. Een leerboek van rechtsfilosofie vereist iets anders dan zuiver politieke waardeoordelen of reeksen aanhalingen uit de positieve wetgeving.

De verwarrende indruk, die opgaat uit het boek, wordt jammer genoeg nog versterkt door de stijl die door de auteur gebruikt wordt. De slordigheid ervan vinden wij nog niet het ergste euvel, doch er komen voortdurend uitingen voor die niets anders zijn dan een goochelen met woorden. Ook hier slechts één voorbeeld: waar de auteur het heeft over het dialectisch materialisme ziet hij dit als een levensbeschouwing «waarbij de aperceptie of cerebrale captatie van de realiteit als bron van denken en redeneren voorkomt met uitsluiting van alle metaphysische denkcategorieën, postulaten en abstractie». Wat al termen om de eenvoudigste dingen te zeggen. Words, words...

Ondanks de vele bezwaren die wij zowel wat de inhoud als wat de vorm betreft, zouden kunnen inbrengen tegen dit boek, dat nochtans het resultaat is van zoveel vlijt en zoveel arbeid, achten wij het toch gelukkig dat het verschenen is. Onze Vlaamse rechtsliteratuur is tot nog toe al te arm geweest aan werken waarin algemene gedachtenstromingen in verband gebracht worden met het recht en de critische bedenkingen, die noodzakelijkerwijze bij iedereen opkomen die dit boek leest, zullen voorzeker op het denken een bevruchtende invloed hebben. Wanneer door de lectuur van zijn werk de belangstelling voor de rechtsfilosofie of de algemene rechtstheorie geprikkeld wordt moeten wij Mr. Van Lennep dankbaar zijn zich zoveel moeite te hebben gegeven.

Tot het domein van de algemene rechtsleer behoort ook de gestencilde cursus die gepubliceerd werd door Prof. Marcel Storme «Encyclopedie van het recht», waarin hij zijn lessen aan de St Ignatius-handelshogeschool te Antwerpen heeft samengevat. Deze cursus wordt gekenmerkt door een uiterste bevattelijkheid en het is een voortreffelijke inleiding in de rechtswetenschap. De problemen die er in behandeld worden begrijpen de oorsprong van het recht,

het algemeen begrip ervan en zijn afbakening tegenover moraal, godsdienst en zeden. In verband met de grondslagen van het recht worden de verschillende scholen onderzocht die door de auteur worden ingedeeld in twee reeksen: de formalistische scholen waaronder theocratie, autocratie, democratie en no-mocratie begrepen worden en de idealistische scholen, onder dewelke voorkomen deze van het natuurrecht, de historische, sociologische en utilitaristische school, de meer op het sociale gerichte stelsels, socialisme, solidarisme en transpersonalisme en uiteindelijk de psychologische scholen.

De auteur geeft daarna een beknopt overzicht van de Belgische auteurs die zich met de algemene rechtsleer hebben beziggehouden. Verder worden de bronnen van het recht behandeld, de gewoonte, de wet met haar hiërarchische uitbouw, haar toepassingsgebied, haar interpretatieve methode en haar bindende kracht. Rechtspraak, rechtsleer en billijkheid vormen afzonderlijke hoofdstukken. Waar schrijver de inhoud van het recht behandelt worden de onderscheiden takken ervan besproken met hun hoofdzakelijke bestanddelen.

Prof. Storme wijdt een afzonderlijk hoofdstuk aan de studie van het subjectief recht en besluit met beschouwingen over «rechtskunst en rechtswetenschap» en met een algemene bibliografie.

Dit boek is in de eerste plaats bestemd voor studenten en als dusdanig zal het voor hen een uiterst kostbare leidraad zijn. Wie deze cursus heeft door-gewerkt ziet klaar in de essentiële gegevens die bij de studie van het recht onontbeerlijk zijn en zal zich wegwijzen voelen op het uitgebreid domein dat door het recht wordt bestreken. Voortdurend wordt verwezen naar de beste auteurs waarbij toelichtingen op de tekst te vinden zijn en een ernstige studie van dit leerboek zal voorzeker aan de toekomstige jurist een basis bezorgen die voor heel zijn loopbaan een waardevol bezit zal zijn.

* * *

Thans moeten wij nog enkele uitgaven vermelden in los verband.

Het is in de eerste plaats een historisch werk, uitgegeven in de «Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek», «*De ideale advocaat*» van Valentijn De Roose. Deze auteur was advocaat bij de Raad van Vlaanderen en schreef dit boek, dat als originele titel draagt «*Imago veri advocati*», in het latijn, in het jaar 1687. Het was zijn bedoeling een algemene deontologie voor de advocaat uit te stippelen, gesteund op de christelijke levensbeschouwing, zoals ze in de tijd van de contra-reformatie volledig het geestelijk leven beheerste. De Heer E. Van Nuffel, ere-advocaat, heeft de latijnse tekst in voortreffelijk Nederlands vertaald en heeft tevens voor het werk een belangrijke inleiding geschreven. Vele Belgische juristen kennen het boek «*Advocatus*» van de Friese advocaat Jacob Bouritius, dat door onze betreurde confrater Mr. J. Nauwelaers der balie van Brussel in het Frans werd vertaald. Het was dan ook uiterst wenselijk dat het interessant en origineel werkje van Valentijn De Roose in Nederlandse vertaling ter beschikking zou gesteld worden van de belangstellenden. Het is een uiterst curieus geschrift waarin de moraliserende en deontologische beschouwingen voortdurend hand in hand gaan, maar het geeft ons een prachtig beeld van de mentaliteit die heerste bij de balie van de Raad van Vlaanderen op het einde van de 17e eeuw.

Het werkje zal voorzeker vele nieuwsgierigen be-

koren en het is een bijzonder verdienstelijk initiatief geweest van de Heer Van Nuffel ons deze Nederlandse vertaling te bezorgen.

In dezelfde «Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek» werd een boek uitgegeven «*Wetboeken en rechtstaal*» waarin door ondergetekende een reeks opstellen van de hand van Prof. P. Bellefroid werden verzameld, met een inleiding over het leven en het werk van deze grote Vlaming en verdienstelijke jurist. Niemand meer dan Bellefroid heeft zich bekommerd om het tot stand brengen van een behoorlijke Nederlandse rechtstaal. Hij heeft oneindige verdiensten verworven door het uitwerken van vertalingen van al onze wetboeken en door het samenstellen van zijn nog steeds zo onmisbaar woordenboek van Frans-Nederlandse rechtstermen. Bellefroid had daarbuiten een reeks opstellen geschreven over de rechtstaal, die verspreid lagen in verschillende tijdschriften en die meestal volledig vergeten waren. Het is om een piëteitvolle hulde te brengen aan het werk van deze hoogstaande man dat het initiatief van deze uitgave werd genomen.

Op het gebied van rechtsstudie en wetenschappelijk onderzoek zijn enkele geschriften aan te stippen, namelijk de uitgave van het *Verslag* met de voorstellen, uitgewerkt door de *Studenten in de rechten van België* betreffende «*De hervorming van de Rechtsstudies in België*». Het is een zeer ernstig bestudeerd project en waar deze hervorming toch binnen afzienbare tijd zal moeten verwezenlijkt worden zal voorzeker de stem van de studenten zelf hierbij terdege in aanmerking dienen genomen.

De Heer Fernand E. Vantomme stelde een zeer nuttig werkje samen «*Gids voor de praktische oefeningen in het doctoraat in de rechten*», dat bestemd is voor de studenten der juridische faculteit te Brussel. Er worden hun hierin precieus raadgevingen bezorgd en hun wordt de weg gewezen voor het gebruik van de juridische documentatie en de verwerking ervan in hun praktische oefeningen.

Ten slotte mogen wij niet verwaarlozen de beknopte maar belangrijke brochure, van Prof. Mr. Jan Ronse «*Hoe een verhandeling van de Algemene Practische Rechtsverzameling geschreven wordt*».

Deze brochure bevat de richtlijnen voor de medewerkers, die zich verbonden hebben een tractaat voor deze merkwaardige verzameling te schrijven.

Het is een onontbeerlijk werkje dat niet enkel voor de medewerkers aan de A.P.R. van belang is, doch dat ook zijn betekenis heeft voor al degenen in Vlaanderen die wetenschappelijke verhandelingen wensen te schrijven op het gebied van het recht.

Het komt inderdaad al te vaak voor dat aanhalingen van rechtspraak en van rechtsleer op enigszins willekeurige wijze geschieden en dat dergelijke vermeldingen niet beantwoorden aan hetgeen wetenschappelijk vereist is. Dit was voorzeker tot nog toe niet het geval in de reeds verschenen tractaten, die gepubliceerd werden in de A.P.R. omdat de redactieraad, die een zeer nauwkeurig toezicht uitoefent, steeds een volstrekte eenvormigheid van alle aanhalingen heeft verzekerd. Doch het is van belang dat voor de toekomst elkeen, die een studie schrijft, van den beginne af zich op strenge wijze zou houden aan de gegevens die zo voortreffelijk in de brochure van Prof. Ronse zijn aangegeven.

Het geschrift bevat ook kostbare aanwijzingen in verband met hetgeen van de medewerker van de A.P.R. verwacht wordt. De verhandelingen mogen noch een compilatie zijn, noch het karakter hebben van de gespecialiseerde proefschriften. Zij dienen een «trouwe weergave te zijn van de heersende opvattingen en gangbare stellingen», al beschikt de auteur over een volle vrijheid om zijn eigen mening te adstrueren.

Prof. Ronse wijst er op in welke mate het wenselijk is het buitenlands recht aan te halen en hij geeft waardevolle wenken voor het praktisch uitwerken van de stof, het verzamelen van het materiaal, het opstellen van de steekkaarten, het opmaken van een voorlopig plan en de uiteindelijke redactie. Het ware ten eerste te wensen dat al wie in Vlaanderen aan juridisch wetenschappelijk werk doet zich angstvallig zou houden aan de aanwijzingen die door Prof. Ronse hier worden gegeven. Zulks zou ten eerste de eenheid van onze wetenschappelijke juridische literatuur bevorderen.

De brochure bevat een voorlopige lijst van trefwoorden die elk het voorwerp zullen uitmaken van een verhandeling in de A.P.R. en wij hebben met genoegen vastgesteld welk groot aantal van deze tractaten reeds in voorbereiding zijn.

Zeer nuttig is ook de lijst van de meest gebruikte afkortingen wat betreft de tijdschriften en de juridische werken waarnaar regelmatig verwezen wordt.

Ook op dit gebied zou het wenselijk zijn dat alle auteurs zich zeer streng aan deze wijze van citeren zouden houden.

Door het publiceren van deze richtlijnen heeft Prof. Mr. Jan Ronse niet alleen aan de A.P.R. doch aan de Vlaamse rechtswetenschap een zeer grote dienst bewezen.

* * *

Onlangs verscheen het *Jaarboek VIII* van de *Vereniging voor vergelijkende studie van het recht van België en Nederland*, dat verslag uitbrengt over de werkzaamheden dezer vereniging gedurende de jaren 1961 en 1962 en waarin de zeer belangrijke preadviezen zijn opgenomen die in de jaarlijkse vergaderingen besproken werden. Het boek bevat in fine een uitvoerige lijst van de voornaamste juridische boeken, die zowel in Nederland als in België aangaande de verschillende takken van het recht in de laatste twee jaren werden gepubliceerd.

* * *

De levenskracht van de Vlaamse rechtswetenschap uit zich niet enkel door de uitgaven van boeken, ook onze tijdschriften breiden zich steeds meer en meer uit en nieuwe initiatieven worden voortdurend genomen. Zo kunnen wij thans reeds aankondigen dat binnenkort een belangrijk nieuw Vlaams juridisch tijdschrift zal verschijnen, het «Tijdschrift voor privaatrecht», dat te Gent zal worden uitgegeven onder leiding van Prof. Marcel Storme, met een redactie samengesteld uit de Heer Procureur-Generaal Prof. J. Matthys en de Professoren W. Delva en J. Ronse. Dit nieuw tijdschrift zal hoofdzakelijk studiën publiceren betreffende het privaatrecht, overzichten van rechtspraak en boekrecensies.

De hoogstaande bevoegdheid van de leden van de redactieraad staat er borg voor dat dit tijdschrift in de toekomst een uiterst belangrijke rol zal vervullen in de opbouw van onze Vlaamse rechtswetenschap. Wij juichen zijn verschijnen van harte toe.

Zopas kwam ons het eerste nummer toe van een ander nieuw tijdschrift, uitgegeven door de leden der balie van Turnhout «*Turnhouts rechtsleven*» waarin het de bedoeling is hoofdzakelijk de jurisprudentie der rechtbank van het arrondissement Turnhout te publiceren.

Ook deze verschijning begroeten wij met sympathie en wij zien er een blijk in van de gezonde kracht van ons Vlaams rechtsleven.

Hierbij moeten wij toch de bedenking opperen of een al te grote versnippering van juridische uitgaven misschien geen nadeel zou kunnen berokkenen. Wij hebben dezelfde opmerking reeds gemaakt wanneer gelijkaardige uitgaven gepubliceerd werden in het midden van de balies van Brugge en Kortrijk. Wanneer wij vaststellen dat het Rechtskundig Weekblad de grootste moeite heeft om rechtspraak van sommige rechtsmachten toegezonden te krijgen is het de vraag of het niet verkieslijker zou zijn dat de inhoud van een uitgave, zoals «*Turnhouts rechtsleven*» zou toegezonden worden aan het Rechtskundig Weekblad, zodat heel de Vlaamse juridische gemeenschap er nut zou uit trekken. Wij zijn in Vlaanderen nu wel zo sterk dat meerdere uitgaven van die aard mogelijk zijn, doch het blijft toch een probleem of een grotere concentratie niet meer aangewezen zou zijn.

Hiermede besluiten wij dit overzicht, waarin stellig nog meerdere publicaties vergeten zijn, doch het lijdt geen twijfel dat het tot nog toe nooit mogelijk was een zo rijke reeks van juridische wetenschappelijke werken te inventoriëren als diegene dat wij zo gelukkig waren gedurende het vorig gerechtelijk jaar te zien verschijnen.

René VICTOR

* * *

Bibliographie

Marcel Storme, De bewijslast in het Belgisch privaatrecht. — Gent, Wetenschappelijke uitgeverij E. Story-Scientia, 1962, 475 p.

Walter Van Gerven, Bewindsbevoegdheid, Rechtsvergelijkende bijdrage tot een algemene theorie van bewind over andermans vermogen. Met voorwoord door F. Collin. — Brussel, Etabl. Em. Bruylant, 1962, 509 p.

Prof. Mr. Willy Delva, De bevrijdende verjaring en de vervaltermijnen, Preadvies. — Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, Zwolle. — Uitg. Mij W.E.J. Tjeenk Wilink, 1962, 20 p.

Dr. Jur. R. Eeckloo, Het recht van voorkoop. — Uitg. van de Belgische Boerenbond, 1963, 40 p.

Marcel Gotzen, Vrijheid van beroep en bedrijf en onrechtmatige mededinging. Een poging tot nadere omlinjing van de wettelijke grondslagen en de inhoud van het onrechtmatigheidsbegrip naar Belgisch algemeen mededingingsrecht. Met een woord vooraf door Prof. Dr. Z. Van Hee. — Brussel, Huis F. Larcier, 2 dl., 600 en 723 p.

H. Adriaens, Bedrijfsrevisor, Administratief lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1962, 80 p. over 2 Kol.

Leon Viaene, Huiszoeking en beslag in strafzaken, Alg. Pract. Rechtsverz. — Brussel, Huis F. Larcier, 1902, 287 p.

Willy Desmet, Afzetterij, Alg. Pract. Rechtsverz. — Brussel, Huis F. Larcier, 1962, 23 p.

Raymond Charles, Het bewijs in Belgisch strafrecht, Preadvies. Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. — Zwolle, Uitg. Mij W.E.J. Tjeenk Willink, 1962, 14 p.

J. Rubbrecht, Beginselen van de Strafvordering. — Leuven, Boekhandel L. Wouters, 1962, 175 p.

Frans Van Isacker, De exploitatierechten van de auteur, Rechtsvergelijkende analyse der Belgische wetgeving, jurisprudentie en rechtsleer. Met een woord vooraf door Paul Struye. — Brussel, Huis F. Larcier, 1963, 497 p.

Louis Paul Suetens, De werkstaking in het publiekrecht van de landen der Europese gemeenschappen. — Vlaamse rechtskundige bibliotheek. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1963, 94 p.

R. Blanpain, De syndikale vrijheid in België. — Antwerpen, Standaard-boekhandel, 1963, 94 p.

R. Van Lennep, Handboek voor het disciplinair recht en het disciplinair procesrecht. — Leuven, N.V. De Vlaamse drukkerij, 1963, 304 p.

Prof. R. Senelle, Parlement en regering, Preadvies. Vereniging voor vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. — Zwolle, N.V. uitg. Mij W.E.J. Tjeenk Willink, 1962, 34 p.

Prof. A. Mast, Vrijheid van drukpers, Administratief Lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1962, 44 p. over 2 kol.

K. Van Baarle, Staatsrecht, Wetgeving en commentaar. Grondwet. Provinciale wet. Gemeentewet. — Antwerpen, Standaard-boekhandel 1961, 186 p.

Prof. A. Vander Stichele, Hoger onderwijs, Administratief Lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1963, 62 p. over 2 kol.

Prof. A. Vander Stichele, Technisch onderwijs, Administratief Lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1963, 104 p. over 2 kol.

Prof. A. Vander Stichele, Kunstonderwijs, Administratief Lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1963, 31 p. over 2 kol.

Prof. A. Vander Stichele, Normaal onderwijs, Administratief Lexicon. — Brugge, uitg. Die Keure, 1963, 60 p. over 2 kol.

Prof. A. Vander Stichele, Politie op het wegverkeer, Administratief Lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1963, 109 p. over 2 kol.

Hugo Van Eecke, Militie (Koninkl. Besluit van 3 april 1962 tot coördinatie der dienstplichtwetten).

Alg. Pract. Rechtsverz. — Brussel, Huis F. Larcier, 1962, 272 p.

J. Schobbens, Militie, Administratief Lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure 1963, 104 p. over 2 kol.

J. Vandenbossche, Gemeentefinanciën, Administratief Lexicon. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1962, 43 p. over 2 kol.

Ignace Claeys-Bouwaert, De aanslag. Met voorwoord van Prof. J. Van Houte. — Brussel, Huis F. Larcier, 1963, 384 p.

Prof. J. Van Houtte, Belastingswetenschap en belastingrecht, Mededelingen van de Koninkl. Vlaamse Academie voor Wetenschappen. Klasse der Letteren. Jg. XXIV nr. 2. — Brussel 1962, 16 p.

Documentatie Vandewinckele, Addenda aan «de nieuwe inkomstenbelastingen». — Brugge, bij de auteur, 1962b3.

J. Torfs en E.K. Vandewinckele, Erfenisrechten, Documentatie Vandewinckele. Nieuwe inkomstenbelastingen DI XII. — Brugge bij de auteur, 1962, 356 p.

Victor Pauwels, Laurent Van Dyck en Robert Roelandt, Handleiding der inkomstenbelastingen. — Brussel, Uitg. Excelsior, 1963, Losbl. uitg.

Margaretha Van Goethem, Het statuut van de territoriale zee, Vlaamse rechtskundige bibliotheek. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1963, 130 p.

R. Van Lennep, De socialisatie van het recht. Een leerboek van Rechtsphilosophie. — Leuven, N.V. De Vlaamse Drukkerij, 1962, 471 p.

Marcel Storme, Encyclopedie van het recht. — Gent E. Story, 1963, 232 p.

E. Van Nuffel, Nederlandse vertaling van het werk van *Valentijn De Roose*, De ideale advocaat, Vlaamse rechtskundige bibliotheek. — Brugge, Uitg. Die Keure, 1963, 161 p.

Prof. J.H.P. Bellefroid, Wetboeken en rechtstaal. Opstellen verzameld en ingeleid door Prof. Mr. René Victor, Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek. — Brugge, Die Keure, 1963, 202 p.

Studenten in de Rechten van België, De hervorming van de Rechtsstudies in België. Verslag (gestenc.) 1962, 25 p.

Fernand E. E. Vantomme, Gids voor de praktische oefeningen in het doctoraat in de rechten. — Brussel Universitaire pers. 1962, 34 p.

Prof. Mr. Jan Ronse, Hoe een verhandeling voor de A.P.R. geschreven wordt. Z. j. noch uitg. 35 p.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 5 april 1963.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Wauters.

Advokaat-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Advokaten: Mrs. Simont en Van Rijn.

Dagvaarding van een kapitein als wettelijke vertegenwoordiger van de rederij, die bij het uitbrengen van het exploit niet meer het bevel over het schip voert. — Nietigheid.

Zo weliswaar in het zeerecht regel is dat de kapitein van een schip de rederij kan vertegenwoordigen en o.m. qualitate qua gedagvaard worden, mag die

regel niet uitgebreid worden tot het geval waar hij, op het ogenblik van het gedinginleidend exploit, het bevel over dit schip niet meer voert en dus niet meer als de wettelijke vertegenwoordiger van de eigenaar van het schip beschouwd kan worden. Een dagvaarding betekend aan een persoon, die niet bevoegd is om zich tegen de eis te verdedigen, is nietig. Nu deze nietigheid voortvloeit uit het niet naleven van een substantiële rechtsvorm kan art. 173 R.V., dat vreemd is aan die rechtsvorm, niet worden ingeroepen.

Kapitein Thisland t./ N.V. Pakhuismeesteren en cs.

Gelet op het bestreden arrest, op 15 december 1961 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending

van de artikelen 61, 68, 173, 414 en 416 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, en, voor zover als nodig, 3, 10 en 20 van het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936 en 2 van de wet van 28 juni 1948 tot wijziging van de artikelen onderscheidenlijk 68, 173, 414 en 420 van gezegd wetboek;

doordat het bestreden arrest, alhoewel het vaststelt dat het gedinginleidend exploit, dat op verzoek van verweersters op 3 maart 1958 werd betekend, dagvaarding gaf aan aanlegger die op dat ogenblik niet meer het bevel voerde over het s/s «Anna Presthus», de rechtsvordering van verweersters nochtans ontvankelijk en gegrond verklaard heeft en aanlegger veroordeeld heeft om aan verweersters de som van 49.764 F te betalen met de verwijsintresten, de gerechtelijke intresten en de kosten, om reden dat «appellanten (hier verweersters), wanneer zij op 3 maart 1958 hun gedinginleidend exploit aan kapitein Thisland, bevelhebber van het zeeschip «Anna Presthus», betekenden, in werkelijkheid de verschijning in rechte beoogden van de rederij», dat de naam van de kapitein slechts aangewend wordt als een soort opschrift waarmede met algemene instemming de rederij zelf wordt aangeduid, dat «al de verdedigingsrechten van de werkelijke verweerder van het begin af geëerbiedigd werden» en dat «men zich in zulke omstandigheden afvraagt op grond van welk belang, buiten proceslust en vitterijgeest, geïntimeerde (hier aanlegger) opkomt tegen de vermelding in het exploit van de naam «van de aanlegger in stede van de naam van zijn opvolger»;

dan wanneer, daar de verwerende vennootschappen gehandeld hebben tegen aanlegger in de hoedanigheid, welke zij hem toeschreven, van vertegenwoordiger van de rederij van het s/s «Anna Presthus», en daar aanlegger die hoedanigheid niet meer had op het ogenblik van de betekening van het gedinginleidend exploit, gezegd exploit was aangetast door een nietigheid welke voortvloeide uit het niet-naleven van een substantiële rechtsvorm, om betekend te zijn geworden aan een persoon die de hoedanigheid niet had om de verdediging op te nemen, waaruit volgt dat de feitenrechter, gesteld voor de nietigheid welke de dagvaarding aantastte, niet kon de vordering van verweersters ontvankelijk en gegrond verklaren;

Overwegende dat uit de aan het Hof regelmatig overgelegde stukken blijkt dat aanlegger, die tijdens het vervoer van de lading het bevel voerde over het zeeschip «Anna Presthus», op 3 maart 1958, datum van het hem door verweersters betekend gedinginleidend exploit, sinds 3 maart 1957 dit bevel overgelaten had en de dienst van de rederij, eigenares van het schip, verlaten had;

Overwegende dat, zo weliswaar in zeerecht regel is dat de kapitein van een schip de rederij kan vertegenwoordigen en ondermeer (verwijzing en doorhaling van een woord goedgekeurd) «qualitate qua» gedagvaard worden, die regel niet uitgebreid mag worden tot het geval waar hij, op het ogenblik van het gedinginleidend exploit, het bevel over dit schip niet meer voert en dus niet meer als de wettelijke vertegenwoordiger van de eigenaar van het schip beschouwd kan worden;

Dat hieruit volgt dat aanlegger op de datum van het gedinginleidend exploit niet meer bevoegd was om de rederij te vertegenwoordigen;

Overwegende dat een dagvaarding betekend aan een persoon, die niet bevoegd is om zich tegen de eis te verdedigen, nietig is;

Overwegende dat, vermits deze nietigheid voortvloeit uit het niet naleven van een substantiële

rechtsvorm, artikel 173 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, zoals het gewijzigd werd door artikel 10 van het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936, dat vreemd is aan die rechtsvormen, niet kan ingeroepen worden;

Overwegende dat het arrest derhalve niet wettig kon beslissen dat «onderhavige eis, tegen Kapitein Thisland ingesteld, dus dient beschouwd als geldig gericht tegen de rederij Presthus Johs en alzo ontvankelijk is»;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

En zonder acht te slaan op het tweede middel dat geen meer uitgebreide verbreking zou kunnen medebrengen;

Verbreekt het bestreden arrest, behalve in zover daarbij het hoger beroep gericht tegen de rederij Presthus Johs niet ontvankelijk wordt verklaard en de kosten ervan ten laste van verweester worden gelaten, en in zover daarbij het hoger beroep tegen aanlegger wordt ontvangen;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal gemaakt worden;

Veroordeelt verweersters tot de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

.....
NOOT: De negende kamer van het Hof van Beroep te Brussel heeft verschillende arresten gewezen, waardoor beslist werd dat de tegen een rederij gericht vordering tot vergoeding van ladingsschade, ingesteld bij een exploit betekend aan de kapitein, die tijdens het in aanmerking komend zeevervoer het bevel voerde over het schip, maar niet meer op het tijdstip dat het exploit aan de gekozen woonplaats bij de agent van de rederij werd afgegeven, ontvankelijk was. Verg. o.a. 24 februari 1961, R.W. 1961-62, 169 met noot, Jurisprudence d'Anvers 1961, 137 met noot van L.V.S.

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 14 maart 1963.

Voorzitter: M. Declaire.

Raadsheren: M.M. Moureau en Coyette.
Substituut-auditeur-generaal: M. Duchatelet.

Pensioenen. — Cumulatie.

Uit art. 3 § 2 van het K.B. van 2 maart 1960 tot regeling van bepaalde cumulaties van pensioenen, blijkt dat bij de berekening van het ouderdomspensioen van een zelfstandige in geval van cumulatie uitsluitend rekening moet gehouden worden met de volledige jaren werkzaamheid, derwijze dat de verrichte stortingen als vrij verzekerde niet mogen in aanmerking genomen worden.

Rijksdienst voor de Pensioenen der Zelfstandigen
t/ Guissard.

Arrest nr. 9924.

Gezien het op 9 juni 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij de Rijksdienst voor de pensioenen der zelfstan-

digen de nietigverklaring vordert van de op 20 maart 1962 gewezen en op 11 mei 1962 ter kennis gebrachte beslissing waarbij de Hoge Commissie voor de pensioenen der zelfstandigen, na beroep van de tegenpartij tegen de beslissing van de Klachtencommissie van Namen, deze beslissing heeft herzien en beslist heeft de tegenpartij kosteloze toelagen voor een bedrag van 9.887 frank met ingang van 1 april 1957, van 8.447 frank met ingang van 1 januari 1958 en van 13.177 frank met ingang van 1 oktober 1959 toe te kennen;

Overwegende dat de verzoekende partij betoogt dat de bestreden beslissing is genomen met schending van artikel 3, § 2, van het koninklijk besluit van 2 maart 1960 tot regeling van bepaalde cumulaties van voordelen waarin voorzien wordt door de pensioenregelingen van de arbeiders, de bedienden, de mijnwerkers, de zeelieden en de zelfstandigen, in zover de Hoge Commissie voor de pensioenen der zelfstandigen bij de vaststelling van het bedrag van de kosteloze toelagen waarop de tegenpartij recht had vanaf 1 oktober 1959, rekening heeft gehouden met de door de tegenpartij verrichte stortingen als vrij verzekerde, terwijl luidens de bepaling die geschonden heet te zijn, ingeval van cumulatie van een zelfstandigenpensioen en een arbeidersrustpensioen, het bedrag van het ouderdomspensioen als zelfstandige berekend wordt uitsluitend met inachtneming van de volledige jaren werkzaamheid van de betrokkene;

Overwegende dat niet wordt betwist dat de tegenpartij sedert 1 november 1959 krachtens artikel 9, § 3, van de wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders, een arbeidersrustpensioen geniet waarvan het bedrag op grond van een gedeeltelijke loopbaan van negentien jaar (19/45) op 15.200 frank 's jaars is vastgesteld; dat de Hoge Commissie voor de pensioenen der zelfstandigen, om het bedrag der kosteloze toelagen te berekenen, eensdeels rekening heeft gehouden met een beroepsloopbaan van drieëntwintig en een half jaar (23 1/2/45) en anderdeels, met stortingen als vrij verzekerde naar rata van 9/45 van 18.000 frank;

Overwegende dat artikel 24 van de wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders, gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1957, zegt: «Teneinde de bepalingen tot organisatie van » een regeling voor ouderdomspensioenen of uitkeringen bij overlijden met elkaar in overeenstemming te » brengen, bepaalt de Koning de bijzondere wijzen van » toepassing van elk van die regelingen, wanneer de » gerechtigde terzelfdertijd gerechtigde is van andere » regelingen»; dat het koninklijk besluit van 2 maart 1960, waarvan de schending wordt ingeroepen, ter uitvoering van deze wetsbepaling is vastgesteld; dat artikel 3, § 2, van het koninklijk besluit van 2 maart 1960 bepaalt: « § 2. Wanneer een werknemer aanspraak kan » maken, enerzijds op een ouderdomspensioen als zelfstandige en anderzijds op een rustpensioen bij toepassing van artikel 9, § 2 of § 3, van de wet van » 21 mei 1955... wordt bij de berekening van het bedrag » van het ouderdomspensioen als zelfstandige, uitsluitend rekening gehouden met de volledige jaren tewerkstelling die in aanmerking genomen worden » voor de vaststelling van het recht op het rustpensioen anderzijds voorzien »;

Overwegende dat niet wordt betwist en dat uit het dossier blijkt, dat de tegenpartij een arbeidersrustpensioen geniet dat haar is verleend met toepassing van artikel 9, § 3, van de wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders; dat de Hoge Commissie voor pensioenen, toen zij de door de tegenpartij als vrij verzekerde gedane stortingen naar

rata van 9/45 in aanmerking nam, een verkeerde toepassing heeft gegeven aan artikel 3, § 2, van het koninklijk besluit van 2 maart 1960, hetwelk bepaalt dat bij de berekening van het ouderdomspensioen van de zelfstandige in geval van cumulatie uitsluitend rekening wordt gehouden met de volledige jaren tewerkstelling;

Overwegende dat de tegenpartij zich van enig verweer heeft onthouden;

Besluit :

Artikel 1 :

De beslissing van 20 maart 1962 van de Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen is vernietigd.

Artikel 2 :

Dit arrest zal op de registers van de Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

Artikel 3 :

De zaak wordt verwezen naar de anders samengestelde Hoge Commissie voor pensioenen der zelfstandigen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 27 juni 1963.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheren : M.M. Liard en Grenez.

Advokaat-generaal : M. Cercel.

Advokaten : Mrs. Van Peeterssen, Le Paige en De Doncker.

1. **Misbruik van recht. — Aanwending van rechtsmiddelen.**
2. **Vonnissen en arresten. — Onwettige hervorming van een arrest door een uitspraak in kortgeding.**

1. *De aanwending van rechtsmiddelen kan bezwaarlijk als een misbruik van recht bestempeld worden, wanneer vaststaat dat de procespartij tegen wie dit verwijt gericht wordt nooit verstek heeft laten gaan. Bovendien zijn in de wet tegen het aanwenden van roekeloze en tergende rechtsmiddelen voorzieningen getroffen ter bescherming van de desgevallend benadeelde partij. Het behoort ook niet in een kortgedingprocedure over voorlopige maatregelen tijdens een echtscheidingsgeding op de beslissing van de feitenrechter hierover vooruit te lopen.*
2. *Onwettige hervorming van een arrest door een uitspraak in kortgeding. (Zie nader het arrest).*

Ketels t./ Plattenbosch.

Gezien, in regelmatige uitgifte, het bevelschrift van de voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen zetelende in kortgeding d.d. 21 mei 1963, waartegen op 14 juni 1963 een naar vorm en tijd regelmatig beroep werd aangetekend;

Gelet op de beschikking van de heer Eerste voorzitter van dit Hof, waarbij aan appellante toelating werd gegeven op korte termijn te dagvaarden;

Aangezien de eis, strekkende tot afschaffing van het onderhoudsgeld aan appellante toegestaan op grond van artikel 268 van het burgerlijk wetboek door een vorig bevelschrift, gewijzigd bij arrest van dit Hof d.d. 15 januari 1963, uitsluitend steunt op de bewering dat appellante, verweerster in het echtscheidingsgeding, bewuste procedure zou rekken om zolang mogelijk een onderhoudsgeld te genieten, en aldus misbruik van recht zou plegen;

Aangezien in feite het middel er op neerkomt aan te halen dat appellante tegen twee vonnissen ten gronde (waaronder één op strafgebied, dat aan huidige procedure vreemd is) beroep heeft aangetekend, en zich in verbreking heeft voorzien tegen het arrest geveld op correctioneel gebied;

Aangezien het uitoefenen van wettelijke verhalen, bezwaarlijk als misbruik van recht bestempeld kan worden waar vaststaat dat appellante nooit verstek heeft laten gaan;

Aangezien bovendien de betrugeling van roekeloze en tergende verhalen ten bate van de desgevallend benadeelde partij door de wet voorzien wordt en het niet behoort ter gelegenheid van de voorlopige maatregelen op de beslissing van de rechter ten gronde desbetreffend vooruit te lopen;

Aangezien de eerste rechter verder ten onrechte zijn beslissing de uitkering van het onderhoudsgeld te schorsen, gesteund heeft op de beschouwing dat het vroeger toegestaan pensioen appellante in de gelegenheid zou hebben gesteld een reserve aan te leggen die haar onderhoud in de toekomst zou kunnen verzekeren tot wanneer het Hof over de vraag tot echtscheiding zal uitspraak doen, daar zulke beslissing erop neerkomt het arrest van dit Hof d.d. 15 januari 1963 onwettig te hervormen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Alle andere, meeromvattende of strijdige besluiten van de hand wijzende;

Gehoord in openbare zitting het advies van de heer Advokaat-generaal Cerckel.

Ontvangt het beroep en verklaart het gegrond;

Doet het aangevochten bevelschrift te niet, behalve in zover het de eis ontvankelijk heeft verklaard;

Bevestigt het op dit laatste punt;

Wijzende voor het overige, verklaart de eis ongegrond, en wijst hem af;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten in beide gerechtsinstanties.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 11 oktober 1962.

Voorzitter : M. Carnewal.

Raadsheren : M.M. Lefebvre en De Preter.

Eerste advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advokaat : Mr. Heerman.

Huisdiefstal. — Diefstal gepleegd door een arbeider van de N.M.B.S. in het bureau van een stationchef.

Een in een station tewerkgestelde arbeider steelt in het bureau van de stationchef, waar hij toegang heeft een aan deze persoonlijk toebehorende en geld inhoudende omslag. Een dergelijke diefstal valt onder een der bij art. 464 S.W. voorziene gevallen.

O.M. t./V.N.

Besluiten van het O.M. :

Aangezien verdachte Van H., lader is bij de N.M.B.S. en tewerk is gesteld in het station te A ; dat hij zich op 1 juli 1962 schuldig maakte aan diefstal van een omslag inhoudend 28.200 F, zijnde persoonlijk bezit van de stationchef Van den Broecke Henri. Deze omslag bevond zich in het bureau van de stationchef gelegen in het station te A., lokaal waartoe in feite de zes personeelsleden - bedienden en werklieden - toegang hadden ;

Aangezien de eerste rechter verdachte wegens eenvoudige diefstal, doch niet wegens huisdiefstal heeft veroordeeld ;

Aangezien nochtans kwetsieuze diefstal valt onder één der gevallen door de wet in art. 464 S.W.B. voorzien, dat indien verdachte niet als de loondienaar van de stationchef, wel als deze van de N.M.B.S. dient beschouwd te worden, hij dient aangezien te worden

hetzij als loondienaar die een diefstal pleegde tegenover een persoon die hij niet diende, maar die zich bevond in het huis van de meester ;

hetzij, hij als werkmans, (lader) de diefstal pleegde in het huis, de werkplaats of het magazijn van zijn meester, (cf. R. Charles, « Introduction à l'étude du vol », Bruylant 1961, blz. 92, nr. 363) ;

Aangezien gelet op het zwaarwichtig karakter van de gepleegde diefstal men zich kan afvragen of de gunst der voorwaardelijkheid als gepast voorkomt.

Aangezien zijn ambt zich naar het oordeel van het Hof gedraagt wat betreft de diefstallen omschreven sub. II en III ;

Om deze redenen behage het aan het Hof, het bestreden vonnis te wijzigen in deze zin dat het feit sub. I als vallend onder toepassing van art. 464 S.W.B. dient beoordeeld te worden ; dienvolgens statuerend met eenparigheid van stemmen aan verdachte de straffen bij deze wetsbepaling voorzien op te leggen, in hoofdorde zonder de gunst van de voorwaardelijkheid ; akte te verlenen dat mijn ambt zich naar het oordeel van het Hof gedraagt wat betreft feiten sub. II en III.

Gent, 12 september 1962.

Vr. de Procureur-generaal,
De Eerste Advocaat-generaal,
C. J. Van Houdt.

Arrest :

Verdacht van :

Als dienstbode ,of loondienaar, zelfs wanneer hij de diefstal pleegde, tegenover personen die hij niet diende, maar die zich bevonden, hetzij in het huis van de meester, hetzij in het huis waar hij hem vergezelde, ofwel als werkmans, gast of leerjongen, in het huis, de werkplaatsen of het magazijn van zijn meester, of iemand die gewoonlijk werkte in de woning waar hij gestolen heeft, roerende aan een ander toebehorende zaken bedrieglijk te hebben weggenomen, te weten :

- 1). Een omslag bevattende circa 28.200 F, ten nadele van Van den Broecke Henri, te A. op 1 juli 1962 ;
- 2). te nadele van Van den Broecke Henri of van de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen ;
- 1) circa 128,50 F te A. op 16 Juli 1961 ;
- 2) circa 81,25 F te A. op 5 februari 1962 ;
- 3) circa 120,50 F te A. op 30 maart 1962 ;
- 4) circa 147,25 F te A. op 18 mei 1962 ;
- III. Te nadele van Lameire Andreas of van de Na-

tionale Maatschappij van Belgische Spoorwegen :

- 1) circa 46,50 F te A. op 30 juli 1961 ;
- 2) circa 40,50 F te A. op 28 september 1961 ;
- 3) circa 40,50 F te A. op 19 oktober 1961 ;
- 4) circa 197,— F te A. op 19 december 1961 ;
- 5) circa 100,— F te A. op 18 januari 1962 ;
- 6) circa 200,— F te A. op 1 mei 1962 ;
- 7) circa 279,— F te A. op 1 juli 1962.

Schuldig verklaard aan het feit I met dien verstande dat het een gewone diefstal betreft, en de feiten II en III niet bewezen zijn, werd verdachte, op tegenspraak, veroordeeld voor het feit omschreven onder nr 1 zijnde een gewone diefstal, tot een gevangenisstraf van zes maanden en een geldboete van vijftig F, verhoogd met 190 deciem en aldus gebracht op duizend F of een vervangende gevangenisstraf van vijftien dagen en de gedingskosten begroot op 209 F.

Ontslaat verdachte van de vervolging voor het overige namelijk de verzwarende omstandigheid van loondiefstal en de feiten II en III.

Voorwaardelijk vijf jaar wat de uitgesproken hoofd-gevangenisstraf betreft.

Bij vonnis der Rechtbank van eerste aanleg te Gent correctionele kamer met een rechter, gedagtekend 7 augustus 1962, waarvan verdachte en het Openbaar Ministerie beroep ingesteld heeft op 13 augustus 1962 ;

Overwegende dat het Openbaar Ministerie, tijdig en regelmatig beroep heeft ingesteld ;

Overwegende dat door het onderzoek en bij de behandeling der zaak voor het Hof, enerzijds de feiten II en III ten laste van de beklaagde gelegd, evenmin als in eerste aanleg bewezen zijn gebleken, terwijl anderzijds het feit I der telastlegging bewezen is geworden, zoals in de originele dagvaarding voorzien, zijnde loondiefstal ;

Overwegende dat de door de eerste rechter uitgesproken straf, met terecht aangenomen schorsing van uitvoering wat de uitgesproken hoofdgevangenisstraf betreft, zal gelden voor de thans weerhouden feiten van loondiefstal ; dat deze straf als een gepaste betuiging voorkomt ;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e Kamer. bis. — 4 april 1963.

Voorzitter : M. Janssens.

Rechters : M. Cornette en Mevr. Deloof.

Advokaten : Mrs. De Baeck en Boelens.

Internationaal privaatrecht. — Aanrijding in België tussen twee Nederlandse voertuigen. — Belgisch recht toepasselijk.

Krachtens art. 3, lid 1 B.W. en overeenkomstig de eensluidende Belgische rechtspraak en rechtsleer, moet voor alles wat de burgerlijke aansprakelijkheid betreft, met inbegrip van de omvang van de schade, de lex loci worden toegepast. Deze regel geldt ook voor de schade, die veroorzaakt is door een gebrek van de zaak (in casu gebrekkige remmen), die men onder zijn bewaring heeft.

Er bestaat geen aanleiding om van deze regel af te wijken op grond van art. 18 van het ontwerp van de eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht van de Beneluxlanden (zie nader het vonnis).

Smit t./N.V. Gebroeders Nijman.

Gezien de stukken van het geding en onder meer : de geboekte inleidende dagvaarding gehecht aan een vonnis dezer rechtbank en kamer dd. 10 april 1959 ; het tussenvonnis dezer kamer en rechtbank in datum van 10 april 1959 ;

het arrest van het Hof van Beroep van Brussel, derde kamer, in datum van 28 februari 1961 ;

het deskundig verslag van de heer Paul Steyaert, wetsgeneesheer, nedergelegd ter griffie dezer rechtbank in datum van 11 juli 1961 ;

het arrest van het Hof van Verbreking, eerste kamer, zetelende te Brussel in datum van 16 november 1962 ;

Gelet op de artikels 2, 34, 36, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 ;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten ter openbare zitting van 20 februari 1963 ;

Overwegende dat het vonnis dezer kamer dd. 10 april 1959 bekrachtigd werd door het arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 28 februari 1961 ;

Overwegende dat de voorziening in verbreking tegen het arrest van 28 februari 1961 verworpen werd zodat het voorbehoud door verweerster gevraagd zonder reden van bestaan is ;

Overwegende dat de deskundige na een volledige werkonbekwaamheid van twee jaar vastgesteld te hebben en van 50 % gedurende één jaar, de invaliditeit op 35 % stelt vanaf 24 oktober 1958 ; dat hij tevens verklaart dat het geval nog niet geconsolideerd is en dat het geval na twee jaar opnieuw zal dienen onderzocht ;

Overwegende dat het vonnis van 10 april 1959 de 2/3 van de verantwoordelijkheid voor het ongeval, waarbij eiser gekwetst werd, ten laste van verweerster stelde op grond van het gebrek van de zaak (art. 1384 B.W.) te weten een defekt aan het achterlicht van een vrachtwagen van verweerster ;

Overwegende dat eiser thans de 2/3 van 484.924,17 fl. vraagt onder voorbehoud van zijn latere schade, voor de ziekenhuiskosten en een verlies aan inkomen berekend volgens de door de deskundige erkende invaliditeit en zijn inkomsten tijdens het jaar dat het ongeval voorafging ;

Overwegende dat verweerster toepassing wil zien maken van de Nederlandse wet n.l. art. 1.407 B.W. omdat beide partijen van Nederlandse nationaliteit zijn ;

Overwegende dat de Belgische rechtspraak en rechtsleer unaniem op grond van art. 3, 1e lid B.W. de lex loci toepassen op al wat betreft de burgerlijke aansprakelijkheid ;

Overwegende dat verweerster akkoord gaat met dit principe maar beweert dat de verantwoordelijkheid van verweerster niets gemeen heeft met een onrechtmatige daad ;

Overwegende integendeel dat de burgerlijke verantwoordelijkheid spruitende uit de toepassing van art. 1384, 1 B.W., zowel als deze spruitende uit de toepassing van art. 1382 op een fout berust, maar een vermoede fout ; dat het zelfs in een geval van verantwoordelijkheid spruitende uit een gebrek van de zaak is (gebrekkige remmen) dat het Hof van Verbreking de principes van de lex loci delicti commissi (Verbr. 17.5.1957 en comment. Rev. crit. J.P.B. blz. 192 en volg.) uitdrukkelijk toepaste ;

Overwegende dat verweerster minstens een verschil wil zien in de appreciatie van de verantwoordelijkheid en de beraming der schade ; dat zij deze als een «gevolg» van de onrechtmatige daad beschouwt dat

niet in België plaats vond en aldus door de Nederlandse wet zou mogen beoordeeld worden ;

Dat verweerster aldus verwijst naar art. 18 van het ontwerp voor de eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht van de Benelux, luidende : «De wet van het land, alwaar een feit plaats vindt bepaalt of dit feit een onrechtmatige daad is en welke verbintenissen daaruit voortvloeien.

Indien echter de gevolgen behoren tot de rechtsleer van een ander land dan dat waar het feit heeft plaats gevonden, worden de verbintenissen, die uit dat feit voortvloeien, door de wet van dit ander land bepaald » ;

Overwegende dat er reeds gevonnist werd dat een ontwerp van wet niet kan opwegen tegen de huidige geldende rechtspraak (2e bis Kamer Antwerpen 29 juni 1960 in zake Wwe Jules Franck t/ Snollaerts en Beckers) ;

Overwegende dat de Nederlandse rechtspraak op een paar uitzonderingen na ook de *lex loci delicti* toepast op gelijkaardige gevallen (Het Verkeersrecht mei 1960. Het autoongeval in het internationaal privaatrecht blz. 93-94) ;

Overwegende dat art. 18 van hoger vermeld ontwerp trouwens niet de draagwijdte heeft die verweerster er wil aan geven ; dat inderdaad de commentators (W.J. Slagter in het Verkeersrecht van mei 1961 blz. 83) verklaren dat «bij aanrijdingen plaats van handeling en plaats van gevolg zullen samenvallen».

Dat de memorie van toelichting voorziet «de wet van het land, alwaar een feit plaats vindt, bepaalt niet alleen het rechtmatig of onrechtmatig karakter van dit feit, maar ook de verbintenissen die daaruit voortvloeien ; dat dit zowel op hetgeen naast de onrechtmatige daad voor aansprakelijkheid verlangd wordt, b.v. opzet of schuld van de dader, als op hetgeen ten gevolge van een onrechtmatige daad kan gevorderd worden, b.v. vergoeding van stoffelijke of onstoffelijke schade » ;

Overwegende dat dit deel van de Nederlandse literatuur die de wet van de beide Nederlanders wil zien prevaleren op de *lex loci delicti*, steunt op de overweging dat «doorgaans de *lex fori* van toepassing is... wat moeilijke vragen betreffende de inhoud van vreemd recht voorkomt...», motief dat in huidig geval geen rol speelt ;

Overwegende dat er dus geen enkele reden is af te wijken van het principe van de *lex loci delicti* ;

Wat betreft de schade :

Overwegende dat eiser rekeningen voorlegt voor 6.034,77 fl ;

Dat hij verklaart dat deze niet op grond van een ziekte-onkosten-verzekering werden vergoed ;

Dat verweerster verklaart deze bedragen nog niet te hebben kunnen nazien en dat de afrekening bij het einde van het geding kan verdaagd worden ;

Overwegende dat verweerster de graad en de duur van de werkonbekwaamheid zoals door de deskundige vastgesteld betwist op grond van een eenzijdige accountantsverslag waaruit een zekere bedrijvigheid van eiser zou blijken vanaf april 1956 ;

Dat eiser anderzijds een inkomstenverlies berekent op een basis van 122.646 fl. per jaar. dat hij slechts één aanslagbiljet in de inkomstenbelastingen voorlegt voor het jaar 1954 waaruit blijkt dat zijn inkomen 68.296 fl. bedroeg, doch dat dit zowel zijn inkomen uit de arbeid als zijn inkomen uit het vermogen bedraagt ;

Dat eiser ook als verlies aanrekent de huurwaarde van een ter beschikking gestelde woning voor 2.000 fl. per jaar zonder dat hij bewijst hiervan beroofd te zijn geweest ;

Overwegende dat hij ook gewag maakt van een vermindering van investeringen van 50.000 fl. per jaar ;

Overwegende dat het blijkt uit een accountantsverslag van verweerster dat de zaken van de firma van eiser achteruit gingen vanaf zijn ongeval maar niet noodzakelijk met betrekking tot dit ongeval ; dat de firma die een zeer speciale bedrijvigheid heeft, het aanleggen van pijpleidingen, vanaf 1955 aangewezen was op kontrakten met vreemde landen omdat Nederland volledig bediend was, en dat de zaken met België een ongunstige gang zouden gekend hebben ;

Dat het dus noodzakelijk voorkomt tot een voorafgaandelijk onderzoek over te gaan om de gevolgen van het ongeval op eisers' bedrijvigheid en winsten na te gaan ;

Overwegende dat eiser reeds een provisionele vergoeding van 50.000,— B.F. werd toegestaan ; dat het billijk voorkomt hem een tweede provisionele vergoeding van 250.000,— B.F. toe te kennen ;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Rechtdoende in voortzetting van zaken, op tegenspraak,

Na erover beraadslaagd te hebben,

Veroordeelt verweerster tot het betalen aan eiser van een provisionele vergoeding van 250.000 B.F. met de vergoedende intresten sedert 24 oktober 1955, de gerechtelijke intresten en tot de 2/3 van de tot hier-toe gerezen kosten ;

En vooraleer verder recht te doen beveelt een deskundig onderzoek met als opdracht aan de heer deskundige, na partijen te hebben gehoord, in een berede-neerd, schriftelijk en ter griffie dezer rechtbank neder te leggen verslag, waarvan de handtekening zal voorafgegaan worden van de eed zoals in art. 317 van het W.B.R. (K.B. nr 300 van 30 maart 1936) wordt vermeld : «een onderzoek in te stellen in het bedrijf en de boekhouding van eiser en van de N.V. Aannemers- en Handelsbedrijf E.W. Smit te Nijmegen als ook van de Pijpleiding N.V. E.W. Smit ; na te gaan of het ongeval aan eiser overkomen en zijn fysische werkonbekwaamheid enige invloed uitgeoefend heeft en dewelke op de gang van zaken van beide maatschappijen enerzijds, op de bedrijfsinkomsten en andere van eiser anderzijds ; na te gaan of volgens de Belgische en/of Nederlandse wet eiser belastingen zal moeten betalen op de door hem gevraagde vergoedingen voor tijdelijke en voor blijvende werkonbekwaamheid en op welke basis ; verder te antwoorden op alle nuttige en ter zake dienende vragen van partijen ;

Beveelt dat partijen binnen de vijftien dagen van de betekening van huidig vonnis in de benoeming van één of drie deskundigen zullen voorzien, zoniet dat er tot deze verrichtingen zal overgegaan worden door de heer Frans Grimmers, bedrijfsrevisor, lic. in handelswetenschappen, docent aan de Rijkshandelshogeschool te Antwerpen, wonende te Antwerpen, Brusselstraat, 63, daartoe van ambtswege aangesteld ;

Beveelt dat eiser gezegde boekhouding vanaf het jaar 1954 tot en met de sluiting van het verdrag ter beschikking van de deskundige zal houden, alsook zijn aangiffen en aanslagen in de belastingen, om na dit

verslag neergelegd te zijn, te horen besluiten als naar recht.

NOOT : Verg. in verband met vorenstaand vonnis de in het R.W. 1962-63, 1794, gepubliceerde beslissing van de Arrondissementsrechtbank te Breda d.d. 2 oktober 1962, die m.b.t. een aanrijding in Nederland tussen twee Belgische voertuigen, Belgisch recht toepasselijk verklaard heeft.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

30 mei 1963.

Voorzitter : M.M. Frère.

Rechters : M.A. Schiepers en J. Michiels.

Advocaten : Mrs De Coster (Hasselt) en Ruiters.

Aansprakelijkheidsverzekering (verplichte) inzake motorvoertuigen. — Begrip motorvoertuig. — Draagwijdte der tussenkomst van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds.

1. *Het wrak van een achtergelaten vrachtwagen, waaruit de eigenaar de motor grotendeels heeft uitgenomen en herhaaldelijk nog allerlei wisselstukken heeft weggenomen en die sinds lang buiten dienst is, is geen motorvoertuig meer in de zin van de wet van 1 juli 1956 op de verplichte aansprakelijkheidsverzekering.*
2. *Wanneer onbekenden dit wrak op een eveneens onbekend gebleven manier hebben weggesleept, en achterlieten op een openbare weg, is het waarborgfonds niet gehouden tot tussenkomst voor de vergoeding der schade die voortspuit uit de botsing van een ander automobilist bij nacht tegen het onverlichte wrak, daar dit niet valt onder de bepaling van art. 1 K.B. 5 januari 1957, nopens het Waarborgfonds.*

Herelitska t./ Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien de stukken van het geding en namelijk de inleidende dagvaarding van deurwaarder Henri Piérat te Brussel in datum van 5 februari 1963, strekkende tot het toekennen van schadevergoeding wegens de schade die aanlegger opliep tijdens een aanrijding met een zg. onverlichte gedeeltelijk gedemonteerde vrachtwagen, gestolen en achtergelaten door onbekenden;

Overwegende dat verweerster terecht doet opmerken dat het op de weg achtergelaten wrak geen autovoertuig of een vervoermiddel noch een aanhangwagen was zoals voorzien in het K.B. van 5 januari 1957 en de wet van 1 juli 1956; en moest het ter plaatse gesleept zijn, de schade geen rechtstreeks gevolg van dit slepen is geweest, daar uit niets blijkt dat het ongeval tijdens het slepen gebeurde;

Overwegende dat de eis dan ook als ongegrond voorkomt;

Om deze redenen,

De Rechtbank, statuerende op tegenspraak, zegt aanleggers' eis ongegrond, wijst hem ervan af en veroordeelt hem tot de kosten.

WERKRECHTERSRAAD TE ANTWERPEN

Bediendenkamer — 21 februari 1963.

Voorzitter : M. Bloquaux.

Rechtskundig bijzitter : M. Den Haerincx.

Advokaten : Mrs. Cornette en G. Franck.

Havenarbeiders te Antwerpen. — Eigen statuut. — Bevoegdheid van de werkrechtsheraad.

Bij het K.B. van 12 maart 1929 werd voor de havenarbeiders van Antwerpen een geheel eigen statuut in het leven geroepen. De normale maatstaf voor de bepaling van het bestaan van een arbeiders- en/of een bediendenovereenkomst kan voor deze categorie arbeiders niet worden gehanteerd.

Het in de kollektieve overeenkomst van 28 december 1928 en in de door het Nationaal Komitee der Haven van Antwerpen terzake van lonen en arbeidsvoorwaarden getroffen voorzieningen opgenomen scheidsrechterlijk beding geldt niet voor individuele geschillen betreffende havenarbeidsvereenkomsten.

Hofkens t./ N.V. W. Muller en Co.

Gezien het tussenvonnis van de Kamer voor Bedienden, dd. 23 november 1960, waarbij de zaak naar de Gemengde Kamer werd verwezen;

Overwegende dat in limine litis verweerster de onbevoegdheid inroep van de Werkrechtsheraad en zich hiervoor steunt op de kollektieve overeenkomst van 28 december 1928 afgesloten tussen vertegenwoordigers van de werkgevers en de werknemers in de haven van Antwerpen bedrijvig;

dat bij K.B. van 12 maart 1929 het Nationaal Comité der haven van Antwerpen werd opgericht, belast de arbeidsvoorwaarden vast te leggen voor de arbeiders in onze Nationale Haven;

dat de voornoemde kollektieve overeenkomst aanvangt : « Aan de heer Minister van Nijverheid, Arbeid en Maatschappelijke Voorzorg, wordt eerbiedig gevraagd een besluit, zoals hieronder voorgesteld, uit te vaardigen :

art. I ; — Er wordt een Nationaal Komitee der Haven van Antwerpen ingesteld dat belast is de lonen en de arbeidsvoorwaarden aan de haven vast te stellen, op grondslag der overeenkomst tussen partijen gesloten op de datum van 27 december 1928, en deze overeenkomsten te handhaven... »

dat bij K.B. van 12 maart 1929 het Nationaal Komitee werd opgericht ;

dat ditzelfde K.B. reeds verwees naar het Ministerieel Besluit van 12 november 1919 houdende oprichting van een Nationaal Komitee ermee belast te beraadslagen over de grondslagen van arbeidsloon en arbeidsvoorwaarden aan de haven van Antwerpen ;

dat dit Nationaal Komitee anno 1919 door dit K.B. werd opgeheven en vervangen door een Nationaal Komitee der Haven van Antwerpen, met de in art. 1 welbepaalde opdracht ;

dat het Nationaal Komitee der haven van Antwerpen al deze lonen en arbeidsvoorwaarden heeft vastgelegd en gecodificeerd ;

dat onder Kapittel VI - hoofding « Betwistingen — geschillen » — art. 152 verwijst naar het Nationaal Komitee dat alle onvoorziene en betwiste gevallen beslecht ;

Overwegende dat onder art. 153 beide contracterende partijen de bevoegdheid erkennen van het Nationaal Komitee betreffende de geschillen die zouden kunnen

ontstaan in verband met de toepassing van deze overeenkomst;

dat verweerster voorhoudt dat art. 152 en 153 voornoemd, in de meest brede zin dienen verstaan te worden, dus ook individuele gevallen;

dat aanlegger tegenwerpt dat het kollektieve karakter van dit akkoord uitsluit dat het ooit op een individueel arbeidskontraakt wordt toegepast, alleszins wat het scheidsrechterlijke beding betreft waarvan sprake is in art. 16 Kap. IV van de overeenkomst van 27 december 1928 en artt. 152 en 153 van de code van het Nationaal Komiteit der haven van Antwerpen;

Overwegende dat er geen betwisting tussen partijen bestaat over de ware activiteiten van aanlegger, eerste hoofdmarkeerder;

dat zij ten overvloede blijken uit de schriftelijke instructies door verweerster hem bij zijn indiensttreding gegeven — stuk in bundel van aanlegger en waaruit ontegensprekelijk blijkt dat zijn taak hoofdzakelijk van geestelijke aard is en de handarbeid bijkomstig;

Overwegende dat waar dit criterium normaal geldt voor het bepalen van het karakter van arbeids- of bediendenovereenkomst, ditzelfde criterium in casu niet als maatstaf kan gelden;

Overwegende dat niet ernstig te betwisten is dat bij K.B. van 12 maart 1929 voor de havenarbeiders van Antwerpen een gans bijzonder statuut werd ontworpen;

dat de inschrijving als arbeider van categorie A en B, de wijze van aanwerving, de berekening om tot het kaderpersoneel te worden toegelaten — speciale commissies van advies voor dokwerkers — enz... het speciaal fonds voor Bestaanszekerheid — zie K.B. van 26 september 1946 —, al deze elementen reeds aanwijzen dat wij te doen hebben met een totaal andere categorie van werknemers, waarvoor totaal andere normen gelden dan voor de beoordeling van de gebruikelijke arbeids- of bediendenkontrakten;

dat niet ernstig kan worden betwist dat in de nationale ekonomie niet alleen deze sektor een gans bijzondere plaats inneemt, maar ook op het sociale vlak een heel bijzonder statuut werd uitgedacht en uitgewerkt;

dat de lonen voor ceelbazen - forelieden - markeerdere - chef markeerdere, evenals hun uurregeling, dienstregeling enz... door het Nationaal Komiteit zijn uitgewerkt en door ieder van de huidige gedingvoerende partijen zijn nageleefd gedurende tien jaar;

dat zelfs typekontrakten zijn ontworpen voor deze categorieën waartoe aanlegger behoort — artikel 142, code van het N.K. —;

Overwegende dat er om deze redenen geen sprake kan zijn in casu de gebruikelijke maatstaf van hoofdzakelijke hand- en(of) geestesarbeid aan te wenden, daar het aan onze beoordeling onderworpen kontrakt, een kontrakt sui generis is, d.w.z. een havenarbeiderskontrakt;

Overwegende dat wij niettemin bevoegd blijven om in het licht van deze Kollektieve Overeenkomst elk individueel geval te beoordelen met toepassing van de door het Nationaal Komiteit der haven van Antwerpen gecodificeerde lonen en arbeidsvoorwaarden;

dat door de codex geenszins de scheidsrechterlijke beslissing voorzien is bij individueel arbeidsovereenkomsten;

Overwegende dat om deze redenen de zaak dient verwezen naar de Bijzondere Kamer voor Werklieden zetelend voor de havenarbeiders, daaronder begrepen natiewerklieden, alsmede voor het personeel der binnenvaartuigen en de bemanning van de handelsschepen, ingericht bij K.B. van 10 mei 1927 - Belgisch Staatsblad 12 mei 1927;

Om deze redenen,

Het Arbeidsgerecht van Antwerpen, Gemengde Kamer, alle andere en tegenstrijdige besluiten verwerpen, verzendt de zaak naar de Bijzondere Kamer, hiertoe opgericht bij K.B. van 10 mei 1927;

Kosten voorbehouden;

BOEKBESPREKING

Prof. J. H. P. Bellefroid, Wetboeken en Rechtstaal, verzameld en ingeleid door Prof. Mr. René Victor, 202 blz., uitgeverij voor Rechts- en Bestuurswetenschappen Die Keure, Brugge, 1962.

Een nieuw boek van de onvermoeibare Prof. René Victor, in zijn *Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek* verschenen. Het bevat zestien studies, voordrachten en opstellen van wijlen Prof. Bellefroid, met een inleiding, en een volledige bibliografie van de grote rechtsgeleerde, die jarenlang een belangrijke rol heeft gespeeld in de moeilijke strijd voor het gedijen van een Vlaamse cultuur. Het is een klein gedeelte van het oeuvre van Bellefroid; alleen datgene wat daarin betrekking heeft op de Nederlandse rechtstaal en haar ontwikkeling, voornamelijk ten behoeve van de Vlaamse advocaten, magistraten en ambtenaren.

Deze uitgave bedoelt een daad van piëteit te zijn, gewijd aan de nagedachtenis van een verdienstelijk rechtsgeleerde, die een grote Vlaming en een beminnelijk mens is geweest. Het is een waardig monument van dankbaarheid voor wat Paul Bellefroid in de loop van een welgevulde loopbaan heeft gepresteerd ten gunste van zijn geliefd Vlaanderen.

Dit nieuw boek wordt bescheiden een verzamelwerk van andermans opstellen genoemd; doch de inleiding van Prof. Victor is op zichzelf een model van kritisch en scherpzinnig doorzicht. «Om de betekenis van de activiteit van Prof. Bellefroid ten volle te beseffen» schrijft Victor, «dienen wij ons te verplaatsen in de toestand die bestond toen Bellefroid, in 1891, zijn doctorsdiploma verwierf». Hij heeft die toestand treffend beschreven. Ik heb het voorrecht gehad de periode van het einde der XIXe eeuw mede te beleven. Paul Bellefroid heb ik leren kennen toen ik nog athenaëumstudent was. Ik had Pol de Mont, de bezielande dichter, als leermeester. Hij wist zijn leerlingen tot de zwevende atmosfeer van het letterkundig paradijs omhoog te zwieren. Door zijn aanbeveling, werden mijne eerste stotterende verzen in een Limburgs weekblad, «De Limburger», van de uitgeverij Demarteau, in druk gebracht. Zo kwam ik spoedig in betrekking met een aantal Limburgse schrijvers als Frère, Bielen en andere, en ook met de jonge advocaat Paul Bellefroid. Hij was een van de eerste inschrijvers op de verzenbundel «Van Ziel en Zenuw», die in 1901 — ik was toen eerstejaars-student aan de Vrije Universiteit van Brussel — door Demarteau werd uitgegeven. Bellefroid was een aanminnige persoonlijkheid, waarvan de ernst en de voornaamheid de jongeren begeesterde; zijn stem klonk zacht doch vastberaden. Toen nog weinigen iets wisten van de kolenrijkdom van Limburg, sprak hij hoopvol over de toekomst die zijn Limburg tegemoet zou gaan. Niettegenstaande het verschil van leeftijd tussen ons beiden, zijn wij vrienden geworden en gebleven. Ik ontmoette hem dikwijls, ook na de eerste wereldoorlog; ik bezocht hem in Noord-Nederland en luisterde toen hij sprak over zijn vaderland, dat ondankbaar vaderland, dat hij bleef

liefhebben. Voor het Vlaamse volk bleef hij, ook toen hij in een soort ballingschap in Nederland leefde, voortwroeten aan zijn woordenboeken, zijn vertalingen van wetboeken, zijn formulierboek en andere werken, die als instrumenten moesten dienen bij de geleidelijke vervlaamsing van ons gerecht en onderwijs. Telkens ik met mijn collega's van de Wetboekencommissie de juiste termen zoek voor de weergave van de in het Frans gestelde Belgische wetboeken, en de werken van Bellefroid ter hand neem, zie ik zijn innemende blik, blinkend als zonnestralen in de lente.

Wij moeten Prof. René Victor dankbaar zijn voor dit nieuw boek, dat aan de jonge stagiairs in het Vlaamse land zou kunnen geschonken worden, opdat zij eerbiedig zouden denken aan de wegbaners die gepionierd hebben, ter voorbereiding van de huidige bloeiende Vlaamse cultuur. Na twee wereldoorlogen met hun pijnlijke naweeën, kan het Vlaamse volk, dat honderd jaar lang stiefmoederlijk werd achteruitgesteld, vrij ademen en onversaagd zijn rechten opeisen. De overgebleven fossiele franselaars zullen de reine lucht niet meer kunnen bezoedelen. De eerste overwinningen verdanken wij aan de drieste en bescheiden voormannen, waaronder Paul Bellefroid blijvend een ereplaats bekleedt.

*Nico Gunzburg,
Prof. Emeritus aan de
Rijksuniversiteit Gent.*

Antoine Baetens. — Le statut du concessionnaire exclusif de vente et la législation de la Communauté Economique Européenne. — Edit. Publi-Dallas, Brussel, s.d. (1963), 173 p., 145 F.

Dit werk biedt een degelijke syntese van de problematiek van de exclusiviteitsovereenkomsten naar Belgisch recht en Europees Gemeenschapsrecht, op een ook voor niet-juristen bevattelijke wijze samengesteld.

De door de auteur verdedigde standpunten zijn nochtans soms wel voor betwisting vatbaar.

Na een overzicht van de aard en belangrijkste bedingen van exclusiviteitsovereenkomsten en van de desbetreffende reglementering van de E.E.G. wordt vooreerst de invloed nagegaan van art. 9 van verordening nr 17 op de bevoegdheid van de nationale rechters (cfr. W. Van Gerven, in R.W., 1962-63, 2225-2240). Mr. Baetens stemt in met de Franse rechtspraak terzake (Hof van Beroep Parijs, 26 januari 1963, drie arresten, Rev. crit. dr. intern. privé, 1963, 399 met noot E. Mezger; Rb. Kph. Seine, 5 maart 1963, D., 1963, 367, met noot JK Robert), die de beslissing over het toekennen van schadeloosstelling aan de alleenvertegenwoordiger wegens het niet-eerbiedigen van diens recht van alleenverkoop opschort tot de E.E.G.-Commissie zich heeft uitgesproken over de al dan niet geldigheid van de exclusiviteitsovereenkomst t.a.v. art. 85 van het E.E.G.-Verdrag, maar tegelijkertijd aan derden — althans voorlopig — verbod oplegt het recht van alleenverkoop in de toekomst nog te schenden en aan de alleenvertegenwoordiger toelaat (voorlopig) beslag te leggen op de reeds mits miskenning van het recht van alleenverkoop ingevoerde produkten. Deze rechtspraak wordt echter minder gelukkig geacht door zekere Franse auteurs (o.m. J. Robert in vernoemde noot; G. Durry, Ouragan «européen» sur les contrats d'exclusivité?, D. 1963, Chron., 177). Het Franse stelsel is alleszins niet geheel sluitend, vermits de «voorlopige» maatregelen gerechtvaardigd worden op grond van de (voorlopige) geldigheid van de overeenkomst, terwijl de schadevergoeding (voorlopig) niet toegekend wordt,

omdat juist over die geldigheid door de nationale rechter geen uitspraak zou mogen gedaan worden.

De auteur behandelt vervolgens de theorie van de zgn. «derde-medeplichtigheid» en analyseert de huidige rechtspraak van het Hof van Cassatie. Indien men aanvaardt dat de gesloten verkoopsorganisatie — d.i. de concessiegever last in elke exclusiviteitsovereenkomst afgesloten met zijn diverse nationale concessiehouders een exportverbod in — door art. 85 van het E.E.G.-Verdrag verboden wordt, volgt hieruit dat de theorie van de derde-medeplichtigheid wel dra grotendeels zal verdwijnen. Schrijver meent dit te moeten betreuren en voorspelt: «...des milliers de concessionnaires exclusifs belges se trouvent pratiquement voués à la ruine...» (p. 73). Exportverboden zijn nochtans totaal overbodig wanneer op een eerlijke en bekwame wijze gebruik gemaakt wordt van het toegekende recht van alleenverkoop. Steeds vormen zij een ongewenste beperking van de mededinging (zie mijn studie «Exclusiviteitsovereenkomsten, exportverboden en het E.E.G.-kartelrecht», R.W., 1962-63, 2201-2226, vooral nrs. 28 e.v.) Het verdwijnen van exportverboden en van de theorie van de derde-medeplichtigheid zal dan ook een weldaad betekenen niet alleen voor de verbruikers, maar ook voor bekwame concessiehouders die niet terugdeinzen voor een onvervalste mededinging.

Tenslotte behandelt Mr. Baetens de wet van 27 juli 1961. Steunend op een m.i. onjuiste interpretatie van het advies van de Raad van State, meent hij een tegenstrijdigheid tussen deze Belgische wet en het E.E.G.-kartelrecht te ontwaren, doordat de toepassing van de wet van 27 juli 1961 een gesloten verkooporganisatie zou veronderstellen. De wet stelt echter in feite deze vereiste niet, zodat de zgn. tegenstrijdigheid niet bestaat, of althans slechts in schijn. Over de verhouding tussen de Belgische wet en het gemeenschapsrecht, raadplege men verder mijn reeds genoemde studie in R.W., nr 33.

Zeer juist zijn tenslotte de opmerkingen van Mr. Baetens betreffende de keuze die de wet laat tussen opzeggingstermijn en opzeggingsvergoeding bij eenzijdige beëindiging van de concessie van alleenverkoop. Deze keuze kan inderdaad in vele gevallen nadelig uitvallen voor de concessiehouder.

Het boek van Mr. Baetens bevat bovendien in bijlage de tekst van enkele buitenlandse en binnenlandse rechterlijke uitspraken.

L. P. Suetens.

BALIELEVEN

Verbond van Belgische Advocaten

Pleitwedstrijd van 14 september 1963.

Reglement :

I. Deelneming, Prijzen en Jury.

1. De wedstrijd is voorbehouden aan de confraters van de Belgische balies die op 31 december 1962 sinds minder dan vijf jaar de eed hebben afgelegd. Nochtans zijn de laureaten der vorige jaren tot deze wedstrijd niet toegelaten.

2. Iedere balie duidt, door het orgaan van de Voorzitter der Conferentie van de Jonge Balie en, daar waar dergelijke conferentie niet bestaat, door het orgaan van de Heer Stafhouder, de kandidaat of de kandidaten aan, die aan de wedstrijd zullen deelnemen.

Iedere balie kan slechts één kandidaat voor de Nederlandstalige wedstrijd en slechts één kandidaat voor de Franstalige wedstrijd aanduiden.

3. Het Verbond hecht een eerste prijs van 7.500 F aan de Nederlandstalige wedstrijd en een eerste prijs van 7.500 F aan de Franstalige wedstrijd.

4. De Heer Voorzitter van het Verbond hecht een tweede prijs van 3.000 F aan de Nederlandstalige wedstrijd en een prijs van 3.000 F aan de Franstalige wedstrijd.

5. De jury voor de Nederlandstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de Heer Stafhouder René Victor van de Balie te Antwerpen. De jury voor de Franstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de Heer Stafhouder E. Reumont van de balie te Bergen.

6. Zowel voor de Nederlandstalige als voor de Franstalige wedstrijd wordt de jury samengesteld uit de voorzitter en twee bijzitters. Deze laatsten zullen voorzitters zijn van respectievelijke Nederlandstalige en Franstalige Conferenties van de Jonge Balie.

De bijzitters worden door het lot aangeduid.

II. Agenda.

1. De kandidaten die zich een oneven nummer zien toekennen kiezen een burgerlijke of een commerciële zaak en stellen de bundel samen. Die bundel zal een dagvaarding en eventueel de overtuigingsstukken bevatten. De bundel wordt aldus na varietur samengesteld.

Op 20 juli 1963 zullen de kandidaten die zich een oneven nummer zagen toekennen, hun bundel aan hun tegenstrever mededelen. Deze is de kandidaat aan wie het beantwoordend even nummer werd toegekend.

2. De kandidaten die zich een even nummer zien toekennen hebben de keus tussen eis en verweer.

Op 31 juli 1963 zullen de kandidaten hun keus aan hun tegenstrever laten kennen.

3. Op 15 augustus 1963 deelt verweerder zijn besluiten mede aan zijn tegenstrever.

4. Op 31 augustus 1963 deelt eiser zijn besluiten mede aan zijn tegenstrever.

5. Op 31 augustus 1963 zullen de kandidaten die de bundel hebben samengesteld een kopij van de dagvaarding, en, eventueel, van de bewijsstukken, aan de Heer Stafhouder Victor sturen.

Dezelfde dag zullen al de kandidaten een kopij van hun besluiten aan de Heer Stafhouder Victor sturen. De kandidaten zullen op goed zichtbare wijze hun ordernummer op ieder der kopijen aanduiden.

6. Op 31 augustus 1963 zullen al de kandidaten aan de Algemene sekretaris van het Verbond laten weten dat ze al de hun opgelegde taken hebben volbracht.

7. Op 14 september 1963 zal de pleitwedstrijd doorgaan in het gerechtsgebouw te Brussel. Hij zal om 10 uur aanvangen. Ieder pleidooi zal ongeveer vijftien minuten in beslag nemen. De voorzitter van de jury bepaalt de orde der pleidooien.

Om 13 uur wordt door het Verbond een lunch aan al de kandidaten aangeboden.

De uitslagen worden dezelfde dag bekend gemaakt.

8. De prijzen zullen aan de laureaten uitgereikt worden tijdens de eerstvolgende algemene vergadering van het Verbond.

III. Inlichtingen.

Voorzitter van de Jury: De Heer Stafhouder R. Victor, Justitiestraat 21, Antwerpen.

Algemene sekretaris van het Verbond: Mr. Arnould Bayart, Messidorlaan 202, Brussel 18.

Deelnemers aan de wedstrijd:

1. Conferentie van de Jonge Balie te Tongeren.

Voorzitter: Mr. E. Smets, Stationlaan 36, Tongeren.

— Pleiter: Mr. Denis Boyen, Opitterstraat 24, Bree.

2. Conferentie van de Jonge Balie te Ieper.

Voorzitter: Mr. P. Grillet, Korte Torhoutstraat 6, Ieper. — Pleiter: Mr. Ivan Snick, Maloulaan 19, Ieper.

3. Conferentie van de Jonge Balie te Mechelen.

Voorzitter: Mr. J. Verhavert, Kerkstraat 17, Duffel.

— Pleiter: Mr. Joseph Deridder, Schuttersvest 94, Mechelen.

4. Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel.

Voorzitter: Mr. D. Winderickx, Jan Sobieskilaan 10, Brussel. — Pleiter: Mr. Hugo Weckx, Gentssesteenweg 1213, Sint-Agatha-Berchem.

5. Vlaamse Conferentie der Balie te Antwerpen.

Voorzitter: Mr. A. Debergh, Paleisstraat 55, Antwerpen. — Pleiter: Mr. Jaak Deprez, Blijde Inkomststraat 35, Borgerhout.

6. Conferentie van de Jonge Balie te Turnhout.

Voorzitter: Mr. Fr. De Vel, Victor Van Halestraat 2, Turnhout. — Pleiter: Mr. W. Van Roy, Antwerpse Steenweg 15, Turnhout.

7. Conferentie van de Jonge Balie te Kortrijk.

Voorzitter: Mr. J. D'Hulst, H. Nolfstraat 18, Kortrijk. — Pleiter: Mr. Lieven Debouwer, Stationstraat 50bis, Meulebeke.

8. Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent.

Voorzitter: Mr. G. Moyaert, Fortlaan 8, Gent. — Pleiter: Mr. Linda Stevens, Sint-Martensstraat 16, Gent.

9. Conferentie van de Jonge Balie te Leuven.

Voorzitter: Mr. J. Vermeersch, Vaartstraat 31, Leuven. — Pleiter: Mr. Zeger Van Hee, Leopold Vanderkelenstraat 1, Leuven.

10. Conferentie van de Jonge Balie te Brugge.

Voorzitter: Mr. R. De Pauw, Weststraat 111, Blankenberge. — Pleiter: Mr. Jozef Van Ooteghem, Aug. Strackelaan 2, Oostende.

MEDEDELINGEN

Pierre de Harven prijs.

Overeenkomstig de statuten van de « Fondation Prix de Harven », zal een jaarlijkse prijs (de prijs « Pierre de Harven ») toegekend worden aan de schrijver van het beste werk, dat in de loop van het jaar werd voortgebracht in het raam van het Studiecentrum René Marçq.

Het werk mag van juridische of sociale aard zijn, aldan niet gedrukt. Het mag reeds door een andere jury bekroond zijn geweest.

De mededingers worden verzocht, 5 exemplaren van hun werk ter hand te stellen aan de voorzitter van het Studiecentrum René Marçq, vóór 1 oktober van het burgerjaar, waarin de prijs zal worden toegekend.

Legatum Visserianum. — Prijsvraag.

Wij ontvingen van de Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden hieronderstaand bericht:

Leiden, 15 juli 1963

Lectori Salutem!

Mr. S. J. Visser, overleden in 1919, heeft zijn ver-

mogen vermaakt aan de Leidse Universiteit onder voorwaarde, dat de rente wordt aangewend om de studie van het volkenrecht en het internationaal privaatrecht te bevorderen. In het bijzonder was het zijn wens, dat periodiek een som van ten minste 5.000,— gulden zou worden besteed voor het uitschrijven van een internationale prijsvraag.

In overeenstemming met de Faculteit der Rechtsgeleerdheid heeft het College van Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden, als beheerder van de stichting Legatum Visserianum, thans de volgende prijsvraag uitgeschreven :

Het Legatum Visserianum verzoekt een kritisch onderzoek van de vraag of, en zo ja, in hoeverre in het licht van de Statenpraktijk van na de tweede wereldoorlog de traditionele opvattingen over repraesailles in vredetijd (zie b.v. Oppenheim-Lauterpacht, International Law, II, 7e druk, bladzijde 135-144) verandering behoeven.

De antwoorden moeten, in het Nederlands, Zuid-Afrikaans, Duits, Engels of Frans getikt, vóór 15 juli 1965 worden toegezonden aan het College van Curatoren. De manuscripten moeten een motto dragen, hetwelk herhaald wordt op een bij de manuscripten gevoegde verzegelde enveloppe, die de naam en het adres van de schrijver of schrijvers bevat. Van elke inzender wordt slechts één antwoord ingewacht.

Aan de antwoorden, die naar het oordeel van ons College, gehoord de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, daarvoor in aanmerking komen, zullen prijzen worden toegekend tot een maximum van f 5.000,—. Het College behoudt zich het recht voor het beschikbaar te stellen bedrag onder verschillende inzenders te verdelen.

Het Curatorium behoudt zich het recht voor, bekroonde inzendingen, die niet door de inzenders of door het fonds worden gepubliceerd, te doen opnemen in de verzamelingen van de Universiteitsbibliotheek.

Het bovenstaande te uwer kennis brengende, zullen wij het ten eerste op prijs stellen indien U, op de wijze, welke U het doelmatigst voorkomt, de aandacht van de belangstellenden op deze internationale prijsvraag wilt vestigen.

Het College van Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden :

Dr. L. H. Reerink,
Voorzitter.

Dr. N. F. Hofstee,
Secretaris.

Internationale Commissie der Juristen gevestigd te Geneve, 2, Quai du Cheval-Blanc.

De Belgische sectie van de I.C.J. werd onlangs heringericht en het secretariaat wordt thans waargenomen door Mster José Schuermans, advocaat en erenotariss te Diest.

De beheerraad blijft ongewijzigd en is aldus samengesteld :

Voorzitter : de heer Henri Moreau de Melen, gewezen Minister van Justitie.

Ondervoorzitters : Mevrouw Georgette Ciselet ; de heer Prof. Fernand Dehousse.

Leden : Prof. Baron Louis Frédéricq ; de heer Prof. H. Fayat ; de heer Prof. A. Mast ; de heer Prof. P.M. Orban.

De bijdrage werd bepaald op 100 F waarvoor de leden kosteloos alle publicaties van de I.J.C. ontvingen.

Mogen wij derhalve de Vlaamse Balies en onze Vlaamse Confraters verzoeken hun toetreding te sturen en hun lidgeld te storten op postcheck nr.

55.69.21 van de Belgische sectie der Internationale Juristen Commissie, Egide Alenusstraat, 4, Diest.

P. M. Orban.

2e INTERNATIONAAL CONGRES VOOR EUROPEES RECHT

24-26 oktober 1963 - Binnenhof - Den Haag

Georganiseerd door de :

Fédération Internationale pour le Droit Européen, Parijs;

Nederlandse Vereniging voor Europees Recht, Den Haag.

Met medewerking van de :

Association Belge pour le Droit Européen, Brussel;
Wissenschaftliche Gesellschaft für Europarecht, Keulen;

Association pour le Droit Européen, Parijs;

Association Luxembourgeoise pour le Droit Européen, Luxemburg;

Associazione Italiana dei Giuristi Europei, Rome.

President van de Fédération pour le Droit Européen : M. Maurice Rolland.

Secretaris-Generaal van de Fédération Internationale pour le Droit Européen : Me. L. Pettiti.

President van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht : Prof. Dr. I. Samkalden.

Secretaris-Generaal van het Congres : Jhr. Mr. L. H. Sandberg.

Congressecretariaat : Burgemeester de Monchyplein 14, Den Haag, Nederland, tel. (070 18.52.81, toestel 320).

Bank : Pierson, Heldring & Pierson.

Telegramadres : EUROGRES, Den Haag.

2e Internationaal Congres voor Europees recht.

Onderwerpen :

1. Het vraagstuk van de rechtstreekse toepasselijkheid (self-executing) van bepalingen in internationale verdragen en deszelfs toepassing op de verdragen der Europese Gemeenschappen.

2. Doet een overtreding door een onderneming van gemeenschapsnormen, die op deze onderneming rechtstreeks van toepassing zijn, in het nationale recht een verbods- of schadevergoedingsactie ontstaan ?

Algemeen Rapporteur voor het 1e onderwerp : Mr. L. Erades, Vice-president van de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam.

Algemeen Rapporteur voor het 2e onderwerp : Mr. G. J. Wiarda, Raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden.

Nationale Rapporteurs voor het 1e onderwerp :

België : Prof. Francis Rigaux, Brussel;

Duitsland : Prof. Dr. C. F. Ophüls, Langenberg;

Frankrijk : M. André Jacomet, Parijs;

Italië : Avv. Nicola Catalano, Rome; Prof. Riccardo Monaco, Rome;

Nederland : Mr. L. F. D. ter Kuile, Rotterdam.

Nationale Rapporteurs voor het 2e onderwerp :

België : Prof. J. Renauld, Brussel;

Duitsland : Dr. Walter Much, Luxemburg;

Frankrijk : Mme Lucy Willemetz, Parijs; Me. J. L. Aujol, Parijs;

Italië : Prof. Eugenio Minoli, Turijn; Avv. Ermanno Belardinelli, Rome; Avv. Carlo Selvaggi, Rome;

Nederland : Mr. J. L. Janssen van Raay, Rotterdam.

Programma

Donderdag 24 oktober 1963 :

Ochtend 10 u. : Plechtige openingszitting onder Voorzitterschap van de heer M. Rolland, President van de Fédération Internationale pour le Droit Européen, in de Ridderzaal te 's-Gravenhage (Binnenhof). Openingsrede : Prof. Dr. I. Samkalden, President van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht. Rede van Z. E. de Minister Justitie. Rede van Z. E. Prof. Dr. W. Hallstein, President van de Commissie van de Europese Economische Gemeenschap. Rede van de heer M. Rolland, President van de Fédération Internationale pour le Droit Européen.

Middag 15.00 u. : Eerste bijeenkomst : 1e onderwerp, in de Rolzaal, Binnenhof, 's-Gravenhage; 2e onderwerp, in de De Lairessezaal, Binnenhof, 's-Gravenhage.

Avond 20.00 u. : Officiële ontvangst.

Vrijdag 25 oktober 1963 :

Ochtend 10.00 u. : Tweede bijeenkomst : 1e onderwerp in de Rolzaal, Binnenhof, 's-Gravenhage; 2e onderwerp, in de De Lairessezaal, Binnenhof, 's-Gravenhage.

Middag 15.00 u. : Derde bijeenkomst : 1e onderwerp, in de Rolzaal, Binnenhof, 's-Gravenhage; 2e onderwerp, in de De Lairessezaal, Binnenhof, 's-Gravenhage.

18.00 u. : Vergadering der Commissies ter voorbereiding der resoluties.

Avond 20.30 u. : Banket in Hotel Wittebrug, 's-Gravenhage (wandelnkostuum).

Zaterdag 26 oktober 1963 :

Ochtend 11.00 u. : Slotzitting. Voordracht der Resoluties door de Rapporteurs-Generaal. Algemene vergadering van de Fédération Internationale pour le Droit Européen.

Middag 14.30 u. : Excursie naar Amsterdam.

Deelnemingskosten :

Inschrijfgeld congressisten, f 40,— per persoon; Inschrijfgeld begeleidende personen, f 20,— per persoon; Excursie Amsterdam, f 20,— per persoon; Banket, f 27,50 per persoon.

Spreektaalen : Duits, Frans, Italiaans en Nederlands. Simultaan-vertalingen in Duits en Frans.

Het Damescomité « Den Haag Ontvangt » heeft een programma samengesteld voor personen die de congresdeelnemers vergezellen, om hun verblijf in 's-Gravenhage zo aangenaam en interessant mogelijk te maken.

VLAAMSE JURISTEN.

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie : jrg. 1963 - nr. 5 :

Wetgeving.

nr. 6 :

Wetgeving.

Arresten en Adviezen van de Raad van State : jrg. 1963 - nr. 3 :

Rechtspraak.

nr. 4 ;

Rechtspraak.

Tijdschrift van de Vrederechters : jrg. 1963 - nr. 6-7 :

Vrederechtersbond. — Chronique des Justices de Paix. — Rechtspraak.

Tijdschrift voor Sociaal Recht : jrg. 1963 - nr. 4 :

A. Danse, La liberté d'association et la réservation d'avantages aux syndiqués.

nr. 5 :

Deroux A. et Viaene J., Essai de phénoménologie en matière d'assurance maladies professionnelles.

Algemeen Fiscaal Tijdschrift : jrg. 1963 - nr. 6-7 :

Inkomstenbelastingen. — Taxes met inkomstenbelastingen gelijkgesteld. — Indirekte staatsbelastingen. — Gemeentelijke belastingen. — Internationale overeenkomsten. — Buitenlandse belastingen.

nr. 8-9 :

Inkomstenbelastingen. — Indirekte staatsbelastingen. — Gemeentelijke belastingen. — Internationale overeenkomsten. — Buitenlandse belastingen. — Bibliografie.

nr. 10-11 :

Inkomstenbelastingen. — Taxes met inkomstenbelastingen gelijkgesteld. — Indirekte staatsbelastingen. — Internationale overeenkomsten. — Buitenlandse belastingen.

Tijdschrift voor Notarissen, Privaatrecht, Notariaat, Fiscaalrecht : jrg. 1963 - nr. 6 :

J. De Vroe, Uit de praktijk. — Kan de echtgenoot nog schenken, zo hij bij huwelijkskontraat zijn echtgenote begiftigde ?

nr. 7-8 :

R. Soetaert, Veiling, verdeling of overneming ? Een taak voor de rechter.

Tijdschrift voor Gemeenterecht : jrg. 1963 - nr. 6 :

Wegen. — Boekbespreking. — Aansprakelijkheid der gemeenten. — Ambachts-, kleine en middelmatige nijverheidsondernemingen. — Belastingen. — Grondwater. — Kadaster. — Onverenigbaarheden. — Openbare gezondheid. — Pensioen. — Rechtsgedingen. — Stedebouw.

De Gemeente : jrg. 1963 - nr. 6 :

F. Wastiels, Overzicht van het recht van de openbare wegen te land. — G. De Brigode, De openbare verlichting.

nr. 7-8 :

H. Pas, Artikel 12 der militiewet, vrijlating op morele grond. — G. De Brigode, De openbare verlichting (vervolg).

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek recht : jrg. 1963 - nr. 3 :

Duyverman J. P. dr., Toen Thorbecke zuidwaarts keek. — de Vries C. W., De Nederlandse Algemene Bijstandswet. — De geschiedenis van de Nederlandse Armenwetgeving. — De Leye O., De algemene regelen inzake bevordering tot een hogere graad van het rijks-personeel, neergelegd in het K.B. van 7 augustus 1937. — Erauw F., Overeenkomst voor rekening van de Staat. — De nienwe wet. — R. Elst, Bevoegdheid ratione materiae der administratieve rechtscollages inzake geschillen tussen zeelieden en het Zeelieden-fonds, betreffende Z.I.V.

Sociaal Economische Wetgeving : jrg. 1963 - nr. 5 :

B. van der Esch, Vereveningskassen in de rechtspraak van het Europese Hof. — J. V. Rijpperda Wierdsma, Wettelijke regelingen. — J. M. Polak, Bij het verdwijnen van de Wet op de vervreemding van landbouwgronden.

nr. 6 :

G. A. Schrans, Octrooicentievereenkomsten naar Belgisch recht.

Bestuurswetenschappen : jrg. 1963 - nr. 4 :

J. M. Polak, Moderne wetgeving. Enkele gedachten en suggesties. — L. J. Brinkhorst, De rol van het Hof van Justitie in het recht der Europese Gemeenschappen. — J. Th. de Ruwe, De Hoge Raad en artikel 168 Gemeentewet (II).

Bulletin van de Europese Economische Gemeenschap : jrg. 1963 - nr. 6 :

Inleiding tot het Zesde algemeen verslag over de werkzaamheden van de Gemeenschap. — Verwezenlijking van het gemeenschappelijk vervoerbeleid. — Associatie van Griekenland met de gemeenschap. — Werkzaamheden van de Gemeenschap. — Instellingen en organen.

nr. 7 :

Rede van de heer W. Hallstein in het Europese Parlement. — De conferentie van ministers van het GATT. — Associatie van Griekenland met de Gemeenschap. — Aftreden van de heer G. Caron, Vice-voorzitter van de Commissie. — Werkzaamheden van de Gemeenschap. — Instellingen en organen.

Ars Aequi : jrg. 1963 - nr. 9 :

A. C. J. De Vrankrijker, Academische rechtbanken. — D. Wiersma, Misdadige studenten.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1963 - nr. 25 :

J. M. Kan, De « administratiefrechtelijke » preadviezen over ten algemene nutte strekkende zaken. — A. Van Oven, Ongeoorloofde mededinging. — J. M. Van Bemmelen en E. Fischer-Keuls, 2e Internationale Magistraten-Congres 10-14 juni 1963 te 's-Gravenhage. — J. G. Büchli, Een kanttekening bij een kanttekening. — H. Scholten, Subrogatie bij gedeeltelijke betaling. — R. E. Japikse, Een tweede kanttekening bij het vonnis Rb. Groningen dd. 2 mei 1962 N.J. 1963, 107. — F. H.

J. Driessen, Tenuitvoerlegging van vreemde executoirale titels, Kanttekeningen bij wetsontwerp 7179.

nr. 26 :

H. Zwarensteijn, De Rechtspositie van de Hotelier naar het Amerikaanse Recht. — Benno Stokvis, Provisionele machtiging tot afzonderlijk verblijf aan de man. — R. Crince le Roy, Bestuursproblemen grote stad.

nr. 27 :

J. M. Polak, De vergadering van de Nederlandse Juristen-Vereniging te Roermond. — H. Zwarensteijn, De Rechtspositie van de Hotelier naar het Amerikaans Recht (II, slot). — A. E. Schaeffer von Wienwald, Mr. Jacobus Suyling †. — W. J. Slagter, Subrogatie en medeschuld. — K. W. Brevet, Subrogatie en medeschuld, Wiskundig vierkant. — S. Boas, De Baarnse moordzaak. — R. Crince le Roy, De Waterrechtvergadering van de Vereniging voor Administratief Recht. — J. A. W. Burger, 't Gaat om doelmatig staatsbestel ! — J. Valkhoff, De titel Professor. — J. M. Polak, Broederschap der Candidaat-Notarissen. — W. J. Hooibroekx, Art. 85 E.E.G. en Art. 65 E.G.K.S.

nr. 28 :

A. Bockwinkel, Over artikel 4 lid 2 B.W. — H. G. Schermers, Twee amendementen op het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens. — A. Korthals Altes, Subrogatie en medeschuld. — J. G. Büchli, Nog een kanttekening bij het vonnis van de Groninger Rechtbank van 25 mei 1962 (N.J. 196, 107). — B. Baardman, Subrogatie en medeschuld, met een onderschrift van Mw. Mr. E. Fischer-Keuls. — M. R. Mok, De Jaarvergadering van de N.J.V. over « Ongeoorloofde Mededinging ». — J. J. A. Lucas, James St. Leger en het natuurrecht van Grotius. — G. J. M. Van den Aardweg, psych. drs. Arndt en het psychopathie-vraagstuk. — J. Valkhoff, François Géný.

Advocatenblad : jrg. 1963 - nr. 6 :

L. Salomonson, Mr. E. J. E. G. Vonkenberg †. — J. Fränkel, Organisatie en samenstelling der Israëlsche balie. — B. W. Kranenburg, Rien n'est perdu sauf l'honneur ? — J. R. Voûte, International Bar Association. — L. Salomonson, Het Congres van de Association Nationale des Avocats. — J. Ter Horst, 32er Deutscher Anwaltstag. — F. M. J. Haffmans, Doodstil en Leveroy.

Arbitrale Rechtspraak : jrg. 1963 - nr. 510 :
Rechtspraak.

nr. 511 :
Rechtspraak.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jrg. 1963 - nr. 4773 :

W. H. Heemskerk, De nieuwe leer artikel 969 B.W. (II, slot). — S. Gerbrandy, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht (I).

nr. 4774 :

J. Rombach, Prae- en postpersoonlijkheidsrechten en -plichten (I). — M. S. Gerbrandy, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht (II).

nr. 4775 :

J. Rombach, Prae- en postpersoonlijkheidsrechten en -plichten (II). — S. Gerbrandy, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht (III).

nr. 4776 :

J. Rombach, Prae- en postpersoonlijkheidsrechten en

-plichten (III, slot). — Y. D. G. van Duyn, Aantekeningen op de Successiewet 1956. — S. Gerrbandy, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht (IV).

nr. 4777 :

P. R. Smits, De huwelijksgemeenschap en het aandeel van een echtgenoot-vennoot in de goederen der maatschap of vennootschap (I). — Y. D. C. van Duyn, Aantekeningen op de Successiewet 1956. — S. Gerbrandy, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht (V, slot).

nr. 4778 :

P. R. Smits, De huwelijksgemeenschap en het aandeel van een echtgenoot-vennoot in de goederen der maatschap of vennootschap (II). — A. P. Funke, Enige opmerkingen over het voor de Franse staat, gemeenten en openbare instellingen geldende verbod om geschillen aan arbitrage te onderwerpen en over de Franse internationale openbare orde.

Journal des Tribunaux : jrg. 1963 - nr. 4410 :

P. Foriers, Les antinomies en droit.

nr. 4411 :

L. Van Bunnan, Contrats d'agence et contrats de concession exclusive au regard de la réglementation du Marché commun.

nr. 4412 :

La Haye et Vankerckhove, Louage de choses.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie : jrg. 1963 - nr. 8 :

L. Cornil Hommage. — J. Graven, Hommage à Léon Cornil. — P. E. Trousse, L'école pénale belge. — W. J. Ganshof van der Meersch, Le chef du parquet. — H. Bekaert, La Réforme de la procédure pénale. — J. Dupreel, L'action pénitentiaire. — F. Dumon, Le professeur de droit pénal et de procédure pénale à l'Université libre de Bruxelles. — R. Screvens, Le promoteur de l'Ecole des sciences criminologiques. — S. C. Versele et J. Ley, Le commentateur de la loi du 9 avril 1930. — S. Glaser, Le droit international pénal. — J. Van Parijs, Le droit de défense. — P. De Cant, L'Union belge et luxembourgeoise de Droit pénal.

nr. 9 :

H. Coursier, Le Rôle du Comité international de la Croix-Rouge. — K. Waaben, La probation en droit pénal danois. — Chr. Debuyst, Quelques réflexions sur l'homicide par pitié.

nr. 10 :

M. Lopez-Rey, Les Exigences pénales d'aujourd'hui et la Politique criminelle contemporaine. — P. Cornil, Introduction. — J. Rubbrecht, Introduction et But de la Fonction pénale. — R. Legros, La Construction du Droit pénal et le Problème de la Culpabilité. — H. Bekaert, Les causes de justification. — M. Franchimont, Droit national et international. — P. Cornil, L'indemnisation de la victime. — C. van der Bruggen, Le droit pénal des mineurs. — L. Van Beirs, La Procédure. — Ch. Germain, La Pénologie. — S. Versele, La Criminologie et son importance. — M. Lopez-Rey, Réponse.

Jurisprudence du Port d'Anvers : jrg. 1963 - nr. 5 en 6 :

Abordage. — Affrètement fluvial. — Affrètement

maritime. — Assurance. — Compétence. — Louage de choses. — Navires et bateaux. — Preuve. — Procédure. — Responsabilité. — Etude doctrinale. — In memoriam : René Mignolet.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités : jrg. 1963 - nr. 6 :

Jurisprudence.

Revue de Droit Familial : jrg. 1963 - nr. 1 :

Rechtspraak.

Revue Pratique du Notariat Belge : jrg. 1963 - nr. 2483 :

J. De Vroe, Réconciliation des époux séparés de corps et capacité de la femme séparée de biens.

nr. 2484 :

L'Union internationale du Notariat latin et son VIIe Congrès. — Législation. — Revue de la jurisprudence belge. — Revue de la jurisprudence étrangère. — Revue des décisions administratives.

nr. 2485 :

P. Gourdet et T. Ranscelot, Le droit de préemption en matière de biens ruraux.

Répertoire Fiscal : jrg. 1963 - nr. 3-4 :

Ch. Cardyn, Considérations sur la preuve en matière fiscale. — M. Dekker, L'impôt des sociétés aux Pays-Bas. — J. Bublot, Chronique de documentation internationale.

nr. 5-6 :

C. Cardyn, La Réforme fiscale. Liquidation, fusions et absorptions de sociétés. — Van Waardenburg, La société holding en droit fiscal néerlandais.

Recueil Général de l'enregistrement et du Notariat : jrg. 1963 - nr. 20637 à 20648 :

M. Donnay, Le droit de préemption en faveur des preneurs de biens ruraux. — Taxe de facture sur les contrats d'entreprise. — Taxe de facture. — Enregistrement. — Succession. — G. Van Fraeyenhoven, La réforme des impôts sur les revenus. — G. Bricmont, Aménagement du territoire et Urbanisme.

nr. 20649 à 20664 :

C. Scailteur, La lutte contre la fraude fiscale en Suisse. — Enregistrement. — Succession. — Hypothèque. — Bail. — Marchands de biens immeubles.

Recueil de Jurisprudence du Droit Administratif et du Conseil d'Etat : jrg. 1963 - nr. 2 :

La réforme de l'organisation du contentieux administratif du premier degré. — Problèmes fondamentaux et vue d'ensemble des réformes envisagées. — Adolphe Louis, Le problème des « questions préjudicielles » devant les juridictions administratives.

Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique : jrg. 1963 - nr. 6 :

Voirie et constructions. — Adjudications. — Affiches. — Affichage. — Assistance publique. — Bibliographie. — Bois et forêts. — Urbanisme. — Commission d'assistance publique. — Cultes. — Enseignements primaire et gardien. — Etat civil. — Impositions communales. — Jeux de hasard. — Loi communale. — Fonctionnaires

communaux. — Milice. — Police communale. — Traitements et pensions.

nr. 7 :

Services publics. — Adjudications. — Affiches. — Affichage. — Bibliographie. — Commission d'assistance publique. — Droit constitutionnel. — Emploi des langues. — Elections. — Finances publiques. — Finances communales. — Nationalité. — Etat civil. — Responsabilité. — Traitements et pensions des fonctionnaires communaux. — Urbanisme. — Revue de la jurisprudence. — Droit rural.

Revue de Droit Intellectuel : jrg. 1963 - nr. 4-5 :

R. E. Buckman, La grande erreur. — A. Monath, L'avant-projet de Convention de novembre 1962 relatif à un droit européen des brevets est-il en contradiction avec les prescriptions de la Convention d'Union de Paris ?

Annales de Droit et de Sciences Politiques : jrg. 1963 - nr. 1-2 :

Hommage au Professeur Jean Dabin, discours prononcés au cours de la séance académique du samedi 30 mars 1963. — J. Stassen, La notion d'égalité et le problème des avantages à réserver aux seuls syndiqués.

Res Publica : jrg. 1963 - nr. 5 :

G. Burdeau, Réflexions sur la personnalisation du pouvoir. — J. Fauvet, Information et démocratie. — H. Simonet, La programmation de l'économie et la réforme de l'Etat. — M. Frank, Le contrôle des recettes fiscales par la Cour des comptes. — J. W. Lapierre, Eléments pour une sociologie du civisme. — M. Ludovic Robberechts, Prolégomènes politiques.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'étranger : jrg. 1963 - Parijs - nr. 3 :

J. Dabin, La place du droit et du juriste dans la société. — J.-Fr. Aubert, Essai sur le fédéralisme. — N. Courbe, La constitution de la république du Pakistan du 1er mars 1962. — H. Trnka, La Commission mixte paritaire. — Th. Pinet, Analyse des textes législatifs et réglementaires (1ère décembre 1962 - 15 avril 1963).

La Revue Administrative : jrg. 1963 - Parijs - nr. 93 :

A. Crepey, Le Rapport public de la Cour des comptes. — J. J. Bourdis, La transformation de notre armée. — G. Thuillier, Paul Valéry et la politique (IV). — L'Après-guerre (1921-1925).

Revue Française de Science Politique : jrg. 1963 - Parijs - nr. 2 :

F. Goguel, Le référendum du 28 octobre et les élections des 18-25 novembre 1962. — L. L., Note sur le second tour des élections de novembre 1962. — R. Rémond et Cl. Neuschwander, Télévision et comportement politique. — B. Gournay, L'étude des décisions politiques : note introductive. — A. Coutrot, La loi scolaire de décembre 1959. — G. Rimareix et Y. Ta-

vernier, L'élaboration et le vote de la loi complémentaire à la loi d'orientation agricole.

Recueil Dalloz : (Parijs) - jrg. 1963 - nr. 24 :

Y. Lambert-Faivre, La nature juridique du pas de porte.

nr. 25 :

P. Julien, Les injonctions de payer.

nr. 26 :

J.-P. Le Gall, Requiem pour un ordre public (Etude critique de l'art. 171 c. pr. civ.)

nr. 27 :

G. Durry, Ouragan « européen » sur les contrats d'exclusivité. — J.-Cl. Groslière, Les garanties professionnelles des dirigeants de sociétés commerciales.

Der Staat : jrg. 1963 - nr. 2 :

F. Ronneberger, Verwaltungshandeln in der entwickelten Industriegesellschaft. — Juan F. Badia, Die spanische Verfassung von 1812 und Europa. — J. Siemes, Hermann Roesler und die Einführung des deutschen Staatsrechts in Japan. — G. Lewy, Zu theologischen Lehren über die Tyrannei.

nr. 3 :

J. Rivero, Zur Verfassungsentwicklung der V. Republik. — F. Jonas, Probleme des Staatseingriffs bei wirtschaftlichen Strukturanpassungen. — R. Schnur, Weltfriedensidee und Weltbürgerkrieg 1791-92. — Hans-Ernst Folz, Zur Frage der Bindung neuer Staaten an das Völkerrecht.

Archiv des öffentlichen Rechts (Duitsland) : jrg. 1963 - nr. 2 :

K. Kröger, Verfassungsrechtliche Grundfragen des Rechts der Beamten auf parteipolitische Meinungsäusserungen. — W. Rudolf, Die Ermächtigung der Länder zur Gesetzgebung im Bereich der ausschliesslichen Gesetzgebung des Bundes. — A. Podlech, Der Gewissensbegriff im Rechtsstaat. Eine Auseinandersetzung mit Hamel und Witte.

Northwestern University Law Review : jrg. 1963 - nr. 6 :

David S. Ruder, Civil Liability Under Rule 10b-5: Judicial Revision of Legislative Intent? — Earl E. Pollock, The « Injury » and « Causation » Elements of a Treble-Damage Antitrust Action.

BERICHT

Gezien de omvang van het hoofdartikel van dit nummer zien wij ons genoodzaakt verschillende rubrieken, zoals Bibliografie, Balieleven, Wetgeving, Taalkundige kroniek en Mededelingen naar het volgend nummer te verzenden.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"